

Universitätsbibliothek Wuppertal

Danielis Chamieri Delphinatis Panstratiæ Catholicæ, sive Controversiarvm De Religione Adversvs Pontificios Corpvs.

Tomis quatuor distributum. : cum indicibvs necessariis.

De Homine Corrvpto et Instavrato

Chamier, Daniel

[Frankfurt], 1627

Liber decimus, De sanctificatione

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-885](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-885)

torum significatione iam satis dictum. Pro grandi, ac promiscuo cœtu dici si concedimus, quid lucri fecerit Windekius? Nam is non potest re ipsa idem esse cum omnibus, & grandem cœtum electorum, quis neget esse? Promiscuum certe omnes farentur: à quo nullum genus hominum excipitur. Sed omnium nostrum iniquitates, quo argumento Windekius conficiet idem esse cum omnium iniquitatibus? Aut quis nescit has phrasas, Omnes nos, Vos omnes, illi omnes, coercere omnium vniuersitatem, ad certa genera ex omnibus?

XVIII. Euthymij gemina est expositio: prior, vt multi sint pro omnibus: altera, vt multi sint comparatione Hebræorum: Sed ille quidem viderit. Maldonatus ab eo longissime abit, Ex verbis Luca & D. Pauli, Matthæi & Marci verba exponenda sunt, vt idem sit pro multis effunditur, & qui pro multis effunditur, non vt Euthymius & Theophylactus existimant, vt idem sit pro multis, atque pro omnibus. Er post, Quinimo nec pro omnibus qui aderant, significat sanguinem suum fundi: minus enim est pro multis, quam pro vobis: nam perinde est ac si dicat, Hic est sanguis meus, qui pro vobis, id est, pro plerisque vestrum effunditur: itaque multos opponit omnibus qui aderant. Iansenius, Per multos quidam intelligunt significari omnes. Quia tamen Lucas singulariter dictum scribit, pro vobis, rectius per multos videntur intelligi electi tantum, pro quibus solis efficaciter sanguis Christi effusus est. Lucas Burgensis, Non mirum, si Christus Dominus primum istud eucharisticum & in cruentum sacrificium, obtulerit pro eis omnibus pro quibus mox oblaturus erat cruentum crucis sacrificium, præsertim cum vtrumque pro vno eodemque continuo sacrificio habuerit: nec tamen, inquit, pro omnibus, quia neque sacrificium crucis erat omnes seruaturum: non quod sufficiens non esset Christi sanguis redimens omnibus à peccatis sed quod non omnibus esset profuturus. Salmero tom. 9. tr. 15. Quia non omnes qui præcesserant, in Christum crediderant, similiter nec omnes erant credituri, qui futuri erant; recte dixit, pro multis, quia non omnes tanto beneficio digni sunt, nisi tantum qui fide illud acceptat. Cathufianus, Pro multis, id est, pro salute electorum reparanda.

XIX. Argumentum quartum: Omnes, pro quibus vere mortuus est Christus, is utilis est mors Christi. At non est omnibus utilis mors Christi. Ergo non est pro omnibus vere mortuus Christus. Maioris facilis est probatio, ex ipso verborum momento. Nam, pro, vtilitatem significat redundantem in eum, pro quo aliquid dicitur factum. Deinde ex statu controuersias. Tertio ex Scriptura, ad Titum 2. Dedit semetipsum pro nobis, vt redimeret nos, Matthæi 26. Pro vobis effunditur in remissionem peccatorum. Ad Romanos 5. Cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus est. Iustificati igitur eius sanguine, seruabimur nunc multo magis per eum ab ira. Augustinus Epist. 102. Non perit vnus ex illis pro quibus mortuus est.

XX. Minor autem etiam probatur. Nam, si omnibus est utilis mors

Christi, ergo & infantibus, & adultis. At neque omnibus infantibus, neque omnibus adultis. Ergo non omnibus hominibus. Assumptum probatur per partes. Nam Infantes ipsi Papistæ credunt non omnes participes mortis Christi, sed tantum baptizatos. Constat autem iniri non posse numerum eorum, qui decedunt absque baptismo. Quare ne eorum quidem, qui non sunt participes mortis Christi; id est, quibus mors Christi est inutilis. Et per consequens, pro quibus non sit mortuus Christus.

XXI. De adultis facile negotium. Nam adultis nullis utilis est mors Christi, non credentibus in Christum. At multi, sunt non credentes in Christum. Ergo multi, quibus ea mors non sit utilis. Patet maior, ex vniuersa doctrina Christiana. Patet minor experientia. Magnus enim numerus est eorum, qui partim nihil audiunt de Christo; ac proinde non possunt in eum credere; partim qui auditum reiiciunt, imo etiam persequuntur.

XXII. Quintum argumentum: Si pro omnibus mortuus est Christus, ergo omnes seruantur ab ira. At hoc falsum. Ergo & illud. Assumptum per te patet. Ioannis 3. Qui non credit Filio, non videbit vitam: sed ira Dei manet super eum. Ad Rom. 2. Iis, qui sunt contentiosi, & qui veritati quidem non obtemperant, sed obtemperant iniustitiæ, excandescit ira. Consequencia autem diserte est ab Apostolo: ad Roman. 5. Commendat suam charitatem erga nos Deus, quod, quum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus sit: Iustificati igitur eius sanguine seruabimur nunc multo magis per eum ab ira. Nam si, cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius, multo magis reconciliati seruabimur per vitam ipsius.

XXIII. Sextum argumentum à testimonio. Anselmus Elucidatorio, Cum scriptum sit, Christus pro impiis mortuus est, & gratia Dei pro omnibus gustauit mortem, profuit mors impiis: Christus pro solis electis mortuus, qui tunc erant impij, id est, in infidelitate positi. Pro omnibus autem dicit, scilicet de omnibus gentibus, & de omnibus linguis, & non solum illius temporis, sed pro omnibus futuris & pro his, qui erant in inferni claustris: vt dicitur, Non sum missus nisi ad oues, quæ perierant domus Israel. Domus Israel est regnum Deum videntium, hoc est, angelorum. Oues, quæ perierunt domus Israel, sunt electi, quos venit Christus sua morte redimere, vt dicitur, Animam meam pono pro ouibus meis. Inde habes, Pro eis rogo, non pro mundo. Et iterum, Dilexisti eos amem constitutionem mundi. Pro his dicitur, Hic est sanguis qui pro vobis & pro multis effunditur, non dicit pro omnibus. Nihil enim contulit reprobus ob sua demerita mors Christi, etsi tali modo etiam pro eis mortuus est. Omnes enim iniqui ab initio mundi conserunt in necem Christi, vt dicitur, Venient hac omnia super generationem istam, scilicet malorum.

FINIS LIBRI NONI.

LIBER DECIMVS, De SANCTIFICATIONE.

Caput Primum.

DE SANCTIFICATIONE ET IUSTIFICATIONE.

HACTENUS de causis humanæ Restauracionis. Natura sequitur: qua in singulis, qua in omnibus Christianis. In singulis quæcunque sic pertinent ad hominis renouationem, vt in vnoquoque distincte esse oporteat. In omnibus vero, quæ ad eandem sic pertinent, vt non sint tamen seorsim singulorum: sed confertim omnium: qualis est Ecclesia, & quicquid huius naturam describit, qua id ipsum est. Non enim

est Ecclesia, nisi cœlum Sanctorum, quæ nisi in multis esse non potest. Breuiter, vt apud Philosophos Ethica singulorum mores informat, quos omnes Politica gubernat: Ita in Theologia, pars est vna, quæ singulos fideles quasi præparat, vnde altera Ecclesiam componit.

II. Igitur Reparationis erunt primo partes, deinde effecta: tertio, externa instrumenta, quæ Sacramenta appellantur. De quibus magnæ sunt animosissimæque contentiones, indeque intricatissimæ, proluxa sane consideratione, exactaque diligentia dignæ. Partes, Sanctificatio & Iustificatio. Quanquam debueramus Sanctificationem Iustificationem præponere, si nostri arbitrij methodus esset, vt tum re, tum ratione priorem; quod ab ea profuatur altera. Sed quia Papistæ non distinguunt, indeque fit, vt de Iustificatione disputantibus occurrant multa subinde, quæ ad Sanctificationem pertinent, & non explicata facessunt negotium: cogimur de Sanctificatione prius dicere.

III. Iustificationem intelligimus, perfectam cuiusque hominis restaurati iustitiam apud Deum: verum, certumque sperandæ salutis fundamentum, quam alioqui tantum optare, imo vix etiam optare quisquam possit, sperare certe nullo modo, cum oporteat peccato prius liberari, quam restauracionis beatitudine frui, quos peccatû depressit in vltimæ maledictionis barathrum. Quomodo Pincernæ Aegyptij prius oportuit peccatum, aut purgari apud Regem, aut à Rege condonari, quam restitueretur in pristinum gradum.

IV. Sanctificationem vero dicimus, iustitiam in hærentem cuique iustificato: id est, habitum; ac proinde qualitatem quandam, quæ vere, ac reapse insit: vt deposito habitu vitioso, quem habuit à natiuitate, auxit etiam multis ac frequentibus actionibus malis, nouum induat, tum mente illustratus, vt sciat voluntatem Dei, tum voluntate reformatus, vt eadem delectetur, tû viribus confirmatus, vt actu impleat; quam nouit iam, & amat. Itaq; quomodo paries albus dicitur per in hærentem sibi albedinem, homo etiam doctus, per insitam multarum rerum cognitionem: ita, fidelis quilibet iustus, sanctusque (hac quidem ratione) per iustitiæ, sanctitatisque qualitatem propriam quam in se habeat.

V. Hoc igitur interest inter Iustificationem, & Sanctificationem, quod hæc sit qualitas in hærens: illa vero minime, sed tota extra hominem, nimirum in Deo, qui miserum peccatorem, nec vero per se, aut in se alium, quam miserum peccatorem, dignatur admittere, tanquam iustum, motus propria sua misericordia. Quomodo cum seruo decies mille talenta dimittebat Rex ille, Matth. 19. motus propria clementia, haud aliter eum censeri volebat, quàm si tantum nomen alieni æris, ære proprio plene dispunxisset; quanquam ne teruncium quidem de suo soluisset.

VI. Quæ quidem de re ipsa dicta volumus. Non enim sumus tam inepti vocabulorum æstimatores, vt nesciamus, aut tam importuni Sophistæ, vt nolimus, Iustificationis, Sanctificationisque voces permutari. Imo Sanctos hæc præcipue ratione scimus appellari, quod in Christo habeant remissionem peccatorum: & legimus in Apocalypsi: Qui iustus est, iustificetur adhuc, quod nisi de profecto in hærentem iustitiæ nequeat intelligi, & aliis forte locis non negamus promiscue venire in vsum: apud Patres maxime, quorum fuit ab Apostolis æras remotior, nec melior.

VII. Sed cum rebus adeo disparatis necessaria fuerint distincta nomina: putauimus impune: impune autem: imo cum laude posse à Scriptura, vt rerum naturam Theologicarum, sic vocabulorum vsum mutari. Itaque iustificationem maluimus cum Paulo ad Romanos, & ad Galatas, priorem illam partem appellare: alteram autem Sanctificationem: quia legamus 1. ad Corinth. 7. Vt sancta sit cum corpore, tum spiritu. Imo etiam haud aliter Paulum

gare nequeant, Latine, Dulceque nomina à sua origine esse cognata, vt vix...

XVI. At quærebatur, inquit, an homo, cum iustificatur, acquirit iustitiam & sanctitatem inhaerentem: Imo, inquam, illud cum iustificatur, sophistici...

CAP. III.

De Sanctificationis gradibus.

I. Absterfa tam impudente, tamque infami calumnia, de re agamus deinceps; id est, vt polliciti sumus, de Sanctificatione: Et primo quidem, de perfectione: deinde, de partibus, nempe Fide, & Openbus.

II. Sanctificatio posita est in inuouatione hominis: vt, qui ante fuit tantum peccator, incipiat esse iustus: & vt cum Paulo loquar, ad Rom. 6. qui sisebat...

III. Denique, hic fons est, hęc scaturigo omnium bonorum operum, quibus quemq; oportet sedulo studere. Dicitur sumus opus (ad Ephes. 2.) cõditum in Christo Iesu ad opera bona, qua preparauit Deus, vt in eis uersemur.

IV. Huius Sanctificationis causam efficientem agnoscunt Christiani, vnicam Dei gratiam, siue Spiritum Sanctum agentem in corda fidelium: efficientemque potenter, vt & uelimus, & perficiamus, ad Philippenfes secundo: quandoquidem non sumus idonei ex nobis ipsis, ad cogitandum quicquam, uelut ex nobis ipsis; sed, quod idonei sumus, id ex Deo fit, 2. ad Corinthios secundo.

V. Itaque superest inquirendum, qualis ea sit in homine sanctificatio perfectane, an uero imperfecta. Et quia, vt diximus, Sanctificatio opponitur statui peccati, facilis horum uerborum sententia est. Nam, in quibus qualitatibus oppositio est, accidit plerumque, vt quæ res secundum eas qualitates & tenebrarum: Itaque, lux & tenebræ, qualitates sunt temporis oppositæ: Et diei qualitas, lux: & cõsiderantur, uariis gradibus distinguantur: quatenus plus minusue recedunt ab alterutro extremo. In quibus gradibus perfecti appellantur, qui inter se plurimum, & vt aiunt, cum dicitur, siue dicitur, distant. Reliqui inter utrumque positi. In illis, qualitates illæ singule seorsim sunt, non inter se mixtæ: In istis autem, uaria extremorum mixtura. Sic in tempore, dies est & nox, à dispartatione lucis autem, tenebræ. Est uero ita comparatum à natura, vt non subito transit fiat ab extremo ad extremum, quomodo à uita in mortem, à morte in uitam, sed paulatim. Itaq; inter noctem & diem, media crepuscula; in quibus lux est equidem, sed non sine tenebris sunt & tenebræ, at non sine luce. Perfectus autem dicitur dies, in quo nullæ tenebræ: nox, etiam perfecta, in qua lux nulla.

VI. Ab ea imagine, facilis nostræ quæstionis intellectus: vt perfecta sanctificatio intelligatur absque ulla peccati ratione: Imperfecta autem, quæ etiam discendat ab extremo, quod est in solo peccato: tamen non fit in altero, in quo est sola iustitia: sed consistat intra hæc extrema: ac proinde retineat aliquod à peccato labis, quantumuis accedens, aut etiam magis accedens ad iustitiam.

VII. Catholici primo, hominum distinguunt ordines, Infidelium, & Fidelium. Neque ad illos pertinere agnoscunt hanc, de qua loquimur, sanctificationem. Nam, etsi sciant, non omnes infideles eodem aut modo, aut gradu corruptos; ex epli gratia, Nestorem, & Aiacem, Aristidem & Hyperbolum Catonem, & Catilinam: imo teneant non esse alios alijs minus sceleratos, nisi ex quadam peculiari gratia Dei, quæ quibusdam communicetur: tamen Sanctificationem nullis infidelibus communicant: quomodo ne crepuscula quidem diei assignant mathematici.

VIII. Sed rursus in ipsis fidelibus, uiam distinguunt à Patria, id est, statum huius uitæ, à statu uitæ futuræ. Ac tum dari fatentur statum aliquem perfectæ sanctificationis: cui nihil erit admixtum peccati: uidelicet in patria; hoc est, in uita beata: cum Deus erit omnia in omnibus.

IX. Ast in uia; id est, in hoc statu uitæ, per quem tendimus in illam patriam, negant ullam sperandam Sanctificationis perfectionem; sed tantum gradus ad eam plus minusue accedentes: adeo ut nemo tantum progressus sit, ut non ulterius possit: imo ut non ulterius debeat: unde illud Apocalyp. 22. Qui iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc. Item 1. Ioann. 3. Qui quis habet hanc spem, purificat se. Itaque pronunciant Catholici nullam dari in hac uita hominis peccatoris sanctificationem tantam, ut non habeat admixtum peccatum; & longe ab sit à perfectione, ad quam tendit.

X. At Papistæ, etsi non ægre videantur esse afferentes neminem dari non peccatorem: tamen nullam dari posse iustitiæ perfectionem pati non possunt, & eam ob causam uehementer in nos insurgunt: Capita disputationis erunt, Vnum de Concupiscentia, alterum de Actibus mortalibus.

CAP. IV.

Status Controuersia de Concupiscentia.

I. DE Concupiscentia disputarunt Papistæ. Lindanus Panopliæ lib. 4. c. 34. Alphonsus de Castro, hæret. 4. de Præcepto. Ioann. Fischer. Roffensis ad 2. art. Lutheri. Billik in defensione iudicij Colonienfis. Tapperus in explicatione art. 2. Panigarolle lect. 7. Peltanus de Peccato originali tr. 14. & 25. Greg. de Valentia, de peccato Originis c. 7. & 8. & tom. 2. in Thomâ, disput. 6. qu. 4. punct. 2. Bellarm. de Amissione gratiæ lib. 5. cap. 5. & deinceps. Pererius in Epistola ad Romanos caput septimum disputatione septima, octaua, nona.

II. Nostri, Caluinus Institutionis lib. 3. c. 3. Cheminitius Examinis tom. 1. Martyr locorum Classis 2. c. 1. proprie disputans de Peccato originali. Pareus contra Bellarm.

III. Catholici Concupiscentiam dicunt esse peccatum semper. Confessionis Gallicæ artic. 11. Credimus hoc uisum esse peccatum, quod omnes & singulos homines, ne paruulis quidem exceptis adhuc in uero matrum delitescantibus, aeterna mortis reos, coram Deo peragat. Afferimus quoq; hoc uisum esse post baptismum esse uere peccatum, quod ad culpam attinet: quamuis, qui filij Dei sunt, minime idcirco condemnentur: quoniam uidelicet Deus pro gratuita sua bonitate & misericordia illud ipsis non imputat.

IV. Neque hæc uero Concupiscentia alia intelligenda, quam quæ nunc est in homine; nimirum post peccatum: non uero qualis, quatenusque est naturalis appetitus, ab ipsa creatione inditus. Sic enim peccati rationem habere nullo modo potest. Unde fit, vt Concupiscenti uocabulum sit medium, & commune tam bonæ quam malæ inclinationi uoluntatis: unde, non tantum Apostolus carnem dixit concupiscere contra Spiritum: sed etiam Spiritum contra carnem, ad Galat. 5. Christus ipse Matth. 23. multi Propheta & iusti, in uoluntate concupiscerunt uidere quæ uidentur. Et 1. ad Timoth. 3. uoluntate bonum opus concupiscit. Quid? quod ipse de se Christus Luc. 22. in uoluntate in uoluntate, Concupiscentia concupiscit, siue desiderio desiderauit hos Pascha uesci uobiscum.

V. Nec uero uocabuli ambiguitas incertum statum efficit controuersiæ. Quia Papistæ, non in genere de concupiscentia agunt: sed proprie de hac ipsa quæ corrupta est, quatenus corrupta est; quam designant nomine fomitis, Hæretici inquit Pererius disput. 8. in 7. ad Roman. censent motus concupiscentia ad res illicitas, quibus incitatur homo ad concupiscendum aliquid contra legem Dei, & regulam rationis, uere ac proprie peccata esse, etsi eis non adsit ratio nis & uoluntatis consensus. Catholici uero id pernegant: affirmantes, tantum prohiberi concupiscentiam ex deliberata ratione, & uoluntatis electione prouenientem. Quamquam nugaciter nimis, quos concupiscentiæ motus dixit, statim explicet eos, quibus incitatur homo ad concupiscendum: quasi non concupiscentiam ipsam diceret, quæ concupiscentiam, sed nescio quos motus hanc præcedentes. Ille uidentur: nos tantam subtilitatem non assequimur: & simplicius intelligimus uim illam, quæ in homine est, post corruptionem primam, quæ inclinatur ad peccata. Hanc nos in quocunq; tandem homine sit, peccatum esse dicimus, uere, proprie, & per se.

VI. Nec tamen illud admittimus Peltani, Concupiscentiam explicantis per se sumptam, uim quandam animæ ad carnis oblectationem propendentem. Nam carnis oblectamenta per se mala non sunt: itaque, nihil prohibet quominus absque ulla peccato in ea propendat anima. Etenim ante peccatum & in Paradiso terrestri, fuisse quædam oblectamenta carnis, satis opinor, diserte inuuit Moses, 1. Genes. cum cibos dicit assignatos Adamo, & 2. diserte: Et germinare fecit Deus ex terra omne lignum pulcrum uisui, & ad uescendum suauis: uel melius ad Hebraicam ueritatem, arborem concupiscibilem uisui, ut Sanctus expressit: & bonam ad uescendum. Et credimus ex ipsa uim uoluntatis, quæ fit uia uoluntatis animæ & corporis; illam non posse alienam esse à corporis commodis.

VII. Nec potest excusari Peltani socordia: cum hæc sint diserta Caluini uerba, quæ potuit legere: Institutionis libr. 3. cap. 3. §. 12. Si cui absurdum uidetur, ita in uinuer sum damnari cupiditates omnes, quibus homo naturaliter afficitur, quum à Deo indita sint natura autore: respondemus, nos nequaquam eas appetitiones damnare, quas hominis ingenio Deus sic à prima creatione insculpsit, ut inde eradicari, nisi cum ipsa humanitate, non possint: sed tantum insolentes effrænesque motus, qui cum Dei ordinatione pugnant, tam uero, quum ob natura prauitatem omnes facultates adeo uitiatae sint ac corrupta, ut in omnibus actionibus emineat perpetua uicinia & intemperies: quia ab eiusmodi incontinentia separari nequeunt appetitiones, ideo uirtuosas esse contendimus. Aut si paucioribus uerbis summam habere libet, omnes hominum cupiditates malas esse docemus, & peccati reas peragimus: non quatenus sunt naturales, sed quia inordinatae: inordinatae autem esse, quia ex natura corrupta & polluta nihil puri ac sinceri oriri potest.

VIII. Audiant, non ipsam concupiscentiam peccatum esse, quatenus est materialiter ab hominis natura: sed quatenus est formaliter talis ab hominū natura uitiata. Quomodo sane ipsi, ipsi, inquam, Papistæ definiunt hūc ipsam concupiscentiam esse uere peccatum ante regenerationem: nō ratione sui, inquit Bellarm. de amissione gratiæ lib. 5. c. 13. sed ratione reatus peccati originalis, qui cum ea annexus manet usq; ad Baptismum. Nos, qui addimus etiam usq; ad mortem; ne miretur quisquam dicere etiam in renatis eandem concupiscentiam esse peccatum, propter eundem ipsum reatum annexum; etsi aliquin per gratiam condonatum.

IX. Nam ita uisus est, vt peccatum appelletur, non tantum in abstracto ipsa peccati formalitas; sed et in concreto, etsi non omnia, tamen quædam, quibus peccati formalitas heret; nimirum immediate: ita ut propterea homo dicatur peccator. Sic peccatum est uoluntas: at non proprie quidē ipsa per se uoluntas; sed propter concretam formalitatem peccati; quæ ita ei primo inhaeret, ut ho-

mini propter eam: est enim Voluntas proprium peccati subiectum, unde nullum nisi voluntarium. Est autem concupiscentia voluntas, i. voluntatis inclinatio ad malum. Itaque: si non sit sola per se peccati formalitas, tamen propter hanc sibi hærentem, vere & recte peccatum dicitur. Id nos nunc imus probatum.

CAP. V.

Concupiscentiam Paulo esse vere peccatum.

I. Prima nobis demonstratio ex 7. ad Rom. vt pro eodem promiscue vsurparitur Concupiscentia, & peccatum. Describo. *Quum essemus in carne, affectiones peccatorum, per legem existentes vigeant in membris nostris, ad fructum ferendum morti. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Imo peccatum non cognoui nisi per legem: nam etiam Concupiscentiam non nossem, nisi lex dixisset. Non concupisces. Sed peccatum occasione sumpta, genuit in me omnem cupiditatem per illud mandatum. Nam absq; lege peccatum est mortuum. Et post, Nam peccatum occasione accepta seduxit me per illud mandatum, & per illud occidit. Itaque, lex ipsa quidem sancta: & mandatum illud sanctum ac iustum & bonum. Ergo quod bonum est, mihi factum est mortiferum? Absit. Imo peccatum, quum, vt proderetur esse peccatum, mihi per id quod bonum est, gigneret mortem.*

II. Hactenus Paulus: cuius mentem hanc esse, vt concupiscentia significet peccati nomine, ipsi agnouerunt Papiste. Pererius, disp. 8. in hoc cap. *Vocabulo peccati Apostolus intellexit fomitem, sine Concupiscentia de peccato naturam, & incitantem ad peccatum. Caietan. Nominis peccati significatur fomes internus, hoc est, inferior pars animi tendens ad bonum delectabile, secundum sensum seu mundum. Quibus assentitur Sa, Peccatum, inquit, id est fomes. Salmero, Voce peccati Ambrosius intelligit demonem, qui homini causa fuit & initium peccati: Sed re vera hac significatio logetur a sua proprietate vocem distrahit. Quare Augustin. rectius fomitem intelligit, seu habituale concupiscentiam in carne hominis habitantem, que inordinat eum ad bonum delectabile secundum sensum, & mundum, & ad omne malum impellit. Stapletonus in Antidoto, Peccatum, id est, prauitas vitiosa cordis humani.*

III. Et vero, vix opus testibus in re tam manifesta. Nam & concupiscentiam discrete legimus adductam in exemplum, vt probetur per legem esse manifestationem peccati: & *τὸ πῦρ ἡμεῶν τὸν αἰσθητικὸν* quid possunt esse, nisi motus illi, quos in se habet homo, quibus fertur in peccatum? Et peccatum seducere per mandatum, non potest ad singularia peccati opera referri, quæ non ipsa nos seducunt, sed sunt potius a nobis seductis. Et denique peccatum summe peccans, non potest, nisi de origine omnium nostrorum actuum malorum intelligi. Itaque necesse est non aliam, quam concupiscentiam.

IV. Hoc constituto clara sunt omnia: nam patet, Concupiscentiam Paulo adeo peccatum esse, vt *κατὰ τὸ ἔργον* hoc ei nominis quasi eximium referuarit. Quo nihil absurdius dici potest, si falsum sit. Concupiscentiam esse peccatum.

V. Respondent varie. Primo distinguunt peccati significationes. De Castro docet hanc dictionem Peccatum æquiuocam esse; aliquando capi pro hostia, quæ offertur pro peccato, 2. ad Corinth. 5. Et ab hac significatione nunquam dici quemquam peccatorem. Aliquando vocari peccatum, causam allicientem, aut impellentem ad peccatum, vel pœnam peccati: & ab hac rursus significatione neminem dici peccatorem. Tertio, sumi peccatum pro culpa, & Dei offensa, quam voluntas nostra transgrediendo Dei præceptum committit, & propter quam voluntas sic peccans rea efficitur alicuius pœnæ infligendæ: & hanc esse solennissimam eius vocis significationem.

VI. Paulum ergo, c. ad Roman. 7. peccatum nominare, non primo aut postremo sensu, sed secundo. Quod etiam Greg. de Valentia sentit. Respondeo inquit, cum Patribus concilij Tridentini: concupiscentiam in renatis, vt integra iustitia caret, nominari ab Apostolo peccatum non proprie, sed metaphorice: quia nimirum a peccato profecta est, & ad peccatum inclinat. Probat Alphonfus. Quia postquam dixisset Paulus peccatum, quod in se habitabat, operari malum, statim subiunxit, scio n. quod non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. De Valentia autem ab autoritate Augustini in libr. de nuptiis & concupiscentia, declarantis dici concupiscentiam in renatis peccatum, sicut Scriptura dicitur manus, quonia m est a manu; & loquutio dicitur lingua, quonia m a lingua procedat.

VII. Alit ego insto: & i. concedo distinguere significationes peccati: sed duas tantum, quas Alphonfus primo posuit & postremo loco. Secundum vero membrum nego: & dico esse fictitium, inuentum ad fucum faciendum huic loco; adeoq; nullum præterea induci posse exemplum simile. Quod cui non fiat suspitum. Sed doceo peccatum hic nominari sensu illo solennissimo, ab ipsa Alphonfi descriptione: nimirum quia hic Paulus significet offensam Dei: significet transgressionem præcepti: & quidē a voluntate: deniq; propter reatum pœnæ infligendæ. Nam, si hæc vera est descriptio tertiæ significationis, hoc est, cum peccatum sumitur pro culpa; & locū habet in his Apostoli verbis: tum opinor, nihil obstabit quominus securus concludam, Concupiscentiam appellaram peccatum, vt sit culpa.

VIII. Offensam Dei significari quis neget, si transgressionem præcepti diuini? Nam Deus aliter offendi non potest, quam cum violantur eius edicta. Transgressionē vero præcepti, non potuit luculentius describere Paulus, quā cum opposuit præceptum. Quomodo n. præceptum non furandi quis transgreditur, cum furatur: & non occidendi, cum occidit: & non mæchandi, cum mæchatur: ita & non concupiscendi, cum concupiscit. Quare in concupiscentia, manifesta transgressio est discretissimi mandati: ideoque & offensa Dei.

IX. Nisi forte transgressionem concedat quidem Alphonfus, at neget voluntatem transgredientem. Quod quidem est absurdissimum. Nam quia lex omnis datur voluntati, imo non datur nisi voluntati: ergo ne concipi quidem potest legis transgressio absque vlla voluntate. Quid? quod ad finem capitis, hanc ipsam concupiscentiam, hoc ipsum, inquam, peccatum vocat legem rebellantem? Aut hæc quis potest a voluntate sciungere? Ad hæc, Concupiscentia pertinet ad animam rationalem, eiusq; facultates: nam

Tom. III.

quæ proprie corporeæ sunt, rationem habere non possunt boni mali ve moralis: quam tamen in concupiscentia vtrique necessario admittunt. Cum igitur pertinent ad animam rationalem; & tamen non ad Phantasiam, nõ etiam ad ratiocinationem, ergo ad voluntatem. Non pertinere ad phantasiam clarum, quia hæc nusquam inclinatur hominem: sed obiecta simpliciter representat. Non pertinere ad ratiocinationem, quia est determinatio ad vnũ aliquid, quod habet pro scopo. Si ergo concupiscentia voluntatis est: non potest intelligi transgressio legis per concupiscentiam, vt non etiam per voluntatem.

X. Quid superest? An vt reatum pœnæ neget Alphonfus? Atqui primo, si transgressio est legis; ergo & reatus pœnæ: non potest n. aliter concipi. Tum autem diserta verba legis, maledicentis ei, qui non permanferit in omnib. eius verbis. Sed secundo disertus est Apostolus, *Repertum est illud mandatum quod institutum erat ad vitam, mihi cadere ad mortem. Nam peccatum, occasione accepta seduxit me per illud mandatum, & per illud occidit. Et post, Ergo quod bonum est, mihi factum est mortiferum? Absit: imo peccatum: quum vt appareret esse peccatum: mihi per id quod bonum est gigneret mortem.*

XI. Quare manifestum, a Paulo concupiscentiam nominari peccatum ea significatione, quam Alphonfus solennissimam esse dicit. Alphonfi argutias oppositas ego sane non capio. Intelligo Paulum negare in se, id est, in carne sua, habitare bonum. Sed inde quomodo conficiatur peccati nomen non sumi proprie, fateor non assequi: siue hæc mea stupiditas est, siue Alphonfi ἀπερίσκεπτος & φλυαρία. Nam carnis nomine intelligi naturalem illam corruptionem, quæ est a peccato; imo, quæ est peccatum: neminem, opinor, late-re potest. Qui autem in ea carne negat esse quicquam boni, potest-ne is non intelligere peccatum proprie dictum? De Augustino, quem Greg. obiicit, dicemus suo loco.

XII. Peltanus negat Paulum de vero aliquo peccato conqueri: sed de graui concupiscentiæ onere, molestiq; eius certaminibus. Argumentum habet: Quia malum describit non voluntarium: Quod autem voluntarium non sit, neq; proprium sit, neq; peccatum. Nõ esse voluntarium, probat: Quod se Paulus neget operari, Nõ ego, inquit, operor illud, sed quod in me habitat peccatum. At quod non operor: id meæ voluntatis non est peccatum. Solum n. originis peccatum in nobis sine nobis, hoc est, absq; formali nostro cõsensu, & opere comperitur. Motus itaq; concupiscentiæ, nisi quis sponte illis assentiatur, ex Pauli doctrina non sunt peccata.

XIII. Respondeo, me paulo post argumentum a Voluntario, quo Papistæ negant concupiscentiam esse peccatum, plenius excussurum. Interea obseruo Peltanum non bene distrahere quæ sunt connexa. Nam nos vtrumq; dicimus: Paulum & conqueri de graui illo concupiscentiæ onere, molestiq; certaminibus: & asserere concupiscentiam esse peccatum. Imo propterea conqueri de onere, quia concupiscentia sit peccatum, & vere peccatum. Alioquin potuisset causa videri, non conquerendi. Nam reuera, si est ab ipsa natura, ac proinde non magis peccatum; quam efuries, aut sitis quæ concupiscentiæ quædam sunt corporis; non tantum nihil conquerendum: sed etiam si conqueramur, videamur iniuriam facere Deo, a quo illa natura sit. Multo magis, si non tantum non sit peccatum, sed etiam materia virtutis, si ei non consentiatur. Nam profecto hæc ratio omnem tollit conquerendi causam de ipsa concupiscentia. Quomodo de fici nemo conqueritur, etiam si sequatur ebrietas: sed de consequuto consensu. Est autem manifestum, conquestum esse Paulum de ipsa concupiscentia. Ergo necesse est hanc vere existimatam esse peccatum.

XIV. Secundo, nego Paulum negare, hoc quicquid esse dicit a concupiscentia, esse voluntarium. Nam contra quomodo peccatum appellasset: Quamquam nunc de hoc ipso controuertitur. Sed certe, quomodo legi opposuisset; quæ non ponitur nisi voluntati: ideoque posita, necessario voluntatem supponit? Imo quomodo eius pœnam expressisset, mortem? Nam nulla pœna est, nisi præcedente reatu: nullus autem reatus, vbi nulla voluntas. Itaque concludo potius, hoc quicquid a Paulo describitur eo capite, esse voluntarium.

XV. Sed negauit se agere. Imo, inquam, discretius negauit se velle, *Malum quod nolo*, inquit. Quod certe miror a Peltano omissum: nec oportuit: quadoquidem, qui verecundia fines semel transgressus sit, hunc oporteat nauiter esse impudentem: & ita sit comparatum, vt, quæ extrema mouet, remissior rideatur audacia. Sed ille quoscunque tandem suæ sophisticæ fines præscripserit, nos tamen non debemus pati, tam facile nobis imponi.

XVI. Enimvero qui dixit, Nõ ego id perpetro, sed peccatum, quod in me habitat: idē dixit & ter dixit, se facere, *Si quod ego nolo, hoc facio*. Et iterum: *Malum, quod nolo, hoc ago*. Et tertio, *Quod si id facio, quod ego nolo*. Se ergo facere asseruit, contra quam Peltanus voluit. Quod si ille putauit merito ponere, quod non operamur, id nostræ voluntatis non esse peccatum: quod tamen experientia refutare possit: quod multa nos velle constet, & male velle; quæ tamen nõ operemur: at ego multo iustius: Quod nos facimus, id esse nostræ voluntatis peccatum. Itaq; a Paulo describi quid voluntarium ideoq; vere peccatum.

XVII. Sed dixit tamen Paulus se non facere Ita est, inquam: sed idem etiã Paulus distinxit, quomodo se nolle diceret, & tamen velle: nempe secundum interiorem hominem, & secundum carnem. Non ergo negauit simpliciter se facere: sed *κατὰ τὴν*. Ac proinde peccatum in se inhabitans dixit facere. Nam cui se speret persuasurum Peltanus, peccatum in Paulo inhabitans, reapse differre a Paulo? Itaq; sensus: ego quidem facio: at non qua regentis, sed qua venudatus sub peccato. At nondum probauit Peltanus, non esse peccatum, nisi quod absolute aut velimus aut faciamus. Nos autem scimus id etiam esse peccatum, quod etsi non absolute, tamen velimus & faciamus secundum carnem.

XVIII. Sed hactenus isti: Nam aliter alij respondent. Renatus Benedictus in Panoplia: Hoc loco abutuntur, inquit, ignoranter, qui ex eo colligunt adhuc in regeneratis manere re vera peccatum, ipsumque concupiscentiæ fomitem peccatum esse contendunt. Nam manifestum est ex ipso textu, Apostolum loqui de homine nondum iustificato, qui quidem duce natura, & lege docente, vult facere & amat bonum, quod ex se quæ non valet; quia adhuc est sub potestate peccati. Secus autem longe est de homine iustificato, in quo non dominatur peccatum. Hanc expositionem cõfirmat finis capitis, in quo ita habetur, *Infelix ego homo, quis me liberabit* id

M 3 corpo

corpore mortis huius? Sequitur responsio: Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Eandem etiam confirmat initium octavi capitis. Nihil ergo damnationis est iis qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulantes enim Spiritus vitæ in Christo Iesu, liberavit me à lege peccati, & mortis. Vnde collige, quod in fine præced. capitis loquebatur de homine non regenerato in sua persona; vt nunc de iustificato in eadem sua persona, factenus Renuatus.

XIX. Nec vero defuit olim, cui hæc mens videretur Apostoli. Verum hisperabatur defuisse post Augustinum: qui cum in illis esset, mutavit sententiam melius doctus. Testis ipse contra Iulianum lib. 6. c. 11. Non ergo solus aut primus sic istum locum intellexi, quo evertitur hæresis vestra, quemadmodum vere intelligendus est: imo vero ego prius eum aliter intellexeram, vel potius non intellexeram, quod mea quaedam illius temporis etiam scripta restantur. Non mihi enim videbatur Apostolus, & de se ipso dicere potuisse, Ego autem carnalis sum, cum esset spiritualis: & quod captivus duceretur sub lege peccati, qua in membris erat eius. Ego enim putabam dici ista non posse, nisi de iis quos ita haberet carnis concupiscentia subiugatos, vt facerent quicquid illa compelleret, quod de Apostolo dementis est credere: cui etiam innumerabilis multitudo sanctorum, ne concupiscentias carnis perficiat, contra carnem spiritum concupiscat. Sed postea melioribus & intelligentioribus cessi, vel potius, id quod fatendum est, veritati, vt viderem in illis Apostoli vocibus gemitum esse sanctorum, contra carnales concupiscentias dimicantium. Qui cum mente sint spirituales, adhuc tamen isto corruptibili corpore, quod aggravat animam, recte intelliguntur esse carnales, quia erunt & corpore spirituales, quando seminatam fuerit corpus animale, & resurrexerit corpus spirituale. Et recte adhuc intelligitur ea parte captivi sub lege peccati, qua desideriorum, quibus non consentiunt, motibus subiacer. Hinc factum est, vt sic intelligerem quemadmodum intellexit Hilarius, Gregorius, Ambrosius, & ceteri Ecclesie sancti notri, doctores, qui & ipsum Apostolum aduersus carnales concupiscentias, quas habere volebat, & tamen habebat, strenue confixisse, eundemque conflictum suum illis suis verbis contestatum fuisse, senserunt. Hactenus ille.

XX. Et vero non potest aliter iudicare, cuiusque contextus fuerit bene expensus & cognitus. Ea n. habet, quæ de homine nondum iustificato dici nequeat. Quale enim illud est, eum negat se agnoscere, id est, probare, id quod perpetret. Et quæcunque pertinent ad illam lucram Spiritus cum carne, quæ in peccato describitur? Nam certe homo non potest hanc lucram in se sentire, etsi nonnullos habeat motus, non nihil ad eam accedentes. Sed Paulus non subsistit in iis leuibus commotionibus; imo vehementissimam describit lucram. Atque adeo non obstant hi leues motus, quominus non iustificati & malum velint, ac proinde agnoscant: & id ipsum quod ita volunt, ita agnoscunt, etiam faciunt. Cum tamen diserte Paulus, quod perpetro, non agnosco: non quod volo, hoc ago, sed quod odi, facio: non ego id perpetro, sed peccatum quod in me habitat.

XXI. Quid? quod interiorem hominem in se agnoscat, oppositum carni? Et secundum interiorem, non tantum facere quæ lex iubet, sed etiam delectari lege? Vnoque verbo, mente seruire legi Dei, carne vero legi peccati? Nam quantos vis dicas esse motus illos conscientie, qui in non re genitis superant: tamen hi non possunt progredi ad usque amorem legis: vt non eam porius oderint, cuius vim sentiunt ad propriam damnationem.

XXII. Hæc vero, vt non congruunt non iustificatis, ita omnibus conueniunt regentis, in quibus per Spiritus efficaciam ingenerat Deus non leuem aliquam boni maliq; discretionem, sed serium peccati odium, boni amorem, adeo vt vix quicquam frequentius protestentur, quam se amare legem Dei, imo in eius studio constituere suam felicitatem. Quare certum est, de se loqui Paulum, tanquam regenito, fideli, iustificato, ac proinde significare, in hoc hominum genere concupiscentiam adhuc hæreatem esse malum, esse peccatum.

XXIII. Nec sunt vllius momenti, quæ contra Renuatus obiicit. Intellego Paulum sperare se liberandum à gratia. Quid tum autem? Ergo ne eum loqui de non iustificato? Quasi vero iustificati sit in hac vita plena perfectaq; redemptio: & non potius illa per gradus augeatur, donec vltimum gradum assequatur in patria. Quasi non alibi testetur ipse, cum rogaret liberari angelo illo latente, à quo colaphizabatur, responsum accepisse, Sufficit tibi gratia mea, 2. ad Corinth. 12.

XXIV. Nihil esse condemnationis iis qui sunt in Christo, quare non dixisset Paulus, etiam si concupiscentia remanens sit peccatum? Nam nos quidem ita sumus edocti, vt distinguamus peccatum à condemnatione, vt cõsequens ab antecedente; effectum à causa. Edocti rursum sumus, posse esse peccatum, vbi tamen non sit condemnatio: nimirum accedente gratia, quæ condonat peccata, accedente fide, per quam iustificamur à peccatis, non iis quæ nulla habemus: sed quæ habemus.

XXV. Sed Renato Pelanus accedens, suum etiam habet argumentum tractatu quintodecimo. Quia videantur cum summa illa perfectione, vitæque integritate & sanctimonia, qua is cumulatissime orpatus erat, parum admodum conuenire, peccatum in se operatum esse omnem concupiscentiam. Se esse carnalem, venundatum sub peccato Peccatum seduxisse se, & occidisse. Cum tamen alibi de sua suiue similitudine fide, constantia, singularique perfectione, & sanctitudine, ab his diuersissima concione-tur.

XXVI. Et hæc illa sunt videlicet, quibus se olim motum dicebat Augustinus, vt aliter intelligeret, imo vt non intelligeret. Mirum Pelani stuporem, qui saltem Augustini vestigiis insistere non potuerit. Enimvero nulla obstat cuiusquam fidelis, quantumuis prouecta (non enim perfectam dicam, quæ in via nulla est) fides constantia, sanctitudo, quominus in seipsis has ipsas reliquias peccati deprehendat, hanc ipsam spiritus & carnis lucram sentiant. Neque vero se vnquam Paulus, aut alium vllum descripsit adeo perfectum, vt extra omnem esset infirmitatis aleam peccati ve sensum. Itaque Augustinus, cuius verba paulo ante citata placet repetere, In Apostoli vocibus, gemitum esse sanctorum, contra carnales concupiscentias dimicantium, qui cum mente sint spirituales, adhuc tamen isto corruptibili corpore quod aggravat animam, recte intelliguntur esse carnales. Et recte adhuc intelliguntur ea parte captivi sub lege peccati, qua desideriorum quibus non consentiunt, motibus subiacer.

C A P. VI.

De Anomia.

I. Altera nobis demonstratio est ab ipsa lege: Omnis anomia est peccatum. At concupiscentia est anomia. Ergo concupiscentia est peccatum. Probat maior, ex disertis verbis 1. Ioannis 3. Quisquis committit peccatum, & tuum anomia peccatis: etiam legem transgreditur: nam peccatum est anomia, legis transgressio. Vnde Augustinus de Consensu Euangelistar. libr. 2. cap. 4. Peccatum est legis transgressio, Contra Faustum lib. 2. cap. 26. Peccatum est, factum, vel dictum, vel concupitum aliquid contra aternam legem. Ambros. de Paradiso cap. 8. Non consisteret peccatum, si interdictio non fuisset. Quid enim est peccatum, nisi prauaricatio legis diuinae, & celestium inobedientia præceptorum? Dominicus à Soto in 7. ad Rom. Peccatum neque excogitari potest, nisi sit cõtra legem: sicut nec obliquum aut deuium, nisi in ordine ad certam normam & rectitudinem.

II. Vnde factum, vt anomia pro peccato semper legas. Matth. 7. Discedite à me, ois qui transgreditur tuam anomia. Et 24. Quis transgreditur tuam anomia. Et à Paulo opponitur iustitiæ, 2. ad Corinth. 6. Quod confortium est anomia? Et in Veteri Testamento vsurpatur pro Hebraico פלוא פלא. 32. tuum anomia meum iniquum. Esai. 58. Annuntia domui Iacob tuam anomia. Ezech. 18. Et in nouo Testamento anomia dicitur. Et aliis locis.

III. Probat autem maior ex disertissimis legis verbis, Exod. 20. Non concupisces. Quæ ipsa verba Paulus 7. ad Romanos interpretatur de eadem concupiscentia, quam esse peccatum Papistæ negant, Imo peccatum non cognoui, nisi per legem. Nam etiam cupiditatem non nossem, nisi lex dixisset, Non concupisces. Quibus verbis sensus est, non vt simpliciter neget sibi cognitã fuisse concupiscentiam, sed vt neget se scisse eam esse peccatum, vt Sa notauit, & consentiunt omnes Interpretes. Neque enim indiget notificatione legis, quod ipso sensu percipitur. Sed illud oportuit doceri, quod omnes homines ita ignorabant, vt non possent aliunde discere, vtum illa concupiscentia esset peccatum. Quomodo gentes superstitioni innutritæ, opus habuerunt doceri à lege Idololatriam esse grande peccatum. Denique hic locus pendet ab ea notione, quam Paulus expresserat, ca. 3. Per legem agnitio peccati.

IV. Nonnulli respondent distinguentes, Bellarminus c. 14. Non quod dissidet à legis norma, vel cum illa pugnat, est anomia, sed ipsa discordia, siue repugnantia, vel recessus, ac deuiatio, proprie est anomia, & formaliter peccatum. Valentianus: Respondeo concupiscentiam, & reliquas animæ vires, vt destituta sunt integra iustitia, repugnare quidem diuinæ legi effectiue, quantum ad peccatum inclinatur, & id perficiunt: Quod non satis est, vt ea ratione sit peccatum. At non repugnant legi Dei formaliter. Concurrunt Tapperus, & Andradius orthodoxar. explicationum lib. 3.

V. Esto igitur mens ista: Quæ aduersatur legi Dei, ea in duplici esse genere: vt alia aduersatur effectiue, alia formaliter. Illa, quæ efficiant aliquid contra legem Dei. Et hæc non esse peccata. Quod probant ex eplis Dissidet, inquit, Bellarminus à legē Diabolus, tentans ad peccandum, sed non est ipse iniquitas, sed iniquitatis fautor: dissidet à lege voluntas humana, item actio humana, nec tamen aut voluntas, aut actio, iniquitas est, sed iniqua. Pel-tanus itidem negat quicquid ad malum inclinatur, vel allestat, statim peccatum exister: quia & mundus, & caro, & dæmon ad malum alliciant, & tamen non sint appellanda peccata.

VI. Formaliter autem aduersari legi id, quod ipsa sui ratione ei opponitur, siue, si ego bene capio, quod ipsum nihil est, nisi quatenus discedit à lege. Itaque Bellarminus. deuiationem nominabat, & recessum, nimirum qualitatem inhærentem ei: quod ab ea qualitate dicitur malum. Et hæc, opinor, mente Tapperus negabat Calvinum considerasse peccatum non substantiæ nomen esse, sed qualitatis, quæ abesse possit & adesse, & quod modo peccatum est, postea peccatum non sit. Quicquid ergo sic formaliter contradicat legi, concedunt esse anomia, & peccatum, sed negant hoc modo concupiscentiam esse aduersantem legi Dei.

VII. Sed hæc mera λεωτολογία est, nimiaque subtilitatis affectatio. Et metaphysica potius speculatio, quam Theologica disputatio. Admitto equidem distinctionem eorum, quæ aduersantur legi Dei. Sed duo dico. Primum, nescire me, vnde Bellarminus habuerit hoc ipsum aduersari legi Dei. Nam nostrum argumentum est à loco Ioannis, vbi diserte habemus anomia: Neque id Bellarm. ignorare potuit, qui diserte legerit apud Chemnitium & Martyrem, quos citat auctores. Quod eum ita sit, nulla causa, aut ei nominãdi Diabolus, aut Pelanus mundum. Quo enim prætertextu comprehendatur anomia nomine? Itaque nihil hic præter inspidam tergiversationem. Non enim vt anomia, sic anomia potest distingui effectiue siue formaliter, quo certior vis argumenti, quantumuis Bellarminus dissimulet, vt eludere oportuerit, eum infringi nequeat.

VIII. Secundo, quæro, quænam sit mens huius distinctionis. An, vt nihil possit proprie & vere peccatum dici, præter ipsam abstracte anomia? At hoc est contra sensum communem; quo peccata appellantur in concreto, id est, non tantum qualitas, sed id etiam, cui qualitas hæret. Vnde Augustino peccatum est, factum, dictum, concupitum. Sic vulgo, opera mala, peccata dicuntur. Imo audacter dicam, nunquam in Scripturis tuam anomia legi abstracta illa Sophistarum significatione, sed hæc nostra concreta: vt sit actus aliquis rationalis naturæ præter legem diuinam.

IX. Breuiter, & ne abeam longe, ipsam mihi concupiscentiam vide. Nã hanc concedunt esse peccatum saltem in non regentis. Quæro quomodo, efficienter-ne, an formaliter? Si efficienter: ergo & falso Alphonsus negaret quicquam hoc modo appellari peccatum: & nihil obstaret, quominus eadem illa concupiscentia remanens in renatis, & efficiens peccata singula, peccatum nos appellemus, etiam inuitis Papistis. Sin autem formaliter: ergo vel ipsa perse Concupiscentia est ratio peccati, & auersio à Deo: ac proinde peccatum non infidelibus duntaxat, sed etiam in regentis: vel illud formaliter, alio modo definiendum: Itaque non est

est plena aduersariorum distinctio : ideoque non satisfaciens argumento nostro.

X. Nos igitur statuimus concupiscentiam veri & proprii nominis esse peccatum. Non ita quidem : vt ipsam illam concupiscentiam vim, quæ est homini non nisi à creatione, dicamus esse ipsam formalitatem peccati. Non enim ita infanimus : sed quia sibi inhaerentem habet formalitatem peccati. Omnino, quomodo Voluntatem ipsam peccandi plerumque dicemus vtri, que vere esse peccatum ac proprie : non ipsius voluntatis ratione, sed qualitatis adiunctæ. Quamquam hoc interest : quod voluntas in Scripturis mediam est vocabulum, & bene sonans non raro : At concupiscentia carnis, non item : nam hæc non nisi in malam partem vsurpatur : adeo vt nunquam sit non peccatum. Nimirum, quia significat, non simpliciter facultatem naturæ rationalis quandam : sed talem, nimirum qualis est post peccatum. Et vno verbo, qualem ipse Papistæ agnoscunt, inclinam tantum ad malum : & ideo inclinam tantum ad malum. Nulla ergo solutio est.

XI. Proferunt ergo alteram à distinctione concupiscentiæ. Nam hæc esse volunt, alias fomitem, alias actum voluntarium concupiscentiæ, sic enim Bellarminus loquitur. Pererius concupiscentiam, alias simpliciter, & præcisè carnalem, & sensitiuam : alias à ratione approbatam & placitam voluntati, siue vt ad sui assensum & obsequium petrahit voluntatem hominis. Hanc igitur prohiberi hoc decimo legis mandato, *Non concupisces*, & esse peccatum. Illam vero, nec esse peccatum, nec vero prohiberi.

XII. Hoc Bellarminus probat gemino argumento. Primo ex contextu Pauli : qui, cum dixisset, legem non esse peccatum, id est, causam peccati, sed esse causam cognitionis peccati, probauit ex eo, quod non cognoscebant homines actus interiores, vt desiderium vxoris, vel rei alienæ esse peccata, nisi lex dixisset, *Non concupisces*. Secundo, ex Matth. 5. *Dicitur est antiquis : Non machaberis ; ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam machatus est eam in corde suo.* Quæ dicta contra Phariseos, qui docebant flagitia interna non esse peccata : vt patet ex Iosepho, lib. Antiquit. 12. c. 13. scribente motum internum non esse peccatum, nisi exterius prodaret. Item ex Dauide Kimchi in Psalmi 66. v. 17. illud, *Iniquitatem, si aspexi in corde meo, non audiet Dominus*, exponente, non imputabit ad peccatum desiderium iniustum, si tantum sit in corde. Soto & Peltanus, qui lex nihil iuberet impossibile : sit autem impossibile carere concupiscentia, cum sit à natura.

XIII. Insto contra distinctionem : & nego vllam concupiscentiam dari, quæ non sit actus voluntarius. Nam voluntarium dupliciter dicitur, vel simpliciter voluntarium vel deliberatum : hoc quod ex præcedente rei consultatione ; adeo vt ratiocinatio præcedat : illud vero ex sola imaginatione, quæ rem repræsentat, in quam statim fertur voluntas absque vlla disputatione ampliore. Quo posito, dico omnem concupiscentiam esse voluntariam, non semper quidem deliberatam : sed tamen semper altero modo : ratio certa, quia ipsa concupiscentia est inclinatio voluntatis : quamquam hæc de re fusius erit agendum in argumentis aduersariorum.

XIV. Nunc vero tantum verbo doceo ita esse : Quia ipsi aduersarii concupiscentiam nõ simpliciter negent esse peccatum : sed *ex re n*, nempe in tenatis : itaque concedunt esse peccatum in infidelibus : imo eandem illam quæ erat in infidelibus, remanere in regenito. Itaque dico esse voluntariam. Ponnunt enim, quod negari non potest, omne peccatum esse voluntarium : tam necessario, vt non sit peccatum, si non voluntarium. Quare illis alterutrum necesse, aut concedere omnem concupiscentiam esse voluntariam : aut non separare infideles à fidelibus. Quia, si simpliciter non est voluntaria : ergo ne in infidelibus quidem : Itaque thesis mutanda, & dicendū, concupiscentiã nec in fidelibus, neq; in infidelibus esse peccatū. Quod est absurdissimū.

XV. Itaque, cum concupiscentiam hanc, quæ ex deliberatione voluntaria est, constet vtrunque esse peccatum : & prohiberi hoc decimo legis mandato : sitque tantum controuersia de altera, hanc etiam nos dicimus prohiberi hoc mandato. Quia lex non distinguit : imo nulla Scriptura distinguit : non est autem nostrum, Scripturam coercere nostro sensu. Dicam amplius : Nnnquam Scriptura concupiscentiam nominat in bonam partem excepta illa, quæ est in homine per gratiam, & quam Paulus tribuit Spiritui.

XVI. Nec contra valent argumenta. Concedo Paulum probare legem non esse malam, ex eo quod ab ea homines habuerint cognitum actus interiores esse peccata : sed hoc, quo iure excludat concupiscentiam ? Nam istam nos asserimus esse actum interiore. Concedo etiam Christum eradicaſſe Phariseorum stupiditatem, qui negarent, motus internos peccata esse, nisi in actum prodirent ; sed inde rursus nihil concluditur aduersum nos : qui in iis motibus internis concupiscentiam esse docemus. Peltani impossibilitatem fusius tractabimus alias : nunc nego impossibile esse hominem carere concupiscentia : imo dico caruisse : nimirum ante peccatum : dico cariturum, videlicet in patria, cum beatitas erit consummata, & peccatum prorsus abolitum.

CAP. VII.

De Concupiscentia malo.

I. Tertium nostrum argumentum à variis Scripturæ locis, quibus concupiscentia asseritur esse mala. Geneſeos 6. *Et vidit Deus magnum esse malum hominis in terra : & omne figmentum cogitationum cordis eius tantum esse malum semper.* Item 8. *Figmentum cordis hominis malum est ab iuente ætate.* Ad Colof. 3. *in supbia & concupiscentiam malam.* Eodem pertinet ad Roman. 7. *Comperio volenti mihi facere bonum, hanc legem impositam esse, quod mihi malum adiaceat.* Imo etiam illud, *Noni non habitare in me, id est, in carne mea, bonum* : quæ verba describunt malum, ex propria natura, nimirum priuatione boni.

II. Respondent ad locos sigillatim. Ad illos ex Geneſi, varie, & titubanter. Vel descripsisse Moſen ingenium illorum hominum, qui vivebant tempore Noe, dicereque omnes illos secundum carnem ambulasse, & quæ carnis sunt, tantum cogitare, & sapere consueuisse. Id vero esse quidem peccatum, sed actuale, non autem originale. Vel Moſen, non tam significasse cogitationem fuisse actu malam, quam pronam ad malum, vt Latini codices habent. Hanc autem pronitatem esse quidem vulnus ex peccato, sed non

esse proprie peccatum, nisi in actum voluntarium prodeat. Ita Bellarminus.

III. Sed Greg. de Valentia, acquiescens posteriori solutioni de pronitate, addit argumenta, quibus probet hanc pronitatem non esse peccatum. Primum, quia si esset peccatum : ergo non promississet Deus propter eam propensionem ad malum se humano genere parciturum : quia peccatum ad iram prouocat, potius quam ad miserationem. Promissit autem Genes. 8. *Nequaquam ultra maledicam terra propter homines : sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona est ab adolescentia sua : non igitur vltra percutiam omnem animam viuentem, sicut feci.* Secundo, si sensus esset, hanc propensionem per se esse etiam peccatum, non dixisset Deus ad Noe : *Te enim vidi iustum coram me in generatione hac.* Genes. 7. neque Dauid asseuerasset eos ascensuros in montem sanctum, qui ingrediuntur sine macula, & operantur iustitiam, neque habent dolum in corde suo. Psalm. 14.

IV. Sed vtraque euasio nulla est. Nam restringi verba Moſis ad ingenium eorum hominum, qui vivebant tempore Noe, non patitur caput octauum, vbi manifeste agitur de hominibus deinceps futuris, & quidem ad usque orbis finem. Nam promissio de non perdendo genere humano, perpetua est : itaque omnino necesse est eos, de quorum cogitationibus agitur, intelligi ad usque postremum diem. Imo ne ipsum quidem caput 6. Nam verba sunt, *Et pœnituit Iehoua, quod fecisset hominem in terra* : vbi manifesta allusio est ad creationem : atqui hoc non congrueret, si tantum ea malitia pertineret ad vnus ætatis homines. Itaque Procopius. *Quod ait, omne figmentum cogitationum : extenditur ad eos, qui antecessere, & qui sequuti sunt vniuersalem inundationem : siquidem naturaliter remansit in homine cupiditas mala, vel aliud quippiam.* Quare hæc solutio manifeste ficta est : ideoque prudenter omiſſa à breuiatore Bellarmini.

V. Altera non est solidior. Nam primo Hebraice legimus, omne figmentum cogitationis esse malum : imo duntaxat malum : quod quidem necessarium actum significat, non simplicem potentiam. Et vero ita necesse est : Nam etsi verba sint generaliter de vniuersa hominis corrupta natura : tamen occasionem habent eorum hominum, qui tum vivebant, ingenium, quod ita repræsentatur ex vniuersali natura. At illud ingenium non erat aliqua nuda potentia, sed actus ipse.

VI. Deinde, quod actum separat ab hac pronitate, non facit prudenter Bellarminus. Nam Latine voluntas non dicitur prona, sed intenta. Verba diserta, *Cuncta, inquit, cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore.* Nota intenta. Vim dicit à Pererio. *Nec dicit eam fuisse pronam ad malum, sed intentam, id est omni vi sua applicatam, incumbens ei, & desixam in malū : quod significat vehementem conatum, & impetum ad malum.* At hæc verba non possunt describere potentiam : sed actum. Er vero Septuaginta expresserunt, *ἡ πῆξ τῆς διανοίας τοῦ ἄνθρωπου ἡγεῖται εἰς τὸ μᾶλον ἢ τὸ καλόν, Quisq; intendit cogitationem in corde suo strenue ad mala.* Quod rursus ad actum pertinet. Quare nihil est causæ, quominus hanc pronitatem, si quis pronitatem malit, dicamus esse peccatum.

VII. Nam nec argumenta Gregorii sunt nauici. Si esset peccatum, inquit, non promississet Deus se propter eam parciturum humano generi. Imo inquam, si esset peccatum. Ergo nec propterea Deum pœnituisse fecisse hominem : nec propterea tam dure animaduertisset. Verba diſſerta c. 6. *Et vidit Deus, magnum esse malum hominis in terra : & omne figmentum cogitationum cordis eius solummodo malum semper. & pœnituit Deum fecisse hominem in terra : & iratus est in corde suo : & dixit Deus, Delebo hominem quem creauis, à superficie terra.* Enimvero, si non miseretur Deus propter peccatum ; ne irascitur quidem, multo minus punit propter non peccatum. Itaque bene Pererius : *Declarant hæc verba inenarrabilem Dei erga hominem amorem & pietatem : simulque aduersus eius scelera iram & indignationem.* Tanta enim fuit eius temporis enormitas scelerum humani generis, vt ad eam exprimendam, Moſes dixerit pœnituisse Deum quod hominem fecisset, eumque induxerit, tristitia dolore ac velut furore incitatum, ad perdendum hominem. Et post illud, *Delebo hominem*, Describendo his verbis grauitatem suppliij, quo Deus peccata hominum punit, simul etiam indicauit Moſes magni uindictam offensæ & indignationis Dei : simulque ostendit acerbitatem atque immunitatem scelerum, qua Deum ad tantam suppliij atrocitatem impulserunt.

VIII. Quid ergo Gregorius loquitur? Nam primo non est necesse ita reddi verba Moſis, vt est Latine Hebraicis בַּר particula varie significat : & interdum aduersariæ locum tenet Psalmo vigesimo tertio, *נִסְכֵּי אֱלֹהִים בְּנֵי אֱלֹהִים צַלְמוֹת לְאֹרֶת מוֹרְתִים* Nam etsi veniam in valem vmbra mortis, non in ebo. Secundi Sam. 2. *Et nunc roborentur manus vestre, esto regis belli, & vestre, esto regis belli.* licet mortuus si Dominus vester. Nihil sit ergo incommode, si hic reddat, *Non am lius maledicam terra propter hominem, et si figmentum cordis hominis sit malum ab iuente ætate.*

IX. Deinde vt versionem non suggillemus, cui acquieuerunt multi viri docti : tamen vereor, vt bene Gregorius expresserit, cum dixit propter eam propensionem Deum parciturum : hæc enim Phraſis multo plus significare solet, quam quod dictum est, *Non maledicam : sensus enim & cogitatio humani cordis prona est ad malum.* Hæc quod sibi velit phraſis audiamus, Pererius duobus modis explicat. Primo, *Si quoties maxima pars hominum vitijs & sceleribus addicta est, toties ea diluuij supplicio vindicanda & puniendæ esset fore profecto, vt sapissime, atque omnibus seve seculis diluuium mitti oporteat.* Secundo, *Hominem propter naturalem pronitatem ad peccandum, dignum esse quodammodo miseratione : nec semper quantum supplicij mereatur, tanto esse in hac vita plectendum.* Eligat vtram velit sententiam Gregorius, nunc enim perinde est. Nam vtraque peccatum supponit. Sed omnino sensus esse non potest, hæc ipsa inclinatio prouocari Deum ad parcendum, quomodo per peccatum prouocatur ad puniendum. Nam hæc meritoriam causam supponit. Est autem absurdum, eadem hac pronensione prouocatum fuisse prius, tanquam causa meritoria, ad diluuium immittendum, & eadem rursus pronensione tanquam causa meritoria prouocatum, ad diluuiū inhibendū.

X. Bene Chryſostomus, *Vt ne putemus, quod ideo hanc promissionem fecerit, quia ipsam in melius se conuertent, inquit, quia incumbit mens hominis in mala opera à iuuentute.* Rara misericordia species. *Quia, inquit, incumbit mens hominis diligenter in mala opera à iuuentute : propter hoc, inquit, non vltra adiciam vt maledicam terra.* Ego enim, inquit, qua ad me pertinent semel atque iterum

exhibuit quia autem video malitiam ira incrementum. promitto me non ultra maledicturum terra. Ne ipse quidem ergo Chrysolomus vidit, quod vidit, aut videre putavit Gregorius, supponendum esse non peccatum, ut deinceps pateret, sed contra supponendum esse peccatum, supponendam esse immanem nequitiam, ut bene constet immensa hæc Dei misericordia. Denique similis sensus verborum Davidis Psalmo 143. Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Quis autem somniauit inquam propter id ipsum, quod nemo iustificandus sit coram Deo, putasse Davidem futurum, ut secum non veniret in iudicium Deus? Itaque mirum in tam simili phrasi, potuisse quosdam sibi tam absurdos tragelaphos pingere.

XI. Verum, inquit, si ita esset, ergo non dixisset Deus, Noe esse iustum coram se. Imo, inquam, negatur hæc consequentia. Nam hæc iustitia, nulli est omnino à sua concupiscentia, ipsa & corrupta, & actiones corrumpente: sed à gratia, hanc concupiscentiam inhibente, atque operationes reformante. Et ita semper in infidelibus apparet quanta sit vis corruptæ naturæ: in fidelibus autem, quanta gratiæ operatio. Hoc modo igitur & Noe fuit iustus, & David, & alii omnes, quicumque fuerint iusti.

XII. Atque hæc tenet de Genesi. Ad locum ex septimo ad Romanos respondet Bellarminus, esse obscurum, & multos putare aliquid deesse: aliter autem atque aliter fari defectum. Ex loco autem obscurissimo (infert breuiator) nisi antea bene explicato, argumentum est inutile. Verum tamen addit Bellarminus, Augustinum lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianor. cap. 10. satis commodum sensum indicare, ut nihil subintelligi debeat: ut illud bonum connectatur cum lege, non cum verbo facere: & sit sensus: Inuenio legem bonum quoddam esse mihi volenti facere, id est, volenti bene operari, & secundum legem vivere: ideo autem legem inuenio esse quoddam bonum, quoniam malum concupiscentiæ adiacet mihi: tum enim ab vna parte malum adiacens incitat ad peccatum, ab altera lex Domini bona retrahit à peccato. Itaque non potest ex hoc loco effici concupiscentiam inuoluntariam esse peccatum.

XIII. Ego vero fateor hunc locum varias passum interpretationes. Sed hoc quicquid est difficultatis, nihil ad me attinet: quia ortum à vocabulo legis. Qui enim legerunt, inuenio legem, putarunt plerique indicari legem Mosaicam, siue diuinam. Sed nemo dubitauit, quin & facere bonum, & malum adiacens, sumantur pro oppositis: ut illud sit iustitia, hoc vero peccatum. Nemo item, quin illud adiacere, significet illam ipsam naturalem hominis impotentiam ad bonum, ac procliuatatem ad malum. Hoc vero sufficit argumento nostro: ut ne vereamur, ne nobis exprobetur nos obscurum probare per obscurum.

XIV. Quamquam ne locus quidem ipse difficilis est, quomodo Beza vertit, Comperio volenti mihi facere bonum hanc legem impositam esse, quod mihi malum adiacet. Et probauit Toletus, Mihi, inquit, illa est visa legitima, ut hæc lex non sit illa, de qua dictum est prius, lex spiritualis est, & sancta: sed ea de qua paulo post adiungit: Inuenio legem in membris meis: nam que sequuntur, declarant hanc sententiam. Legem ergo appellat legem carnis, & vim concupiscentiæ impediendam à bono perficiendo, & in malum impellentem. Est ergo sensus: Inuenio legem mihi facere bonum volenti: hæc autem lex est malum, quod mihi adiacet, quo trahor ad peccandum, & ad legem, quam confessus sum mente esse bonam, transgrediendam. Dominicus à Soto probauit, neque Gagnæus omisit. Et facilissima interpretatio est, nihil præposterans, nihil addens, nihil torquens.

XV. Ab Augustino vero quæ assertur, dura est: Nam legem quod construit cum bono, abita phrasi Græca: quæ non καλόν dixit, quomodo solet in huiusmodi appositionibus, sed τὸ καλόν, quod paulo alienius est à consuetudine. Nam τὸ τῆς frequentissima phrasi sit apud Græcos, tamen non potest dari exemplum simile: nullum certe in vniuerso Nouo Testamento. Cum hoc ipso tamen capite, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τὸ καλόν, operari bonum, legamus.

XVI. Dicam amplius: etsi tritum sit, ut dixi, καλόν neutro genere per appositionem subiecti a teri nomini: tamen hanc phrasin competi alienam esse à stylo Noui Testamenti in quo semper obseruauit præponi: ad Romanos 14. καλόν τὸ ἐν φωνῆς κρέα. Bonum est non comedere carnem. Prioris ad Corinth. 7. καλόν ἐστὶν ἰσοπέποιθτος μὴ ἀπαιτεῖν, Bonum est homini mulierem non tangere. Ad Galat. 4. καλόν τὸ ἵνα ἡμεῖς ἐν καλῷ πνεύματι ἀμυλῶμεν, Bonum est amulari in bono semper. Imo in Euangelis exprimitur isti Matthei 15. ἀπὸ ἐστὶν καλόν λαβῆναι τὸν ἀρτον τῶν τέκνων, Non est bonum accipere panem liberorum. Et 17. καλόν ἐστὶν ἡμεῖς ὅτι εἶπα, Bonum est nos hic esse.

XVII. Mirum est ergo Augustinum tam facile delusum, ut phrasin fingeret non modo non visitam Scripturæ sacræ: sed ne cognitam quidem prophæticam autoribus. Poterat exculare versio Latina: cui nullus articulus: quæ & alias imposuit. Sed cur non maluit Græcū textum consulere: aut cur nobis præiudicaret, quicquid hic negligentius ab eo peccatum? Non enim æquum, ob Latini hominis φασματῆς discedere nos à verbis Pauli. Tum autem ne Latine quidem phrasæ, hæc est approba constructio. Inuenio legem, volenti facere bonum. Et quare quæ Latinitatis admodum negligens fuit, quisquis fuit eius editionis autor, tamen non putem simile exemplum proferri posse.

XVIII. Et tamen possumus in Augustini gratiam non prolixius exagitare hoc durissimum τὸ ἐστὶν. Sed illud Bellarmini, si hunc locum sic interpretemur, non posse confici ex eo concupiscentiam esse peccatum, miramur à qua sit mente profectum. Longe ille prudentius suæ laudi consulisset si hoc non sumpsisset sibi, quasi suo iure: sed nobis etiam tam duri ἐπιθυμίας causas communicasset. Nos paulo ante diximus, contra inferri ex oppositione boni. Nam volenti, inquit Paulus, facere bonum, adiacet malum. Siue, ut volebat Augustinus, volenti facere legem, quæ bona est adiacet malum. Primo enim bonum potest nequissimum non intelligere, iustitiam oppositam peccato? Nam hæc est ipsius legis, ut ita dicam, materia, imo essentia: & multo magis operum bonorum, si ita intelligas, facere bonum. Cur non ergo huic bono oppositum à Paulo malum, dicamus ei iustitiæ oppositum peccatum.

C A P. VIII.

De lege peccati.

I. Quartum nobis argumentum: Omnis peccati formalitas, est re vera peccatum. At concupiscentia est formalitas peccati. Ergo concupiscentia est re vera peccatum. Maior patet: quia per formam res quæque est, id quod est. Itaque non potest ut ipsa non sit talis, quale est, quod ab ea informatur. Quomodo rationem oportet ipsam esse rationalem, quia hominem reddit rationalem. Et omnino tritum, hoc sensu, propter quod quicquid est tale, id ipsum magis tale.

II. Probatum minor: quia omnis lex est formalitas ab eo imperati: nimirum, ut si præcipiat, id sit bonum opus, quod ipsa præcipit, si fiat: quod autem prohibet, id malum sit, si fiat, nimirum supposita lege bona. At contra, si supponatur lex mala, id malum sit, quod ipsa præcipiat, bonum autem quod vetet. Iam vero Paulus concupiscentiam appellat Legem: non tantum iis verbis, quæ sunt à nobis discussa proximo capite, Comperio volenti mihi facere bonum, hanc legem impositam esse, quod mihi malum adiacet. Sed etiam paulo post, Video aliam legem in membris meis rebellantem legi mentis meæ, & captiuum reddentem me legi peccati, quæ est in membris meis. Vbi omnes consentiunt Interpretes. Et Soto dicitur lex peccati, quia sicut lex Dei dirigit mouetque nos, & ducit ad bonum rationis: ita & illa membrorum inclinatio, dirigit, seu propriis, à ratione in obliquum diuertit nos ad malum.

III. Respondet Bellarminus ad verba Pauli. Omne quidem peccatum repugnare legi Dei: sed non tamen quicquid repugnet legi Dei, esse peccatum. Sic hominem repugnare legi, nec tamen esse peccatum. Sic legi iustæ, legem iniustam repugnare, & vnus principis legem, alterius principis legem neutrum tamen videri iniustam: Imo posse legem iniustam iniustæ legi: nec proprie tamen legem dici posse aut peccatum aut virtutem. Rationem effert quia peccatum priuatiue repugnet legi, tanquam actio recedens à sua regula. At concupiscentia repugnet legi mentis, non vt actio recedens à regula, cum posset & deberet esse conformis: sed vt lex contraria impellens ad malum. Itaque Apostolum, hoc ipso, quod concupiscentiam vocet legem membrorum, significare non esse proprie peccatum.

IV. Repeto ex capite sexto: quia repetitur eadem solutio, repugnare aliquid legi, vel effectiue, vel formaliter. Et explico: Effectiue in depugnare, quod emittit aliquid à se diuersum toto genere: quod discedat à lege: Nam hominis actiones, ita fiunt ab homine, vt tamen toto genere differant ab eo. Itaque hoc agens non ipsum per se, quatenus est aliquid, repugnat legi: sed tantum quatenus est agens: formaliter autem, id quod ipsum quatenus est tale aliquid, discedit à lege: sic furtum, mendacium, opponitur legi, quatenus directe opponitur legi prohibenti mentiri & furari.

V. Hoc posito, dico concupiscentiam carnis, non repugnare legi effectiue, hoc est, ita vt agat aliquid à se diuersum toto genere, quod opponatur legi: sed ipsam potius per se, quatenus est concupiscentia carnis. Manifestum est, non tantum, quia diserte prohibetur, vt furtum, & mendacium & homicidium, & scortatio: sed etiam quia hic à Paulo appellatur lex peccati, & opponitur legi Dei: quod non potest alio vilo modo intelligi, nisi quia cū lex Dei dicat, Ne concupiscito: hæc contra, Concupiscito. Quæ formalis est oppositio: non autem effectiua duntaxat.

VI. Itaque Bellarmini exemplum ab homine est alienum. Quod autem subdit de legibus, absurdum est. Nam lex legi non opponitur effectiue, sed formaliter: quemadmodum obliquitas rectitudini: imo affirmatio negationi: quia necessaria altera præcipit, altera prohibet, id est, negat vna, altera affirmat, idem de eodem, & secundum idem. Leges diuersorum principum, etiam sic opponuntur, si non distinguuntur ii etiam quibus lex datur. Nam alioquin nihil mirum in Hispania leges esse affirmantes, quæ negantes sint in Gallia. Sed vicissim verum easdem illas leges affirmantes, quæ in Hispania bonæ sunt, in Gallia esse malas: argumento non aliunde petito, quam à superpositione Papistica. Nam in Hispania licitum est vefci minutis animalium intestinis: quæ in Gallia qui vel attingat diebus Veneris & Sabbathi, non ferat impune. At nos in hoc argumento, non ita separamus iurisdictiones, vt vna Dei sit, altera ad Deum non pertinens. Imo omnes homines Deo subiecti: & propter legum contrarietatem, scimus illud dictum Matthei 6. Nemo potest duobus dominis seruire, aut enim vnum habebit odio, & alterum diliget: aut vni adhaerebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire, & mammonæ.

VII. Legem non proprie dici aut virtutem, aut peccatum, concedo: quia solet vt utrumque concrete dici, vt significet non solum qualitatem: sed etiam cum qualitate actionem, quæ non potest esse legis, sed personæ. Itaque lex consideratur semper extra hominem. At in hac nostra disputatione longe aliter concupiscentia, ac proinde lex carnis: nam hæc re vera semper hæret, & actum inest personæ: itaque non potest mere abstracte significare: ideoque vere potest peccatum dici.

VIII. Concedo peccatum priuatiue repugnare legi, tanquam actionem ab ea discedentem: sed hoc negari de concupiscentia, siue lege carnis, non patior. Nam concupiscere cum facultas sit animæ, non potest non actus esse hominis: quomodo velle, quomodo ratiocinari, quomodo imaginari, intelligere, & similia. Quare si actus sit, & simul declinans à lege, siue regula, non potest non legi priuatiue opponi, tanquam actio discedens à sua regula: ac proinde vere esse peccatum: iam vere quam scortatio, furtum, homicidium: Hoc tantum discrimine, quod hæc sit externa opera: illa vero interea operatio, causa externorum operum.

IX. Hæc tenet Bellarminus. Sed Petrus tonat altius. Vt maxime, inquit, id omne peccatum foret, quod legi Dei quouis modo repugnat: adhuc aduersa pars licet hic non obtineret. Siquidem Apostolus nusquam docet carnis concupiscentiam, aut legi Dei, aut legi quoque ipsi carni indita repugnare: docet autem repugnare legi mentis: siue hæc lex quadam per se lex sit, siue quadam diuinæ legis participatio. Atqui hæc carnis rebellio, legi, quam Deus carni ipsi impressit, hoc est, naturæ ipsius carnis, non est dissentanea, aut contraria: sed ei absolute, & secundum se, & quasi in abstracto consideratæ, maxime eōsentanea. Nā vt grauius, sublato impedimento, naturaliter

naturaliter fertur ad ima: ita sensus carnis, nisi frano aliquo inhibeat, naturaliter fertur ad mollia. Et quia hæc latio spiritus sensui aduersatur, fit vt caro, post originalem iustitiam sublatam, naturaliter Spiritui refragari dicatur.

X. Sed primo, vbi Gentium peregrinatur istius hominis animus? Nostræ enim Controuersie status id ponit pro indubitato, hæc concupiscentiam contradicere legi Dei. Pererius describat motus concupiscentiæ ad res illicitas quibus incitetur ad homo concupiscendū aliquid contra legem. Nonne est hoc aliquo modo repugnare legi Dei? Imo Augustinus (si tamen Augustinus) de continentia c. 8. *Fiunt in nobis*, inquit, *concupiscentia mala, quando id quod non licet, libet.* Itaque alii Papistæ non negant repugnare, saltem efficienter. Imo Bellarminus, sicut lex mentis regula est bonæ actionis, ita concupiscentia regula est peccandi.

XI. Sed audiamus tamen Sophista. Non docet Paulus concupiscentiam resistere legi Dei: sed legi mentis. Papæ quantum acumen! Et addit hæc rebellionem nõ esse contrariam naturæ ipsius carnis, sed consentaneam potius. Sed hæc quid sibi velint, inquiramus. Et primum, quæ sit lex mentis, quam Apostolus nominat. Nam nos quid existimamus hanc non esse aliud, quam legem Dei: & quidem positam non menti seorsim, & per se: sed etiam corpori. Itaque fieri, vt si caro resistat legi mentis, resistat etiam legi Dei: & legi sibi ipsi positæ.

XII. Toletus, *Legem Dei appellat legem mentis, quia rationalis est, & mente approbatur, & menti etiam naturaliter insculpta est, quantum ad moralem partem, quæ circa vitia & virtutes versatur.* Dominicus à Soto, *Inter legem mentis, legemque Dei, ita differt, vt inter effectum & causam: est enim lex mentis nihil aliud, quam impressio in mente, & participatio quadam legis æternæ Dei.* Et vero quid testes querimus, cum ipsum Paulum habeamus profitentem? Non tantum cum dixit, *Delector lege Dei, quod ad interiorem hominem:* Sed etiam cum, *Nempe igitur ipse ego mente quidem serui legi Dei, carne vero legi peccati.* Quis autem nescit eius esse legem, id est, ei positam, cuius est ei seruire? Recte ergo mentis lex, dicitur lex Dei, cui mens seruit. Potestne autem concupiscentia contradicere menti consentienti legi, in eo ipso quod consentit, vt non contradicat legi Dei?

XIII. Sed hæc, inquit, contradictio non est contraria naturæ carnis. Quid mea, inquam? An propterea minus est contradictio? Atqui hoc queratur, & tu, Sophista, sumpteras probandum, etsi id esset peccatum, quod quoquo modo contradiceret legi, tamen concupiscentiam non esse peccatum. Itaque hoc tibi ponendum erat, Concupiscentiam nullo modo contradicere. At tu nunc ponis contradicere quidem, at non contra suam naturam. Tam imperte disputas.

XIV. Sed condonemus aliquid Sophistæ, in tanta causæ desperatione. Et nunc inquiramus saltem, quo iure hoc quicquid est, quod ille dicit, naturatur. Negat igitur esse peccatum carnis, cum contradicat legi Spiritus: Argumentum neganti: quod ea contradictio sit naturalis carni. Id est, opinor, quod non sit eadem lex posita carni, quæ menti. Hoc vtrum sit ita, post videro. Nunc quasi concessum fuerit non esse eandem legem vtrique impostam: quæro, quomodo fiat, vt non sit propterea peccatum, contradicere legi mentis, id est, mentem sollicitare, vt transgrediatur legem suam. An quomodo Hispanus non putabat se volare maiestatem regis nostri, cum sollicitabat Gallorum ingenia ad rebellionem? aut quomodo audio apud Papistas iactare Ecclesiasticos se nullum erimen admittere, quum turbant rempublicam: eo quod non sint iurati, nisi in Papæ verba: Optime, inquam, si tam probetur natura carnis non esse subiecta Deo, quam Hispanus regi nostro, aut quam se putant Ecclesiastici Papistæ, magistratui seculari. Nam si æquæ caro & mens subiciantur Deo, video aliud esse commune sensum. Nam etsi non teneatur agricola iisdem legibus militiæ cum milite: tamen si agricolam Gallus, Gallum militem auertat ab obedientia regis, non ferat impune, aut ego vehementer fallor. Quanquam quid exempla fingo, qui veris abundo: Non pertinebat prohibitio arboris scientiæ ad serpentem, sed ad hominem: & tamen serpens, eo quod hominem sollicitauerit ad violandam eam legem, maledictus fuit à Deo. An præterius, fasque? Hoc Iesuitæ dicant. Christianus certe nunquam dixerit.

XV. Quare, etsi conederem eandem legem non esse positam naturæ carnis, tamen non concedere n, nullum esse carnis peccatum. Sed nunc volo etiam mihi rationem reddi, quare non sit carni eadem lex posita, quæ menti. Nam ego contra assero eidem vtramque legi subiacere. Nimirum, quia vna eademque persona est caro cum anima: nec habet suam propriam animam caro, præter eam ad quam mens pertinet. Adeo si lex data sit animæ, vt ne concupiscat, eadem lex posita erit carni, quia non potest caro concupiscere, nisi cum anima, aut per ipsam animæ concupiscentiam. Exempli gratia, nego potuisse carnem Adami concupiscere pomum scientiæ, nisi haberet Adami animam rationalem.

XVI. Imo eum dico longe falli, qui legem carnis, siue legem membrorum apud Paulum ita intelligat, quasi hanc carnis massam distingueret Apostolus, & seorsim consideraret ab anima. Dico disertius: cum membra nominata sunt, neque pedes cogitati sunt, neque manus, neque caput. Sed tota hominis natura, quatenus est à peccato. Et distinguitur ab interiore homine. Hunc autem interiorem hominem esse dico, ipsum eundem hominē, quatenus per Spiritum est regeneratus, & factus noua creatura. Itaque membra sic nominata, quomodo caro.

XVII. Verum tamē, quam naturale est grauibus, inquit Sophista, ferri ad ima: tam naturale est sensui carnis ferri ad mollia. At tu mihi, Sophista, quænam oggeris mollia? Nam de istis nulla nostra disputatio. Nulla etiam de sensibus corporeis, nam concupiscentia ad eos non pertinet, etsi illa iis abutatur, omnino enim pertinet ad animam, & quidem, quatenus rationalis est. Habeat ergo sibi corpus sane sua mollia, aut anima ne habeat propterea suas concupiscentias malas. Abutitur quidem, inquam, sensibus corporis concupiscentia: sed non confunditur propterea cum iisdem. Diserte Christus distinxit Matth. 5. *Quicumque aspicit mulierem vt concupiscat eam:* ergo, inquam, aut Christum argue, aut fatere aliud esse aspicere, aliud concupiscere.

XVIII. Quod si illa sua mollia Peltanus inrerpretetur, ea quæ lege Dei sunt prohibita, tum necessario distinguam carnis naturam; in eam quam habuit à creatione, & eam quam habet à peccato. Si primam dicas, nego

tam naturale esse carni concupiscere illa mollia, id est, prohibita lege diuina, quam lapidi deorsum ferri. Nam hoc si esset, quemadmodum auctor Deus est grauitatis in lapide; ita auctor esset concupiscentiæ malæ in carne; quod est horrendum dictu. Sin autem alteram malis: concedam sane: sed negem, id quod est ita naturale carni non esse peccatum: & docebo exemplo peccati originalis.

CAP. IX.

De sensu Carnis.

I. Quid habemus argumentum, Omnis inimicitia aduersus Deum est peccatum proprie. At carnis concupiscentia inimicitia est aduersus Deum. Ergo carnis concupiscentia est peccatum proprie. Maiorem non negent, vt spero, aduersarii. Et facile demonstremus: nam hæc diserte est contra mandatum, quo continentur omnia mandata, *Deum tuum amabis ex toto corde, & ex tota anima tua, & ex tota cogitatione tua.* Matth. 22. Tum autem concedunt Papistæ, abductionem ab amore Dei esse peccatum, & quidem mortale.

II. Assumptum probatur; ex disertissimis Pauli verbis 8. ad Roman. *Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt: qui vero secundum Spiritum, quæ Spiritus sunt, nam intelligentia carnis mors est: intelligentia vero Spiritus, vita & pax, propterea quod intelligentia carnis inimicitia est aduersus Deum: legi enim Dei non subicitur, nam ne potest quidem.* En tibi τὴ φωνή τῆς σαρκὸς naturam. Luxauit hunc locum Interpres Vulgatus, cum Prudentiam carnis dixit esse inimicam Deo. Nam nec bene φωνή reddidit Sapienciam & prudentiam, vnde Toletus agnoscit Latina verba esse obscuriora Græcis. Et Salmero notauit φωνή, significare affectum, cogitationem, curam, & studium: quomodo idem Latinus interpres recte reddidit φωνή, sapiunt.

III. Neque ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ, debuit reddi inimica, Nam Grace est, inquit Salmero, *Inimicitia est in Deum, ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ.* Neque enim legi debet ἡ φωνή, id est, inimica, faminino: cum nomen, Sapiencia, sit idem quod superius φωνή in neutro genere, & iccirco illi iungi non potest: & ita fortassis vetus interpres & post corruptum fuit. Itaque mirari subit quid Dominico à Soto venerit in mentem fuggillanti codices Græcos. Quanquam autem eodem denique res redeat, tamen non concedam eidem Dominico, nihil referre: non tantum quia ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ, est inimicitia: sed etiam, quia ad rei veritatem exactius: quia significat hunc carnis sensum, esse ipsam alienationem à Deo amando: quomodo peccatum non tantum est inimicum Deo, sed etiam inimicitia in Deum.

IV. Soto, commentariis in hunc locum, respondet, distinguendo prudentiam, vt vel sit sola pugna, qua se naturaliter attollat contra Spiritum: vel comprehendat omnes partes prudentiæ, quæ sint iudicare, & præcipere secundum intentionem carnis, curamque & studium carnis. Hoc modo concedit indubitato esse veram inimicitiam aduersus Deum. Aliter autem modo, sic duntaxat vitium esse & peccatum, vel claudicationem tibiæ, vel quamuis aliam deformitatem, peccatum naturale: non quod natura potentia concupiscibilis non sit à Deo, vt Manichæi colligebant, sed quod rebellio eius, vulnus sit, quod natura acceperit ab Adam: quæ iccirco eatenus inimica est Deo, quatenus veluti legi Dei rebellis, insurgit præliaturque contra Spiritum: haud tamen ita sit inimica, vt cui aliquid in sit culpæ, quo ad vsque voluntas vel assentiat, vel saltem in mora sit, & negligentia, quæ venialis est.

V. Sed iste nihil nisi nugatur. Egregiam vero distinctionem: quatenus est pugna, & quatenus comprehendit iudicare, præcipere, curam, studium. Heus tu, quis docuit non pertinere hæc ipsa, ad illam pugnam? Imo non esse illam ipsam pugnam carnis cum Spiritu, quod caro iudicet aliter quam Spiritus & curet, & studeat, quia sapit, φωνή, quæ carnis sunt: præcipiat contra Spiritum: quandoquidem lex sit alia in membris, contradicens legi mentis? Quod si verum, pugnam illam esse vere inimicitiam aduersus Deum. Et in his omnibus consistere eandem pugnam, tum nemo tam Sophista erit, qui persuadeat, non hæc ipsa esse inimicitiam aduersus Deum. Itaque, distinguendo quæ non erant distinguenda, illudere voluit nobis.

VI. Sed, inquit, vitium est, quomodo in tibia claudicatio. Ita esto, inquam, sane, sed in suo quæque genere. Nam quomodo in iis quæ ad formam spectant corporis, vitium quod ibet est vere proprieque deformitas: ita omnino necesse est, in iis, quæ ad iustitiam referuntur, vitia nihil aliud esse quam vere proprieque dicta peccata. Quia vtrinque similis ratio: nimirum realis priuatio eius quod inesse debebat. In crure debuit esse rectitudo, ex prima propriaque natura, at ex altera natura, i. e. vitata cū hæc rectitudo nulla est, directe vitatur rectitudo. Itaq; claudicatio, eo ipso quod est claudicatio, deformitas est. Omnino concupiscentia debuit ex primigenia natura subesse legi Dei, i. e. habere in se iustitiam: imo non tantum debuit habere: sed et habuit. Ast ab altera natura, nimirum corrupta, priuatur hac ipsa iustitia: cur non sit igitur peccatum, quandoquidem iustitiæ peccatum opponitur priuatiue?

VII. Sed est vulnus quod natura acceperit, & natura potentia concupiscibilis est à Deo, contra Manichæum. Egregie, inquam. Disputer ergo contra Manichæos, tam sedè delirantes, vt Deo peccatum adscriberent. At ille se cum Lutheranis pugnare fingit. Cur ergo diuerit? Nam illis nullum simile monstrum. Fatemur ergo concupiscentiæ iniustitiam esse vulnus: ac propterea aliquid accidens, præter eius primam naturam. Sed hoc ipsum vulnus nos peccatum esse non posse, negamus: imo necessario esse affirmamus, quia sit priuatio iustitiæ: quomodo claudicationem, quantumuis ex vulnere, deformatem, quia priuatio formæ. Concedimus vim concupiscendi esse à Deo, sed ipsam tamen concupiscentiam, post creationem corruptam, esse nihilominus peccatum, quomodo, etsi vis volendi sit à Deo, tamen voluntatem vere peccatum esse, cum ei peccati formalitas hæret.

VIII. Bellarminus respondet: *φωνή τῆς σαρκὸς* vere peccatum est, sed actuale, non autem originale. Ille enim prudentiam carnis, non id malum, quod capite septimo dictum sit esse in carne, siue membris: sed curam & sollicitudinem nimiam prouidendi, quæ carni sunt commoda, vtilia, suaui, neglecta cura & sollicitudine eorum, quæ ad Spiritum pertinent. Argumentum habet, quod illud malum in carne, & membris, Paulus agnoscat in se, & aliis fidelibus: prudentiam vero carnis non nisi in peccatoribus, qui terrena sapiunt, & secundum carnem ambulant.

IX. In isto, primo, solutionem non esse ad rem. Quia controuersia sit proprie

prie, non vtrum concupiscentia fit peccatum originale: sed vtrum fit peccatum. At si esset actuale, quid, non propterea non esset peccatum?

X. Secundo, nego esse actuale. Nam actuale nullum est ab incunte etate, cui nullus est vsus rationis, aut liberi arbitrii. At Scriptura hoc peccatum repetit ab incunte etate, in Genesi. Itaque oportet esse originale. Quod ego tamen sic explico, vt non etate pateat. Originale enim peruasit omnes animae facultates, non voluntatem duntaxat, sed etiam ratiocinationem, imo ipsam imaginationem, id est, *πνεῦμα*: at concupiscentia haeret duntaxat voluntati, ex vi ipsa vocabuli. Itaque videtur Concupiscentia proprie dici potius pars peccati originalis, quam ipsum peccatum originale. Quamuis ad praesentem controuersiam nihil intersit.

XI. Tertio, quod negat *φρονιμα τῆς σαρκος* hoc loco id esse malum, quod in carne, inque membris inesse dicebatur, hoc vero non concessero. Enimvero, cum Paulus eos, qui secundum Spiritum ambulant, opponat iis qui secundum carnem, quis non videt, alludere ad ea quae dixerat de lege Spiritus, & lege in carne? Nam in Scripturis frequens phrasis est, ambulare secundum legem. Itaque ambulare secundum Spiritum oportet esse, secundum legem Spiritus: & ambulare secundum carnem, secundum legem carnis. Itaque & illud quae carnis sunt sapientiae, significabit affectus in anima, & cogitantes, & amantes ea quae praesentantur a lege carnis: vt hoc ipsum sit *φρονιμα τῆς σαρκος*.

XII. Illud vero, esse nimiam curam prouidendi, quae carni sunt commoda, vtilia, suauia, nego esse accommodatum. Primo, quia dixit *φρονιμα* carnis esse inimicitiam aduersus Deum, vt intelligamus (inquit Caietanus) *curam carnis non esse actum naturae, qui potest bene & male fieri: sed esse peccatum, quod non potest bene fieri*. At haec cura prouidendi rebus commodis carni, & actus est naturalis, & potest bonus esse, eamque ob causam à Bellarmino non potuit nominari cura, sed tantum nimia cura. Secundo hoc *φρόνημα τῆς σαρκος*, non tantum est in prouidendis his commodis, sed etiam in opposito affectu. Nam cum Sacerdotes Baal lacerabant se, 1. Regum 18. & cum Iudas strangulauit seipsum, & cum Vestales virginitatem seruauerunt, & similia plurima, tum non prouidebantur commoda carni, sed contra potius; & tamen regnabat *πνεῦμα τῆς σαρκος*.

XIII. Nullum agnosci in se sensum carnis à Paulo falsum. Contra enim in praeced. capite in seipso agnouit legem peccati in membris. Enimvero cum nunc dicit eos qui sunt secundum Spiritum, sapere quae sunt carnis, eos vero qui secundum carnem, quae carnis: non is sensus est, vt nemo qui secundum Spiritum uiuit, quicquam sapiat secundum carnem. Sed est formalis distinctio, quae hominem considerat, quae talis est. Et certe verum, ex quo quod quis spiritualis est, non cogitare quidem quae carnis sunt, quia si cogitet, cogitet ex eo quod adhuc in eo remanet carnis. Quomodo Ioannes dicebat etiam disertius, *Qui ex Deo est, non peccat*. Itaque hoc eodem sensu Paulus dixerat, se facere malum quod nollit: & non facere bonum quod uellet. Imo disertius, ipsum se quantum vis talem, id est, spiritualement, tamen uenundatum esse sub peccatum. Et denique mente seruire legi Dei, carne vero legi peccati. Potuitne haec omnia, & nullo modo *φρονιμα τῆς σαρκος*.

CAP. X. De Patribus.

I. A Scripturis ita disputamus. Sed enim ne à Patribus quidem destitutum, Primus esto Hilarius, à quo habemus, malas cogitationes, id est, concupiscentias vitiorum nomine insignitas. Apud Augustinum lib. 2. contra Iulian. Ad haec nos vitia naturae nostra propellit instinctus. Et post, *Non enim ipsa illa iustitia opera sufficient ad perfectam beatitudinis meritum, nisi misericordia Dei etiam in hac iustitia voluntate humanarum demutationum & motuum non reputet vitia* Et in Psalm. 136. *Edom interpretatur terrenum. Vitia itaque terreni corporis nostri quia ex natura corporis nostri exeunt. Edom filij nuncupantur*. Et ibid. saepius. Similiter Augustinus apud Lombardum lib. 2. cap. 30. *Qua autem est concupiscentia, cum qua nati sumus? Vitium vtrique est, quod paruulum habilem concupiscere facit, adultum etiam concupiscentem reddit. Itaque ipse Lombardus statim, ex his datur intelligi, quid sit originale peccatum, scilicet vitium concupiscentiae: quod in omnes concupiscentialiter natos per Adam intrauit, et quae vitiauit. Sed & Ambrosius eodem vitium nomine, apud Augustinum lib. 2. contra Iulian. Istos equos intelligimus, vitia nostra, quae legi mentis ex lege peccati resistunt.*

II Sed hic Bellarminus respondet per Vitii uocem significari omnem corruptionem & languorem, etiam si proprie non sit peccatum. Et confirmat ex Augustino contra Iulian. *Iam ne discernis, iam ne respicis, & in baptisate fieri omnium remissionem peccatorum, & cum baptisatis quasi civile bellum interiorum remanere vitiorum? non enim talia sunt vitia, quae iam peccata dicenda sunt, si ad illicita opera spiritum concupiscentia non trahat, & concipiat pariterque peccatum: passiones sunt, vitia sunt frangenda: cohibenda, sananda sunt: sed dum curantur, infesta sunt.*

III. Ita est, inquam, patet latissime Vitii nomen, etiam ad non peccata: quia comprehendit quicquid discedit ab eo quod esse debuit. Sic rubigo, vitium est in segetibus. Sic in erure vitium est, claudicatio, sic vitio creabantur consules apud Romanos, & multa similia. Sic in Scripturis Latinis interpret vertit vitium, quod Hebraice est, *רָעָה*. Sed vicissim, vitium pro peccato sumi, negare non poterit, qui legit ad Galatas 5. *Carnem suam crucifixerunt cum uitiis & concupiscentiis*. Quid ergo? Nempe, vt in omnibus homonymis, distinctio petenda à natura rei de qua agitur. Nam si vitium dicas segetum, quis tam bardus, vt intelligat claudicationem? Non quod vitium non significet etiam claudicationem, sed quod segetibus nulla claudicatio. Sic cum vitio creatos consules lego in historia Romana, nunquam robiginem animo concipio: quia agi sciam de consulibus, non de segetibus. Neque vnquam mihi quis persuaserit non alia differentia vitium esse hominis fornicationem, quam claudicationem.

IV. Esto ergo nobis vitium, quicquid est contra naturam rei cuiusque. Sed naturas rerum deinceps distinguamus: vt & vitiorum diuersa genera ne confundamus. Dico igitur vitia hominis, quaedam ad animam pertinere, quaedam ad corpus. Ad corpus quidem, vt caecitatem, surditatem, claudicationem, lepram, & quemlibet morbum. Ita autem sic esse vitia, vt ne sint

peccata: quia nihil habent admixtum voluntatis: sed penitus sunt inuoluta. Ad animam quae pertinent, vel discedunt à recta facultatum constitutione, vel à regula morum. A facultatum constitutione recedunt, defectus memoriae, & iudicii, siue stupiditas: & *αἰετεια*: & similia. Et haec rursus, ne sunt peccata. Sed quae peccant contra regulam morum, id est iustitiam, ea qui neget esse peccata, careat sensu communi. Hoc autem vitium Concupiscentiae, ab iis patribus non numeratur nisi in hoc genere, quod opponitur regulae morum. Itaque non potest non esse peccatum.

V. Ipsos aduoco testes. Hilarius certe haec vitia legi mentis, ex lege peccati dixit resistere. Vitia ergo intellexit opposita regulae morum: ideoque & peccata. Quid? quod Ambrosius, *Omnes, inquit, sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est?* Lombardus, adeo vitium intellexit peccatum, vt etiam Concupiscentiam existimari esse ipsum originale. Augustinus lib. de concupiscentia reatum agnoscit, quod ipsum statim videbimus. Sed quid haec minuta conquiri? Et non potius illud ualentissimum Hilarii *telum vibro?* Negat sufficere opera iustitiae ad meritum beatitudinis, nisi misericordia Dei humanorum motuum vitia non reputet. Quid potuit disertius? Aut quis vnquam audiuit opus esse ad salutem, vt non imputetur nobis, caecitas, claudicatio, surditas, & similia vitia, tantum vitia, non etiam peccata? Omnino certum, si egent haec vitia, vt per misericordiam ne imputentur, ergo sunt peccata. Quia iis uerbis non significatur nisi remissio peccatorum. Et quia peccata sunt, alia operum perfectorum, vt scortatio, furtum, homicidium, quae etiam ab omnibus saltem facilius conceduntur esse peccata, & indigere uenia: ideo dixit Hilarius, etiam vitia indigere misericordia, quasi ex parte diceret, non tantum illa manifesta peccata, sed etiam haec concupiscentiae occulta vitia, oportere à Deo condonari. Nimirum illud etiam eiusdem uerissimum apud eundem Augustinum eod. lib. *illa ipsa corpora nostra omnium uictiorum esse materiam, pro qua polluti & sordidi, nil in nobis mundum, nihil innocens obtinemus.*

VI. Nec mouet me, quod contra obiicitur ex Augustino, negante huiusmodi vitia esse, quae peccata dicenda sint. Quandoquidem is ei mos est, vt non absolute concupiscentiam neget peccatum, sed quodam modo, nempe quia dimissus sit eius reatus, vt non reputetur peccatum. Quod quidem & uerissimum est, & nihil aduersum nos. Sed id edisserendum erit plenius, in altera parte, cum examinabimus argumenta aduersaria.

VII. Veruntamen illud Hilarii iam recitatum de materie omnium uictiorum, pro qua polluti & sordidi nihil in nobis mundum, nihil innocens obtineamus, quae eludat Sophisticam, Non enim tantum vitia nominantur, sed etiam describitur eorum propria natura, quae non potest non ad peccatum pertinere, cuius est immunditia, & talis quidem immunditia, per quam nemo sit innocens. Nam nocentiam (vt ita loquar) non solemus tribuere eiusmodi uitiis, cuiusmodi sunt vitia, caecitas, surditas, claudicatio.

VIII. Respondet ergo Bellarminus: corpora materiam dici uictiorum, propter morbum concupiscentiae. Ita est, inquam, nec nos monstratore indignus Bellarmino, qui asserentem audiuimus Hilarium. Sed hoc potius postulabamus: qui fiat, vt non sit concupiscentia peccatum. Itaque rursus quero, quo sensu ita sit dictum ab Hilario. Quia, inquit, concupiscentia, quamuis ipsa non sit peccatum proprie, tamen causa est peccatorum, dum ad peccata stimulat, & impellit.

IX. Imo uix potuit absurdius. Primo, illud quamuis proprie non sit peccatum, habet à se ipso; nunquam legit apud Hilarium. Nos autem scimus quidem ita Sophistas cauillari, sed nos mentem quarimus Hilarii, Sophistis meliorem optamus. Secundo disertius Hilarius loquitur, qui corpora nostra dicat esse materiam uictiorum. At iste materiam transformat in causam efficientem. Est-ne sanus; Hinc apparet, quo sensu corpora Hilarius nominet, non sane pro ipsa corporis massa, quae nullo sensu bono dici possit materia uictiorum, sed pro ea ipsa carne, quam uocat Apostolus, id est, concupiscentia carnali. En ubi Bellarminus Sophisticam, & concupiscentiam, propter concupiscentiam est materies uictiorum. Egregie sane, & prudenter.

X. Sed illud quid est, *pro qua nihil obtinemus mundum & innocens*? Nempe, inquit, non dicit absolute pollutos, & sordidos esse: & nihil mundum, nihil innocens obtinere: sed ex parte concupiscentiae, quae materia est uictiorum, & semper incitat ad peccata. Nihilominus tamen ex parte gratiae, per quam vincimus concupiscentiae incentiuam, non solum pollutionem, & sordides euadimus, sed magis etiam emundamur, atque purgamur. Nam ipse Hilarius addit gaudendum esse, quod hostem habeamus: quod esset absurdum, si absolute polluti & sordidi essemus.

XI. Optime, inquam: & nos consentimus non esse absolute pollutos, & immundos: sed esse ex parte concupiscentiae pollutos: ex parte autem gratiae mundos. Nihil, inquam, uerius. Quomodo, qui Paulus dixit fuisse actualiter peccatorem, non absolute dicit peccatorem, sed ex parte peccati. Verum hoc genus respondendi, quod nam, aut unde est; Non enim soluit argumentum Quod ego distinctius explico per partes, vt ne dissimulare possit Bellarminus, quod finxit non uidere. Si ex parte concupiscentiae, vt loquitur Bellarminus: siue vt Hilarius, si pro materie uictiorum; nihil habemus mundum, nihil innocens. Ergo concupiscentia, ergo materies uictiorum est peccatum ueri nominis: nam propter peccatum solum homo negatur esse innocens.

XII. Verum, inquit, per uictoriam, magis mundamur, & purgamur à peccato. Ita est, inquam. Sed ergo ne concupiscentia non est peccatum; Imo contra, propterea concupiscentia est peccatum. Nam si non esset, quomodo eam uincere mundamur à peccato; Si abstergendo lutum, purgamur à sordibus, ergo lutum est sordides: Si emergendo à febre liberamur morbo. Ergo febris est morbus. Si domita fornicatione, liberamur à peccato, ergo fornicatio est peccatum. Et negabit mihi quisquam, concupiscentiam esse peccatum, qui concedat ea superata, purgari nos à peccato?

XIII. Sed gaudendum, dixit Hilarius, quod hostem habeamus. Dixit, Dixisset ergo contra mentem Pauli, qui non potuit non exclamare, *Miser ego homo, quis me eripiet ex isto corpore mortis?* Serio sensu confessus se esse miserum, propter hunc hostem domesticum, cum quo erat illi semper confingendum. Non tantum, inquam, optans eo liberari, sed dum non liberatur, etiam cum eo confingeret, tamen se miserum dicens? Et quisquam gaudeat. Sed profecto Hilarii mentem dissimulauit Sophista. Hilario gaudii causa, non propter se hostis est, sed propter uictoriam. *Quis non exstante hoste, inquit, non*

Et bellum, cessante deinde bello, victoria deest. Hoc genus gaudii magnificum erat in Apostolo: qui, cum diceret, *Miser ego homo: ut se ostenderet dolere de hoste; addidit, Gratias ago Deo per Dominum nostrum Iesum Christum.* Gaudent igitur fideles: & non ex parte hostis, sed ex parte gratiae, ut ego phrasibus utar Bellarminianis: ideoque concupiscentia, quae fuit materia gaudii Paulo, non fuit etiam Hilario: sed opposita concupiscentiae gratia. *Tanta* (inquit Hilarius) *& tam admirabilis in nos misericordia Dei bonitas est, ut per quem in Ada offensa generositate prima illius & beata creationis amissimus, per eum rursus id, quod amissimus, obtinere mereamur: tunc enim diaboles inuidens nocuit, nunc autem cum nocere nititur, vincitur.* Mouet enim per infirmitatem nostrae omnia potestatis sua tela, cum ad lasciuam accendit, cum ad ebrietatem illicit, cum ad odia stimulat, cum ad auaritiam prouocat, cum ad cades instruit, cum ad maledicta exacerbatur. Sed cum per firmitatem animi horum omnium surreptitia incentiua reprimantur, emundamur à peccato per huius uictoriae gloriam.

XIV. Haecenus ista, Nunc alia. Hilarius idem apud eundem Augustinum, concupiscentiae malitiam nominat. *Ipsis Apostolis, uerbo licet iam fidei emendatis atque sanctificatis, non deesse tamen malitiam, per conditionem communis nobis originis docuit, dicens, Si uos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis uestris.* Ambrosius non abludit, citante iterum Augustino, *Bonus ergo rector malos equos restringit & reuocat, bonos incitat. Boni equi sunt quatuor, Prudentia, Temperantia, Fortitudo, Iustitia: mali equi, iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas.* Ad quae uerba sic Augustinus, *Catholice istos equos intelligimus uita nostra, quae legi mentis, ex lege peccati resistit. Et post, Nec in his equis malis, inquit atē nominasse putandus est illam, quae deletur in baptismo: illa namque peccatorum, quae fecimus, fuit, quae cuncta remissa sunt, atque omnino iam non sunt, quorum reatus manebat, quando ipsa siebant, atque transibant. Istam uero legem peccati, cuius manentis reatus in sacro fonte remissus est, propterea uocauit iniquitatem, quia iniquum est, ut caro concupiscat aduersus Spiritum.* Audis malitiam, qua mali sunt homines, audis iniquitatem. Et adhuc negas peccatum? Ignosce, non fumus frontis tam dura.

XV. De malitia Bellarminus non simpliciter. Primo ab Augustino referri ad peccata uenialia: cum enim probasset ex Cypriano homines iustos in hac uita indigere mundatione à peccatis uenialibus, idem probare ex Hilario. Secundo posse exponi de prauitate ad malum. Nam & illa Christi uerba, *Si uos, cum sitis mali,* commodè referri posse ad prouitatem.

XVI. Vide Sophistam. Probare autem Augustinum iustos indigere mundatione à peccatis uenialibus? Imo falsissimum, uillam fuisse Augustino & Iuliano controuerfiam de peccatis uenialibus. Deinde peccata uenialia, non sunt à conditione naturae, nõ profecto magis, quam singularia quaeque peccata, furtum, ira, in quibus dimetiuntur subtiliter uenialitatem, & mortalitatem subtilissimi Papistae. At Hilarius hanc malitiam accessit à conditione communis originis. Denique quid tum? aut quid inde refert Bellarminus? Nam uenialia, quantumuis uenialia, tamen peccata sunt, apud istos Papistas. At nos contendimus Concupiscentiam esse peccatum. Concedit ergo Iesuita, quod uolumus.

XVII. Sed potest hæc malitia referri ad prouitatem. Ita est, inquam. Nec nos sane aliter aut cogitamus, aut uolumus. Concupiscentia scortandi, non est ipsa scortatio: concupiscentia furandi, non est ipsum furtum: sed est procliuitas ad scortandum, ad furandum. Itaque nihil adfert Bellarminus quod ignoraremus. Sed nos addimus, quod ille uult ignorare: hanc procliuitatem ad scortandum, ad furandum, esse malitiam Hilario: unde nos peccatum concludimus, & probamus, quod ea sit malitia, pro qua Christum appellat homines malos, & quidem malos, etiam tum cum bona dant suis liberis. Non ægrotat, qui procliuus est ad ægrotandum: tum cum bene ualet. Non est, sed mortuus, qui tantum procliuus est ad moriendum, hic diserte malus dicitur, qui procliuus est ad peccandum. Itaque necesse est aliter procliuitatem interpretari malitiam: si non recedat à uero, qui ab hac malitia malos nominat.

XVIII. Sed ipsum opus est Hilarium consulere: ex cuius commentariis in Psalm. 118. sumpsit illa Augustinus ad literam Samec. *Doctrina caelestis ratio admonet, ut dictum hoc (Declinate à me maligni) referendum ad personam hominum, in quibus insit malignitas, existimetur. Propheta enim, qui gentes docet, qui uerbum Dei pradicat, uet, ut à se uniuersi maligni declinent: quia congregatio sancta à malitia operarios sit indigna, & nesciat quem possit excipere. Omnibus enim per naturam dematibilis uoluntatem adiacet: ipsique Apostolis, uerbo licet iam fidei emundatis, atque sanctis, non abesse tamen malitiam per conditionem communis nobis originis docuit, dicens, Si ergo uos, cum sitis mali.* Ito nunc Sophista, & Hilarium negato agere de peccato, sed tantum procliuitate.

XIX. Sed de iniquitate, quid habet? Vocari ita ab Ambrosio concupiscentiam: quia sit deordinatio quaedam, & peruersitas naturae contra ordinem in prima creatione positum. Quod & nos fatemur, imo uirgemus. Sed non tamen proprie peccatum addit. Quod nos contra putamus. Sed quam obrem hoc ille? Quia, inquit, eiusmodi peruersitas non fit in uoluntate, quae sola capax est peccati. Nam etsi nunc equus fræni impatiens deiiciat scissor, iniquitas est, quia secundum ordinem à Deo in creatione positum, debuerunt animantia omnia homini obedire. Quia tamen equus, nec uirtutis, nec uitii proprie capax est, ea non est iniquitas, nisi materialiter & improprie.

XX. Ita sumere Ambrosium probat argumentis quatuor. Primo: quia hæc iniquitas dicatur esse in carne, non in mente: propterea, inquit, quia iniquum est, ut caro concupiscat aduersus Spiritum. Secundo, quia cum hac iniquitate iustitiam esse in homine testetur. *Quamuis, inquit, adsit in nostra renouatione iustitia.* Non potest autem iniquitas proprie dicta cum iustitia in eodem homine commorari. Tertio, quia Augustinus tract. 41. in Ioannem, dicit per Baptisimum tolli iniquitatem omnem, & solum remanere infirmitatem. Quarto, quod Ambrosius in libro de Isaac & anima, unde hæc Augustinus descripsit, comparat animam curru, Christum aurigam, quatuor uirtutes cardinales quatuor bonis equis, quatuor passionibus toudem equis malis. Quomodo igitur prudentiae, non uitium stultitiae, opponitur, sed passio iracun-

dia: item temperantiae & fortitudini passionibus, sic oportet iustitiam oppositam iniquitatem, non uitium esse, sed passionem.

XXI. Nimirum, sic negabat olim nescio quis niuem esse candidam: quia candorem interpretabatur, quam alii nigredinem, Nam ita Sophistae quilibet sibi licere putant: etiam uerba susque deque habere, ut ne loquantur cum uulgo, etsi uulgi sonos usurpent. Verum quid iuuat sophisticari? Nam Ambrosius manifeste uirtutibus opponit iracundiam, concupiscentiam, timorem, iniquitatem. Ergo necessario hæc intelligenda sunt uitia: id est peccata: ita postulante oppositionis natura.

XXII. Enimvero iniquitatem hanc non esse in uoluntate, negamus, ut alias: occupat enim ipsam uoluntatem, quia est eius inclinatio ad malum. Itaque omnino aliena est illa Bellarmini comparatio equi & equitis: hæc enim res natura prorsus disparatas comparat: cum nostra disputatio hominem consideret constantem ex duabus partibus, non disparatis, quomodo ex equo & homine fit eques, sed natura connexis. Dicam amplius, erant, qui concupiscentiam hic considerant in solo corpore: est enim, non corporis, sed corporis animati, & quidem non simpliciter animati, sed anima rationali animati.

XXIII. Addo hos equos, de quibus agit Ambrosius, esse ipsius animae equos, id est, passionibus, non autem corporis. Probatur, quia ipsa oppositio ita postulat. Sunt enim Prudentia, Temperantia, Iustitia, Fortitudo, ipsius animae, non autem corporis. Quomodo igitur corporis cæcitati, si quis opponat stultitiam, quae ad animam pertinet: aut etiam claudicationi, quae crurum est, auditum, qui ad aures spectat: sese propinet irridendum: ita absurde Ambrosius opposuisset animae uirtutibus, corporis uitia. Itaque eius libri de Isaac & Anima c. 2. diserte, *Anima, inquit, secundum sui naturam optima est, sed plerumque per irrationabilem sui partem obnoxia fit corruptioni, ut inclinetur ad uoluptates corporis, & appetentiam.* Audin' irrationalem animae partem? Audin' per hanc corrumpi animam? Audin' hanc corruptionem opponi naturae optimae? Ergo per hanc sui partem irrationalem intellexit animam fieri malam. Quod si equos illos bonos nemo non intelligat rationabilem animae partem: ergo & per malos, eiusdem partem irrationabilem, ac proinde non corporis ipsius scorsim & per se considerati, passionibus ut uoluit Bellarminus.

XXIV. Prima ratio, quae ponit hanc iniquitatem esse in carne non in mente, fallit homonymia: carnem enim usurpat, pro hominis parte corporea: mentem autem, pro altera, id est, anima. At non ita Ambrosius: sed ad mentem Pauli, carnem appellantis hominem constantem anima & corpore, sed corruptum: Mentem uero, hominem etiam constantem anima & corpore, sed regentem. Et ita Ambrosius ipse, eod. lib. c. 2. *Vbi caro pro homine nuncupatur, peccator exprimitur.* Ad eam mentem Eucherius de Formulis c. 7. *Caro, homo exterior, nota: non hominis pars, sed homo.*

XXV. Fateor, iustitiam, in homine poni cum hac iniquitate. Sed nullam in iustitia proprie dictam, esse posse in eodem homine cum iustitia, hoc uero qui negat, sese & hoc profitetur. Nam Paulus disertus est contra. *Mente, inquit, seruo legi Dei: nonne hæc est ueri nominis iustitia? Carne uero legi peccati: hæc est uera iniquitas.* Quia, scio malum, inquit, quod nolo. Et Hilarius paulo ante in ipsis Apostolis sanctificatis agnoscebat inesse malitiam. Imo Augustinus ipse illo 41. tract. in Ioannem. *Quemlibet ualde iustum discutias in hac uita, quamuis iam sit dignus iusti uocabulo, nõ est tamen sine peccato. Audi ipsum sanctum Ioannem, cuius & hoc Euangelium est, in Epistola sua dicentem, Si dixerimus, inquit, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & ueritas in nobis non est. Solus hoc dicere potuit in mortuis liber: de solo dici potuit, quod non nouerit peccatum: etenim expertus est omnium secundum similitudinem sine peccato. Solus dicere potuit: Ecce uenit princeps mundi, & in me nihil inueniet. Quemcumque alium licet iustum discussis, non omnimodo est sine peccato.*

XXVI. Legi apud Augustinum, *Quicquid peccatum est à nobis, antea deletum est in baptismo. Nunquid, quia deleta est tota iniquitas, nulla remansit infirmitas? Si non remansisset, sine peccato hic uiueremus. Quis autem audeat hoc dicere, nisi superbus? Quid uero inde uenatur Bellarminus? Aut quis dubitabit per remissionem deleri peccatum? proindeque etiam iniquitatem? Sed si deleatur, non tamen propterea peccatum non est peccatum, aut iniquitas, iniquitas. Imo, si non esset, non deleteretur, non remitteretur. Porro nota est Augustini doctrina docentis dimitti, siue auferri reatum. Et hunc, quis non facilius iniquitatem aut appelleret, aut intelligat, quam monstrum illud iniquitatis, quae non sit iniquitas?*

XXVII. Iniquitatem numerari in passionibus, non displicet. Sed has esse animae passionibus perspicuum est ex ante dictis: ideoque male separari à uitiis. Estoque ergo passio: sed animae: sed uitiiosa: & quidem in eo uitiorum genere, quod ad mores pertineat, non ad constitutionem corporis; aut quid simile.

XXVIII. Quid? quod etiam peccati nomen diserte tributum inuenimus Concupiscentiae? Ambrosius (siue alius autor est) in 8. ad Romanos. *Hoc est, non secundum carnem ambulare, sed secundum Spiritum, ut de uotio animi, qui est spiritus, non consentiat desiderio peccati, quia per carnem seminatur concupiscentias animae, quod inest peccatum. Si damnatum est peccatum, quomodo inest? Augustinus contra Iulianum libri quinti capite tertio, Sicut cæcitas cordis, quam solus remouet illuminator Deus, & peccatum est, quo in Deum non creditur: & pena peccati, qua cor superbum digna animaduersione punitur, & causa peccati, cum mali aliquid eaci cordis errore committitur: ita concupiscentia carnis, aduersus quam bonus concupiscit Spiritus, & peccatum est, quia inest illi obedientia contra dominatum mentis & pena peccati est, quia reddit a est meritis inobedientis & causa peccati est, defectione conscientis, uel contagione nascentis.* Libro secundo, *Cum per firmitatem animi surreptitia incentiua reprimuntur, emundamur à peccato per huius uictoriae gloriam.* Rursus. *Quomodo ergo mortuum dicimus hoc peccatum in baptismo, & quomodo habitare in membris fatemur, & multa operari desideria reluctans nobis, qui non consentiendo resistimus: nisi quia mortuum est in eo reatu, quo nos tenebat, & donec sepultura perfectione sanetur, rebellat & mortuum? Quamuis iam non eodem modo appelletur peccatum, quo facit reum: sed quod sit reatu primi hominis factum, & quod rebellando non trahere nititur ad reatum.* In huius sunt similes loci.

XXIX. Bellar-

XXIX. Bernardus ferm. 6. de Aduentu, *Alio in loco ait idem Apostolus, Scio, inquit, quod non est in me bonum, hoc est, in carne mea: Et alibi, infelix ego homo, qui me liberabit de corpore mortis huius: Sciebat nimirum non prius liberandum se esse à pessima illa radice, qua carni infixæ est, à lege peccati, qua est in membris nostris, donec & ab ipso corpore solueretur, unde & cupiebat dissolui, & cum Christo esse, sciens, quod peccatum separans inter nos & Deum penitus auferri non poterit, donec liberemur à corpore. Audistis de quodam, quem Dominus curauit à Damonio, quoniam collidens, & multum discerpens eum, demon exiit ab illo. Itaque dico vobis, genus illud peccati, quod toties conturbat nos (concupiscentias loquor, & desideria mala) reprimi quidem debet, & potest per gratiam Dei, vt non regnet in nobis, nec demus membra nostra arma iniquitatis peccato, & sic nulla damnatio est huius qui sunt in Christo Iesu: sed non eicitur nisi in morte.*

XXX. Respondent ad primum ex Augustino locum (nam ad reliquos nihil vidi) primo agere de concupiscentia ante Baptismum. Detur aduersario (inquit Peltanus) concupiscentiam, quæ in allegata autoritate peccatum appellatur, vere & proprie peccatum esse: at vnde probabitur Augustinum de ea concupiscentia loquutum, quæ in renatis sit reliqua? Soto: Notum in Colloquio Vormatiensi, & in reliquis respondent, sermonem fuisse illic Augustino de Concupiscentia ante Baptismum. Et Peltanus habet argumenta duo. Prius, siquidem nulla omnino renatorum hic fit mentio, ne minimo quidem verbo. Posterior, quia vbiq; inculcet concupiscentiam secundum se à culpa immunem esse: culpabilem tamen, ac peccaminosam fieri posse, si renati voluntas illi assentiatur.

XXXI. Verum videtur Soto, videntur alii huic solutioni non satis fidere. Bellarminus, Pererius, alii omitunt profus. At Soto: *quamuis, inquit, gressa hæc forte sufficeret, mihi tamen si conuicere licet, alius est verisimilior sensus. Imo impugnat, Quoniam, inquit, illic absque discrimine intendit Augustinus persuadere concupiscentiam esse rem malam, etiam post susceptum baptismum: contra Iulianum dicentem illam esse bonam, siue quatenus naturalis est, siue quatenus à Deo inflicta esset propter peccatum.*

XXXII. Et vero quis nescit Augustinum asserere concupiscentiam post baptismum remanere, sed remitti eius reatum? Libri I. de Nuptiis & Concupiscentia c. 25. *Respondetur, dimitti concupiscentiam carnis in baptismo, non vt non sit, sed vt in peccatum non imputetur.* Et alias sæpe, Quod si manet eadem, Ergo de eadem loquutum oportet esse Augustinum. Sed id fit manifestius ex ipso loco, vbi distinguit concupiscentiam tripliciter: tum quatenus inest ei obedientia, tum quatenus red dita est meritis inobedientis: tum denique, quatenus inducit defectionem consentientis: & his omnibus de causis, dici peccatum. Ergo, inquam, in primo membro non continetur consensus, sed solus primus modus. Quare hanc oportet intelligi etiam post Baptismum: quia soli regenti non consentiunt.

XXXIII. Argumentorum prius sophisticum est, alterum manifesto falsum. Nulla, inquit, fit mentio renatorum. Quid tum, inquam? Nam ne quidem non renatorum. Placet ne igitur, vt de Concupiscentia loquutum dicamus neutrorum, neque renatorum, neque non renatorum? An displicet tanta absurditas? Ergo ne placeat tam ridicula subtilitas. Et consentiamus loquutum Augustinum de concupiscentia hominum: id est, non peculiariter renatorum, nec peculiariter non renatorum: sed generaliter hominū, id est, vtrorumque.

XXXIV. Sed concupiscentiam secundum se immunem esse culpæ, quod alterum fuit argumentum, nunquam docuit Augustinus: falso sumit Peltanus. Docuit Augustinus, concupiscentiæ culpam dimitti in Baptismo: & verissime docuit. Sed si dimittitur eius culpa: ergo non per se, sed per accidens culpa caret, id est, per gratiam: quomodo omne peccatum culpa caret, cum dimissum est. Itaque, quomodo scortatio per se non minus est vere peccatum, quum dimissa est eius culpa: sic & concupiscentia.

XXXV. Hæc igitur solutio deserta, iterum respondent, peccati nomine vsu esse Augustinum largo modo, vt Bellarminus loquitur. Hunc largum modum explicant, vt omnem corruptionem & vitium significet, Bellarminus: Pererius non peccatum mortale, sed peccatum naturæ corruptæ: quemadmodum vitia contraria integritati & perfectioni naturæ à Philosophis appellantur peccata naturæ, vt monstra, naturalis cæcitas, surditas, mutitas. Peltanus, nõ aliquem culpæ reatum, sed naturæ tantum vitium, aut defectum.

XXXVI. Argumenta hæc habent: Primum, Quia neget idem Augustinus concupiscentiam esse peccatum, contra duas Epistolas Pelagianorum c. 13. lib. 1. *Et ideo iam nõ sit peccata, sed sic vocatur, siue quod peccatum facta sit, siue quod peccandi delectatione moueatur.* Quia inobedientia carnis contra dominatum mentis, non possit proprie esse peccatum, donec mens resistit: cū caro non sit capax peccati proprie dicti. Ideoque cum dixit Augustinus inesse illi inobedientiam, eo ipse negauit esse peccatum. Tertio, quia contra Iulian. lib. 2. dicit idem Augustinus, motus concupiscentiæ, esse passiones, & vitia, non tamen peccata: & lib. 6. c. 5. esse malum, non tamen peccatum: *Omnino peccato baptisati carent, non omni malo.*

XXXVII. Sed contra, certum est peccati nomine hic intelligi id, quod ita illicitum est, vt sit contra legem diuinam positam animæ rationali: & admissum, reum faciat per se hominem poenæ: etsi per accidens, possit eius dimitti culpa, id est, reatus, vt propterea non infligatur poena. Quod si fiat, tum ne peccatum quidem appellari, non quod nõ sit peccatum per se, sed quod per accidens censetur non peccatum, id est, non imputetur in peccatum.

XXXVIII. Appellari peccatum proprie apparet primo ex comparatione cæcitas, sicut, inquit cæcitas cordis, & peccatum est, & poena peccati, & causa peccati, ita concupiscentia. Et hoc legens quisquam, neget Augustinum agere de peccato proprie dicto? Et fingat nobis peccatum largo modo: nec aliter peccatum, quam quomodo peccatum est cæcitas oculorum, surditas aurium, mutitas linguæ? Quid? quod idem conscientia peccatum & mortem in baptisate dicit, & habitare tamen in membris nostris? An hæc verba ita discernant, vt de alio & alio peccato intelligant Sophistæ? Quid? quod tam sæpe docet, dimitti eius reatum? An potest dimitti reatus eiusquam rei quæ non sit peccatum, & proprie peccatum? Quid? quod hæc victoria, qua vincimus concupiscentiam, mundari nos dixit à peccato? Qui potest quisquam intelligere, si tum, cum non plene consentimus concupiscentiæ, nullum est peccatum? Aliud est enim obistere peccato, aliud

mundari à peccato. Obistimus peccato, quod nondum admisisimus, ac proinde nec dum habemus: mundamur contra à peccato, quod habemus. Itaque cum concupiscentia in nobis est: & ita est, vt reluctemur ei, vt vincamus eam, aut hanc ipsam necesse est esse peccatum: aut per eam vitiorum & vitiositas, absurdeque Augustinus dixit nos mundari à peccato. Et ita Iesuitæ coguntur à xv. e. 2. sine fine multiplicare, & largos modos nimium largo modo comminisci: atque ita *πῶτε ἀκούει, πῶτε, καὶ πῶτε* *με λέγει ὁ θεός.*

XXXIX. Nec vero difficile est obiecta argumenta soluere. Non negat Augustinus simpliciter esse peccatum: sed *reatus*: nempe quatenus remissa est eius culpa: adeo vt non noceat vitæ æternæ. Diserta verba; quæ non frustra noluit Bellarminus descripta omnia, *Ista ipsa carnis concupiscentia in baptismo sic dimittitur, vt quauquam tracta sit à nascentibus, nihil noccat renascentibus: ex quibus tamen, si filios carnaliter gignunt, rursus trahitur, rursusque & nocitura nascentibus, nisi eadem forma renascentibus remittatur, & insit, nihil obfuturæ vitæ futuræ, quoniam reatus eius generatione tractus, regeneratione dimissus est: & ideo non iam sit peccatum, sed sic vocetur, siue quod peccato facta sit, siue quod peccandi delectatione moueatur, etsi ei vincit delectatione iustitiæ non consentiatur.* Est igitur peccatum per se: verum non est peccatum per accidens, id est, propter remissionem culpæ, quæ fit, vt non noceat vitæ futuræ.

XL. Inobedientiam carnis non esse peccatum, donec ei resistit mens, non bene percipio quo sensu dicatur: an enim volunt ei aliquando mentem non resistere, ac tum esse peccatum? Ergo, inquam, mens illis non ea quæ Paulo distinguunt mentem à carne. Nam hæc mens profecto non potest concupiscentiæ consentire: quum potius verum sit, Spiritum concupiscentiæ contra carnem. An potius volunt hanc quidem esse mentem, quam Paulo & eam, vbiunque est, resistere concupiscentiæ, inde tamen efficit, vt ne sit peccatum? Sed hoc nos nunc contra disputamus, & probamus, credimusque ideo resistere ei mentem, quia sit peccatum. Nam si non esset peccatum, posset ei impune consentire. Breuiter, solum consensum mentis naturalis sufficere dicimus, vt sit concupiscentia peccatum, esse vero semper concupiscentiam coniunctam cum ea mente: Imo vero concupiscentiam nihil esse aliud, quam naturalem huius mentis consensum, id est, inclinationem ad ea quæ sunt opposita legi Dei. Quare illud, Carnem non esse capax peccati, ridemus, vt alias, cum non aliud sit in hoc sermone caro, aliud mens non regenta.

XLI. Quoties enim admonebimus carnis nomine totum hominem significari, quatenus est non regentis, constantem corpore & anima rationali: ideoque concupiscentiam non esse solius carnis, quatenus hæc significat eam partem, quæ & corpus dicitur, sed animæ cum corpore? Audiant si nos nolint, saltem Augustinum libri sexti contra Iulianum capite quinto, *Ideo dico carnem concupiscere, quia carnaliter anima concupiscit: siquidem sine anima caro nec sentiat: concupiscere autem viuens, sentientisque natura est, siue quo sensu membra moueri non possunt, id est, per semetipsa concupiscere nequeunt: & qui sensu concupiscit, etiam sine membris, vt in spadonibus. Quis nescit quod nobis egregius doctor inculcas, ideo dici carnem concupiscere, quia carnaliter anima concupiscit? Non enim sine anima vlla potest esse carnis concupiscentia: nam utique concupiscere viuens, sentientisque natura est. Et paucis interpolitis, *Motibus igitur suis anima, quos habet secundum Spiritum, aduersatur aliis motibus suis, quos habet secundum carnem: & rursus motibus suis, quos habet secundum carnem, aduersatur aliis motibus suis, quos habet secundum Spiritum: & ideo dicitur caro concupiscere aduersus Spiritum, & Spiritus aduersus carnem.**

XLII. Concupiscentiam motus esse, & passiones carnis, eadem opera scimus, quomodo verum sit. Non carnis brutæ, stupidæ, inanimatæ, sed omnino animatæ, & quidem rationalis, & vno verbo, motus animæ, passiones animæ, iam carnalis, ex contagio carnis. Itaq; sic vitia, vt sint & peccata, quod alias diximus.

XLIII. Omni peccato baptisatos carere, non omni malo, fateor dixisse Augustinum, sed fateamur vicissim Bellarminum addidisse, quod ipse expellere noluit, *vt noluerit, querant alii, nam ego facile diuino. Addidisse igitur statim, Quod planius dicitur, omni reatu omnium malorum caret, non omnibus malis. Quod quandiu factum teatum manebit, non est quod metuamus nobis à Bellarmini Sophistice, apparet enim negari peccatum ab Augustino, non simpliciter, sed propter remissionem reatus, vt alias notauimus.*

XLIV. Nos pergamus, & vere peccatum esse concupiscentiam doceamus, à remissione. Nihil enim remittitur, quod non sit vere peccatum, Augustinus de Peccatorum meritis & Remissione libri secundi capite decimo quinto, *Quomodo dimittenti dimittitur per Dei misericordiam, si peccatum non est? Si ergo concupiscentia remittitur, necesse est hanc esse vere peccatum. Item, quicquid habet per se reatum, est vere peccatum, At concupiscentia habet per se reatum. Est igitur peccatum vere. Habere per se reatum, necesse est, si dimittatur eius reatus. Hæc omnia facile probantur ex Augustino, De Peccatorum meritis & remissione libri secundi capite vigesimo octauo, *Hæc lex peccati, quod etiam peccatum appellat Apostolus, nõ sic manet in membris eorum qui ex aqua & spiritu renati sunt, tanquam nõ sit eis facta remissio, vbi omnino plena, & perfecta sit remissio, omnibus inimicitia interfecit, quibus separabamur à Deo: sed manet in veritate carnis, tanquam superatum & peremptum si non illicitis consensionibus quodammodo reuiuiscat, & in regnum proprium dominationemque reuocetur. Ab hac autem vetustate carnis, in qua est lex ista peccati, vel peccatum iam remissum: vsque adeo Spiritus vna discernitur, in cuius nouitate baptisati, per Dei gratiam renascuntur, vt parum fuerit Apostolo dicere, tales non esse in peccato, nisi etiam diceret, in ipsa illos carne non esse, antequam ex hac mortali vitâ migrarent. Et paulo post, *Quandiu ergo manet lex concupiscentialis in membris, manente ipsa, reatus eius soluitur: sed ei soluitur, qui sacramentum regenerationis accepit, renouarique iam capit. Iterum, Sicut enim facta, & dicta, & cogitata iniqua, quantum ad ipsos motus animi & corporis pertinet, iam præterierunt, & non sunt: eis tamen præteritis, & non iam existentibus reatus eorum manet, nisi peccatorum remissione soluantur. Sic contra in hac non iam præteritis, sed adhuc manente lege concupiscentiæ, reatus eius soluitur, & non eris, cum sit in baptismo plena remissio peccatorum.***

XLV. De Nuptijs & Concupiscentia lib. 1. c. 23. Respondetur, dimitti concupiscentiam carnis in baptismo, non ut non sit, sed ut in peccato non imputetur. Et c. 26. In eis ergo, qui regenerantur à Christo, cum remissionem accipiunt, prorsus omnium peccatorum, utique necesse est, ut reatus etiam huius licet adhuc manentis concupiscentia remittatur, ut in peccatum, sicut dixi, non imputetur. Nam sicut omnium peccatorum, quæ manere non possunt, quoniam, cū sunt, præterierunt, reatus tamen manet, nisi remittatur, in æternum manebit: sic illius concupiscentia, quando remittitur, reatus auferitur. Hoc est enim, non habere peccatum, reum non esse peccati. Cap. 32. Nulla igitur, inquit, condemnatio est nunc his, qui sunt in Christo Iesu: Etiam nunc, inquit, quando lex in membris repugnat legi mentis, & captiuum aliquod tenet in corpore mortis huius, nulla condemnatio est eis, qui sunt in Christo Iesu. Audi quare. Lex enim Spiritus vitæ, inquit, in Christo Iesu liberavit me à lege peccati, & mortis. Liberavit, quomodo? nisi quia eius reatum, peccatorum omnium remissione dissolvit: ut quævis adhuc maneat, & de die in diem magis magisque minuat, in peccatum tamen non imputetur. Hæc itaque remissio peccatorum, quamdiu non sit in prole, sic ibi est, lex ista peccati, ut etiam reatus eius cum illo sit, qui eum teneat æterni supplicij debitorem.

XLVI. Contra Iulianum lib. 6. c. 6. Cur caro conteritur à fidelibus, si nihil remansit in baptismo, quod aduersus Spiritum concupiscat? Cur, inquam, conteritur à seipso templum Dei, si nihil ibi est, quod resistat Spiritui Dei? Non autem tantum inesset, verum & grauius obesset, nisi reatus qui nos obstruxerat, per remissionem peccatorum solutus esset. Solutus ergo per indulgentiam, quia tenebat noxa: conteritur per continentiam, ne vincat in pugna. Paulo post: Tale porro nec tam magnum malum, tantum quia inest, quomodo non teneret in morte: & pertraheret in ultimam mortem, nisi & eius vinculum, in illa, quæ sit in baptismo, remissione peccatorum omnium solueretur? Cap. 6. Nos eam malam dicimus, & manere tamen in baptisatis, quamuis reatus eius, non quo ipsa erat rea: neque enim aliqua persona est, sed quo reum hominem originaliter faciebat, fuerit remissus, at que euacuatus.

XLVII. Bellarminus in his soluendis est prolixus: ego exsequar per partes. Primo igitur constat Augustinum asserere, concupiscentiam remanere, nec tamen imputari in peccatum. Valde à nobis. Nam si omnino non est peccatum, quid opus erat monitore, qui doceret non imputari in peccatum? Aut quis non eum magno excipiat cacainno, qui dixerit, post baptismum manere claudicationem, nec tamen imputari in peccatum? Enimvero satis notum est omnibus, non posse imputari in peccata, quæ non sunt peccata.

XLVIII. Bellarminus negat vsquam Augustinum dixisse peccatum in aliquo esse, sed non imputari: aut tam stupidum fuisse, ut non intelligeret, reatum à peccato separari non posse: imo dicere, Hoc est non habere peccatum, reum non esse peccati. Loqui igitur de concupiscentia, quæ in renatis non sit peccatum, non imputetur, non reos faciat, licet maneat actu.

XLIX. Sed quid inuaticari? Primo falsum est ab Augustino non separari peccatum à reatu. Contra verum, semper separari, excepta sola concupiscentia ante baptismum, hæc enim non tantum actu manere. sed etiam cum reatu coniunctam. Alias vero semper. Nam & concupiscentiam manere actu post baptismum, sublato reatu, quæ sane separatio est: & singula peccata, actu transire, nec amplius esse, reatum tamen eorum remanere, donec per remissionem tollatur. Quæ rursus separatio est.

L. Sed non dixit Augustinus, peccatum in aliquo esse, nec imputari. Totidem syllabis, concedo. Sed nostrum à syllabis argumētum nullum est: imo à doctrina. Itaque debuit Iesuita, non tritari in verbis: sed argumenti vim expendere, quod nos proposuimus. Quam vim illud ipsum significat, Hoc est non habere peccatum, reum non esse peccati. Ita enim significatur liberatio à peccato per gratiam: non per legem purgatio. Nam secundum legem non est reus peccati, nisi qui peccatum nullum aut habet, aut habuit. At per gratiam, etiam qui habuit, etiam qui habet: nimirum per remissionem culpæ, siue reatus. Illa igitur carentia peccati, supponit nullum omnino peccatum: ut non sit reus peccati, exempli gratia, Angelus, Christus. At hæc, contra præsupponit necessariam: ut non sit reus negationis Petrus, adulterij David: persecutionis Paulus: cum tamen ille negauerit: alter adulterium fecerit, tertius persequutus sit Ecclesiam: hi igitur alio sensu dicuntur carere peccato, quam Christus, quam Angeli. Nimirum, ut mentiantur si negent se habere peccatum. Itaque verum est, Augustinum loqui de concupiscentia, quæ in renatis sit peccatum nec imputetur, aut reos faciat tamen.

LI. Nec vero alia vlla ratio apparet conciliandi Augustinum Apostolo asserenti tam disertè mendacem esse, quicumque dixerit se peccatum non habere. Cum Augustinus quosdam dicat non habere peccatum. Nimirum, ut Ioannes loquatur de peccato, quatenus est peccatum: Augustinus vero de reatu peccati: ut vnus idemque habeat peccatum reapse, adeo ut si iudicaretur ex præscripto legis, non possit effugere condemnationem. At non habeat peccatum, quatenus ei, ut loquitur Paulus, nulla condemnatio est.

LII. Verum rursus dicit Augustinus, Concupiscentiam remitti in Baptismo: quod necogitari quidem potest, si non sit peccatum. Imo disertius in plena remissione peccatorum, ea inquam, remissione, qua interficiuntur omnes inimicitia, quibus separabamur à Deo.

LIII. Respondet Bellarminus, peccatum esse, non ratione sui, sed ratione reatus peccati originalis, qui cum ea annexus manet ad baptismum vsque. Tripliciter enim reatum dici concupiscentia. Primo eum, qui ab ipsa oritur, & in ipsa fundatur. Secundo, quo ipsa facta est non quem ipsa facit: nempe quia sit ipsa nata ex peccato Adami. Tertio, quem ipsa facit, si ad consensum pertrahat: ut nemo sit reus proprie, quod concupiscentiam habeat, sed quod ei cedat. Secundum & tertium reatus modum, esse ad mentem Augustini, non vero primum, probat ex verbis Augustini, lib. 2. contra Iulianum in Epilog. Quamuis iam non eodem modo appelleretur peccatum, quo facit reum, sed quod sit reatum primi hominis factum. & quod rebellando nos trahere nititur ad reatum: Et in eod. lib. An nondum fateberis, quod reatus eorum perierit, infirmitas manserit, non reatus, quo ipsa rea fuerant, sed quo nos reos fecerant in malis operibus, quo nos traxerant.

LIV. Sed quis non videt immanem ἀπαρχήν, non ridet puerilem incogitantiam? Nam quis sibi persuadeat Concupiscentia reatum dici potuisse, qui non sit ipsius? Caret profecto exemplo. Tam enim acta est relatio inter peccatum & reatum, quam inter patrem & filium; causam & effectum. Sed fœda incogitantia, quam non aduertit nos agere, imo Augustinum agere de

remissione peccatorum, quæ sit in baptismo. Hic autem quis hæsit remitti ipsum peccatum originalis reatum. Quorsum ergo moneat remitti concupiscentia reatum. Nisi forte concupiscentia pro peccato ipso originali dicas sumi: quod non videtur alienum à stylo Augustini, ut nonnulli existimant. Sed reatum dici quia nos inducat in mala opera, certe dici non potest de infantium concupiscentia. Nam hos, credo, nondum illi consensisse dicturum Bellarminum. An igitur quia impellit, id est nata est impellere? Esto sanè: nam nos ita censemus: ideo esse verè peccatum, & habere verè reatum, quia impellat nos ad singularia peccata.

L V. Superest ergo reatus notio prima sola commoda, quam solam Bellarminus rejiciebat. Nam quod attinet ad Augustini verba, non aduertit hæc dici de concupiscentia post baptismum, id est, cum iam remissa est eius culpa: imo, quatenus remissa: Quod argumentum nostrum non infirmat. Nihil enim obstat, quominus reatus sit aliquis concupiscentia per se, & proprie: Et ob istum, ipsa etiam proprie peccatum per se & in se, reum faciens hominem: quamuis, remisso hoc reatu, postea alia quadam notione dicatur retinere peccati nomen. Itaque ipsum Augustinum obseruauimus disertè dicere, concupiscentiam esse peccatum, non tantum causam peccati, aut effectum peccati. Est ergo verum, concupiscentiam remitti in baptismo, ratione reatus: & quidem, si velis, annexi: non ratione sui: sed eum esse reatum non ab ea: sed ab eo potius illam, falsum, & alienum à mente Augustini.

LVI. Itaque tertio obseruare iubeo, Augustinum reatum concupiscentia nominare eum, qui concupiscentiam ipsam ita comitatur, ut sit reus, qui hanc habeat concupiscentiam, hoc ipso quod concupiscentiam habeat, donec per baptismum reatu soluat. Huc enim illa pertinet, Non tantum inesset, verum & grauius obesset, nisi reatus qui nos obstruxerat, per remissionem peccatorum solutus esset. Reatus, non quo ipsa rea erat, sed quo reum hominem faciebat. Quamdiu non sit remissio peccatorum, lex peccati ita est ibi, ut etiam in peccatum imputetur, id est, ut reatus eius cum illo sit, qui eum teneat æterni supplicij debitorem. Eius vinculum remissione peccatorum soluitur. Sicut adulterium actu transire, remanet reatu, ita concupiscentia remanet actu transire reatu.

LVII. Audite hic mira. Dicit posset, inquit Bellarminus, per eum reatum, quo concupiscentia facta est, ab ipsa concupiscentia fieri hominem reum. Potest etiam dici, loqui Augustinum de concupiscentia, quatenus ea efficit habitum toralem corruptum.

LVIII. Quid malum, inquam, dici posset? Quin tu mihi certi aliquid assignas? Nam quis nescit dici posse etiam quæ dici non debeant? Quis nescit Sophistas inhæta in mentem venire, eademque etiam in buccam, satagentibus vincere, non veritatem inuenire? Sed quod ita potest dici, etiam ridet potest: si tamē risui locus esset aliquis in rebus serijs. Et vero quid potest dici? Concupiscentiam reum facere, per eum reatum, quo concupiscentia facta est. Sed quomodo, inquam? reatu ne, à quo ita facta sit, ut tamen alienum sit ab ea: quomodo à reatu primo claudicatio facta, quæ tamen ipsa reatum nullum habet? Et non rideamus? Nam si hoc valet, cur non & claudicationis reatum dicimus in baptismo dimitti? Imo cur non dicimus claudicationem reum fieri hominem? Aut, si hoc absurdum, quid habet Bellarminus, quo se ridiculum neget? Si malit igitur, eum reatum concupiscentia, à quo ipsa facta sit: qui etiam ad eam pertinet: hoc ipsum nos volumus: eundem nimirum reatum esse concupiscentia, adde fornicationis, furti, mendacij, homicidij, cum reatu eius peccati, per quod illa omnia ingressa sunt in mundum: & hoc reatu reos fieri homines concupiscentes, fornicantes, fraudulentos, mentientes, occidentes. Sed, quomodo furtum proprie est peccatum, quod factum est à reatu primo, ita ut ipsum habeat reatum, quo reum efficiat hominem: sic omnino & concupiscentiam dicimus, ne simus cum Bellarmino ridiculi.

LIX. Sed quid iterum dici potest? Concupiscentiam efficere habitum toralem corruptum. Quid hoc est, inquam? Aut cur non meminit Sophista agi de remissione in baptismo, quæ pertinet etiam ad infantes? An vero ipsis infantibus habitum tribuat? Ut libet: nam quid iuuet λόγος χεῖρ? Sed non eum saltem, quem paulo antè definebat, comparatum ex multis peccatis, id est, proprijs actibus.

LX. Sed erat ille locus vehemens, cum diceret Augustinus, ut adulterij actu transire, reatu remanet: ita concupiscentiam actu remanere, reatu transire per remissionem peccatorum, vnde patet Augustinum intellexisse reatum concupiscentia, itidem ut adulterij, id est, proprium.

LXI. Quid ergo noster excogitauit Bellarminus, quod posset dicere? Nemo enim facile credat exhaustam eius omnipotentiam. Nimirum, inquit, non comparat Augustinus concupiscentia reatum, cum reatu adulterij in omnibus: Atqui, ô Sophista, quis hoc asserbat? Sed quomodo igitur? In eo tantum, quod ut separatur reatus adulterij, ab adulterio, ita & reatus concupiscentia, à concupiscentia. Ita est inquam: omnino ita est. Sed nos addimus, quomodo non potest adulterij reatus separari ab adulterij actu, nisi eiusdem adulterij reatus sit, cuius & actus est: sic & concupiscentia. Itaque quomodo diximus eum reatum esse adulterij, qui separatur ab adulterij actu: ita oportet esse concupiscentia reatum, qui separatur ab actu concupiscentia. Quare obtinimus quod volebamus: esse verum reatum concupiscentia: ac proinde concupiscentiam verum peccatum.

CAP. XI.

De Concupiscentia apud Iacobum.

I. Papisæ, ut Concupiscentiam, qualis post Baptismum remanet in fidelibus, negent vllum esse ex se, vel sua natura, peccatum, quæ verba sunt Bellarmini, disputant in hunc modum, ex Scripturis, primo.

II. Iacobi verba sunt Epistolæ c. 1. Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illecebus: deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero ubi consummatum fuerit, generat mortem. Inijs verbis, quatuor Bellarminus distinguit: Primo concupiscentiam, id est, potentiam appetendi prouiam ad malum: deinde tres eius motus, suggestionem, id est,

namque apprehensionem rei delectabilis, abstrahentem, illi scientemque a-

III. Respondet, negari consequentiam. Negandi argumentum magnū: Quod si hæc necessaria esset: ergo non tantum in fidelibus post baptismum, sed ne in infidelibus quidem, & ante baptismum, concupiscentia esset peccatum: cum tamen hoc saltem Papistæ concedant. Et Bellarminus ipse, ut notaui- mus, hos sibi controuersie terminos ita præscripsit. At necessitatem nostræ consequentiæ probat ipse Iacobi locus, in quo agatur, non peculiari- ter de Concupiscentia post baptismum: sed vniuersaliter de concupiscentia in omnibus hominibus. Verbis disertis, Nemo, cum tentatur, dicat se à Deo tentari. Vnusquisque tentatur. Et res ipsa ostendit eum peccandi ordinem, eoque gradus, in omnibus obseruari, tum ante, tum post baptismum. Quod si erubescant Papistæ negare ullam esse concupiscentiæ culpam in non bap- tizatis, erubescant & tam temere abuti verbis Apostoli.

IV. Porro apud ipsos Papistas peccati nomen est ambiguum, varietate distinguitur. Certe Rossensis agnoscit sic appellari, & fomitem, & motus impuros carnis, & consensum mentis ad seruendum illis motibus: & hostiam pro peccato: grauiusque Lutherum increpat, quem putat omnia cō- fundere. Audiuimus etiam Alphonsum de Castro, non nihil simile proferre. Cum igitur sibi illi non patiantur solum peccati nomen obici, poterimus & nos bona eorum gratia distinguere: ut sit aliquando generaliter, quicquid est contra legem iustitiæ, aliquando strictius significet actus singulares, re- cedentes sigillatim à singulis præceptis, puta, homicidium, furtum, menda- cium. Quam distinctionem ne ipsi quidem aduersarij possunt in dubium vocare: Quia (excepta hostia, quam peccatum τρυπικὸς dici omnes con- sentiunt) re non differat ab eorum distinctione: quanquam, non ita curiose confectetur particulas. Cæterum enim, & concupiscentiam fatentur appel- lari peccatum, & consensum etiam illum imperfectum: Imo fatentur v- trumque esse contra legem. Ut sola restet controuersia ratio nominis, quam illi nolunt in culpa constitui: nos contra. Sed distinctio saltem admit- titur.

V. Hæc igitur posita, nullus nodus est. Iacobum enim negamus dispa- rasse concupiscentiam à peccato vniuersaliter: sed à peccatis singularibus: Hoc est, nomine peccati, intellexisse strictè illa quæ diximus singularia pec- cata, quæ verè sunt eius concupiscentiæ effecta in singulis hominibus, cum baptizatis tum non baptizatis. Non est autem necessarium, si non sit con- cupiscentia peccatum, qualia peccata sunt singularia, ideo nullum esse pec- catum.

VI. Quod manifestum sit ex ipsa Bellarmini distinctione. Quia non tã- tum disparatur concupiscentia à peccato constituto in vltimo gradu, sed et- iam reliqui gradus: nimirum suggestio, & delectatio. At ipsi Papistæ dele- ctationem, id est, consensum imperfectum non differunt esse peccatum, saltem veniale. Sic enim Bellarminus docet, Venialia peccata esse ex sub- reptione, quæ pleno voluntatis assensu caret: capite tertio libri primi de amif- sione gratiæ. Si igitur disparatur delectatio, à peccato postremo nominato a- pud Iacobum, & tamen est peccatum (nam Venialia Papistæ non negant ef- se peccata) Ergo non est verum, quicquid apud Iacobum disparatur à pec- cato, esse non peccatum.

VII. Sed Bellarminus negat, Iacobum loqui de peccatis operum, siue a- ctualibus. Primum propter hæc verba, Peccatum, cum consummatum fuerit, generat mortem: quia peccatum operis ordinariè plene deliberatum esse so- leat, & consummatum ab omnibus dicatur. Cur ergo Iacobus distinxisset peccatum operis à peccato consummato? Secundo, quia nulla sit ratio, cur peccatum absolute positum restringatur ad peccatum operis: cum peccatum oris, & cordis, non minus sit peccatum, quam peccatum operis.

VIII. Verum perperam Iacobi verba discernuntur. Non enim diuersi gra- dus significantur, per parit peccatum: & peccatum consummatum: sed vnus idemque: ut solet in Climace Rhetorico per repetitionem præcedentis tran- siri ad sequens membrum. Itaque falsum distingui peccatum operis à pec- cato consummato. Nec vero etiam definit peccatum oris & cordis, esse pec- catum, æquè ac cuiuslibet operis, perindeque prohibitum à lege Dei. Imo ip- sium peccatum oris, est peccatum operis: Peccatum cordis vel concupiscen- tia est, vel vltra concupiscentiam, opus, et in intrinsecum, & occultum. Ita- que etiam ipsum inter peccata operis.

IX. Sed iterum subtilis est Iesuita. Cum aduersarij, inquit, dicunt con- cupiscentiam esse peccatum, vel loquuntur de primo eius motu, qui dicitur suggestio: vel de pronitate potentiæ concupiscibilis ad malum. Si de sugges- tione: negat hanc posse dici peccatum originale: quia sit quædam actio: ac proinde peccatum actuale potius. Non esse tamen actuale, se iam ostendit. Sin de pronitate: contra. Nam si hæc esset peccatum: eam esset ob cau- sam, quia pugnare videatur cum lege Dei. At si hoc: Ergo multo magis eius pronitatis actus, quamuis omnino inuoluntarius: quia magis pugnet cum lege actus, quam pronitas ad actum. Atqui actus eius pronitatis non est pec- catum, ex doctrina Iacobi, ut se iam ostendisse putat: Ergo multo minus ipsa pronitas.

X. Verum ista non sunt ab alio ingenio. Nos vero, & pronitatem concu- piscentiæ & suggestionem dicimus esse peccatum: propter repugnantiam cum lege. Quid tum autem si non sit suggestio peccatum originale, dum sit peccatum? Deinde, nego suggestionem nudam, appellari in Scripturis Con- cupiscentiæ nomine: sed pronitatem voluntatis ad malum. Et de hac nobis esse controuersiam.

XI. De pronitate ergo, quid ait? Si esset peccatum propter repugnantiam cum lege, ergo multo magis peccatum esset eius pronitatis actus. Esto, in- quam, etsi satis ἀνεργολογός: debuit enim dici maius peccatum: non magis. Sed condonemus aliquid Sophistæ, qui vniuersam non peccaret nisi in sono. Cur autem non sit hic actus peccatum? Ex doctrina Iacobi? Quanam illa, in- quam? Nam ego nullam talem video: sed audio tantum ina- nem strepitum iactantis Rhodi se saltum in- gentem saltasse.

I. Secundum argumentum Bellarmino est ex 7. ad Roman. Nunc autem non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me, id est, in carne mea bonum. His, inquit, verbis, satis aperte do- cecit Apostolus, concupiscentiam in homine iustificato non esse peccatum, quod reum facere possit. Mirum, tam huic lynceos esse oculos, ut aperte vi- deat, quod nos non possumus: nisi mirum non sit, cuidam hominum generi geminas videri Thebas. Sed attendamus mndstraxi.

II. Gemina ei ratio est. Prima, quod dicat Paulus motum concupiscen- tiæ non esse suum opus, ac per hoc non posse sibi imputari. Altera: Quod ad- dat eiusmodi malum non esse in se, sed in carne sua. Constat autem carnem non esse capacem peccati proprie dicti.

III. Sed in priore, quos mihi ille motus concupiscentiæ nominat? Non e- nim ita Paulus. Non est de nihilo, quod pro eius verbis Sophista sua verba substituit. Paulus opera ipsa designauit, ὁ κατεργάζομαι ἢ γινώσκω. Quod o- peror non agnosco. Nunc ἢ σὺ ἐν τῷ κατεργάζομαι αὐτό, Nunc itaque non ego id perpetro. Quid est κατεργάζομαι? Aut quis suspicatus esset vnquam sumendū pro quibusdam concupiscentiæ motibus? Sed Papistis, sed Iesuitis, in re de- ploratissima nunquam deest κατὰ χρεῖσς, qua efficiant, ut ne dictum sit, quod dictum est.

IV. Iustiniano Iesuita alia mens fuit à mente Bellarmini Iesuitæ: hæc est illius paraphrasis, Nam quod impellente perturbatione atque impotenti cupidi- tate victus perago: equidem non approbo, neque enim quod præuenit iudicio ratio- nis appeto, aut appetendum, atque eligendum consensio, id etiã re ipsa præsto, sed quod mente, ac ratione auersor, atque in primis detestor, id perficio, urgente videlicet praua cupiditatis aculeo, qua vitio natura insita nobis est. Atque ita dum id, quod minime amplectendum iudico, reuera efficio, non obscure do, eo, legem, cui mens & ratio consentit, opus ipsum repugnat modo, bonam ac iustam esse. Itaque si recte, & cum ratione de re tota iudicare velimus, deprehendemus profecto, malã, qua re- pugnantem ratione perpetramus, non à nobis ipsis manare. Hæc inquam illius est paraphrasis: cætera quidem non admodum congrua, sed hoc tamen docens τὸ κατεργάζομαι longe amplius significare, quam tenues quosdam concupi- scentiæ motus: nimirum peragere, re ipsa præstare, perficere, reuera efficere, perpetrare. Et hic Bellarminus nihil agnoscat præter concupiscentiæ motus, quibus nihil insit veri peccati? Tolerus etiam, Facio opera, qua iudico mente & intellectu non esse faciendã.

V. Et vero haud aliter Paulus vtitur. Ad Roman. 2. Oppressio. & angustia aduersus omnem animam hominis κατεργάζομαι perpetrantis malum. Prioris ad Corinth. 5. τὸν ἄνθρωπον κατεργάζομαι: ut is qui hoc ita perpetravit. Ad E- phes. 6. ἢ ἀπαντὶ κατεργάζομαι ἡμῶν: Et omnibus confectis sita re. τὸ δὲ μὴ- κωμῶν? Nego posse τὸ κατεργάζομαι intelligi, nisi de eo, quod cogitatum pleno opere impletur.

VI. Imo ipse Apostolus euidenter ostendit, qui hoc ipso capite opponat τὸ θεῖον τὸ κατεργάζομαι, imo & τὸ σαρρῖν. τὸ δὲ θεῖον, Nam velle adiacet mi- hi, τὸ δὲ κατεργάζομαι, sed ut quod bonum est, perficiam, non assequor. Nō enim fa- cio bonum quod volo, sed malum quod nolo, hoc ago. Quod si id facio, quod ego no- lo, non amplius ego id perpetro. An quicumque dicat, Paulum potuisse velle bo- num, at non potuisse concupiscere bonum? Itaque ridiculi sunt, qui τὸ κατε- ργάζομαι, nolunt intelligi, nisi de motibus concupiscentiæ ipsius. Si compre- hendant hos ipsos motus, non pugnet: quia à consequenti, intelligitur etiã antecedens. Ideoque non male Augustinus alicubi operor, id est, concupif- co. Sed aliud est, auferere hunc concupiscentiæ motum, aliud excludere, quæ ab eo motu sunt operationes.

VII. Sed in posteriori ratione, constat inquit carnem non esse capacem peccati. Vnde, inquam, constat? Aut quis prætor edixit? Nos contra, hæc carnem, quam Paulus nominat esse capacem peccati. Nonne enim disertè: Non habitat in carne mea bonum? Atqui bonum est, nullum habere pecca- tum. Itaque contradicunt Paulo, qui dicunt hanc carnem non esse capacem peccati. Sed nimirum somniauit Bellarminus hanc carneam massam, vnde corpus est. Et quidem per se ipsam consideratam: absque vlla animæ rati- onalis motu. Instar stipitis, aut saltem asini. Sed hoc est absurdissimum. Quomodo enim Paulus diceret: se, id est, hanc carnem velle, & non velle? An hoc ad stipites pertinet, ad asinos? Itaque Paulus intellexit, totum hominem naturalem, quem alias ψυχικὸν dixit compositum ex anima rationali, & cor- pore. Qui homo, quatenus talis, totus est peccato corruptus, adeo ut, nisi per gratiam, non possit velle bonum: & sua natura, non tantum velit, sed etiam o- peretur malum.

VIII. Apparet, quia Scriptura corruptionem arcessit ab ipso figmento co- gitationum cordis, Genes. 6. & 8. At certè carneæ massæ, seorsim ab anima rationali, nullum est figmentum cogitationum cordis. Paulus etiam τὸ φε- ρήμα τῆς σαρκὸς nominatum in malam partem: An potest esse φερόμενον, absq; vlla anima? Quid, ἢ, dicam, & mentem? quam isti Sophistæ carni ita oppo- sitam putant à Paulo, quasi ipsam rationalem hominis partem significaret, quæ contradicatur concupiscentiæ carnis? Atqui huic ipsi menti Paulus corru- ptionem assignat ad Roman. 1. Tradit eos Deus in mentem reprobam. Ad E- phes. 4. Sicut genes solent in vanitate mentis suæ, Ad Coloss. 2. Temere iurgens vult & vobis τῆς σαρκὸς οὐρά, ad verbum, mente carnis suæ, siue, ut alij reddunt, sensu carnis suæ. Vnde & regenerationis initium ab ipsa mente. Ad Roman. 12. Transformemini per renouationem mentis vestræ. Ad Ephes. 4. Renouati spiritu mentis vestræ. Quid igitur obstat, quominus asseramus hanc carnem esse ca- pacem peccati.

IX. Disputat ille contra dupliciter. Primo, carnem intelligi non rationa- lem: Secundo, ne sic quidem, non valere argumentum suum. Istud breuius, itaque prius expediatur. Etsi cogermur, inquit, nomine carnis intelligere omnes animæ potentias: tamen omnino dicendum esset, nomen carnis in iustificatis non pertinere ad voluntatem, siue mentem, nisi quoad primos quosdam motus indeliberatos. Probat. Nam apertissime opponit Apostolus consensum voluntatis, desiderij carnis. Itaque etiam hoc modo, concupi- scentiã nō haberet sedem nisi in parte animæ, quæ non est capax peccati pro- prie dicti. Nam nec pars inferior, nec superior, ut præuenit suo motu iudiciũ rationis, peccati proprie dicti capax est. Ibi enim tantum peccatum proprie dictum.

diu esse potest, ubi iustitia proprie dicta esse potest: non potest autem iustitia proprie dicta esse in parte inferiore, vel in superiore, ut praeuenit iudicium rationis: igitur nec peccatum proprie dictum.

X. Imo contra: nomen carnis pertinet ad motus non deliberatos tantum, sed etiam deliberatos: & significat, eam esse in corruptione peccati humanam naturam: ut ex se nihil possit, nisi malum, non tantum fingere, sed etiam cogitare, siue ratiocinari: nec tantum ratiocinari, sed etiam velle: id est, non tantum subitos eius motus ferri ad malum: sed etiam deliberatos.

XI. Sed, inquit, Paulus opponit consensum voluntatis, desiderijs carnis. Falsum, inquam. Non ita Paulus, sed consensum voluntatis renouat. Nam, ut geminum hominem, interiore & exteriori, ita geminam quasi voluntatem, considerat illius & istius: & voluntati exteriori, id est, concupiscentiae carnis, opponit voluntatem interioris, id est, mentem. Quare desideria illa carnis, non sunt tantum indeliberati motus, sed etiam deliberati. Nec tantum pertinent ad inferiores potentias animae, sed etiam ad superiores.

XII. Verumtamen de carne, quid habet quod dicat? Non negat alias esse omnes potentias, tum inferiores tum superiores, per peccatum corruptas: sed hoc 7. ad Romanos negat: esse enim tantum partes inferiores: idque conficere sperat septem argumentis: quibus Baptista breuiat, suum praemittit: ut sint omnia octo, quae ordine excurio.

XIII. Primum est ergo, Apostolum loqui de tempore, quo in gratia esset: tunc autem non potuisse opponi totum hominem corruptum menti renouate: quia mens, quae est altera pars hominis, corrupta non erat.

XIV. Loquutum de se, cum esset in gratia concedo. Sed non potuisse opponi totum hominem corruptum menti renouatae, nego: nego etiam mentem Pauli, quatenus mens significat partem naturalem oppositam corpori, nullo modo fuisse corruptam. Nam id in hac vita obtineri nunquam poterit. Hoc potius certum, eandem mentem ex parte fuisse corruptam, ex parte autem renouatam: quomodo (ut familiari exemplo rem ponam ob oculos) vnum idemque corpus iam emergens de morbo, partim est morbidum, partim sanum: morbidum quidem, ob reliquias morbi, nondum plene pulsi: sanum vero ob initia sanitatis, nondum tamen confirmatae.

XV. Secundum argumentum: Si per carnem intelligeretur totus homo, non verè diceret Paulus, Non ego operor illud. Quomodo enim non ipse operatur: quod eius caro, & animus, hoc est, ipse totus operatur.

XVI. Respondeo: Contra, si per carnem non intelligitur totus homo, non verè diceret Paulus, se non facere bonum, & facere malum, quomodo enim ipse faceret, cuius animus non faceret, aut quomodo non faceret, quod eius animus faceret? Prima distinctio est ab ipso, Ipse mente (id est, totus sed qua regeneratus) serui legi Dei. Carne vero, id est, totus qua non regeneratus legi peccati. Cui id mirum, qui sciat eundem, totum velle sibi abscindi membrum, & tamen eundem, totum dolere sibi abscindi idipsum membrum? Minime vero omnium iis, qui tam subtiliter in vno Papa, discriminant personam publicam à priuata, ut qua hominem concedant, qua Papam negent esse posse haereticum.

XVII. Secundum argumentum, Apostolus dicit, Scio, quia non habitat in me, id est, in carne mea, bonum. Quorsum haec correctio, in me, id est, in carne mea, si in toto homine est id malum?

XVIII. Nempe, inquam, ut distinguendi rationem indicaret: seque considerandum proponeret, partim ut carnalem, partim ut spiritualementem. Quid facilius? Nam si simpliciter, Non habitat in me bonum, nullum in se spiritui locum reliquisset, itaque absurde diceret, se non facere bonum, quod vellet, & facere malum, quod nollet. Nam vtrumque de eodem dicitur, non facile vindicandum à contradictione, nisi distinguatur. In summa hic altera pars est plenioris postea sermonis: Ipse mente serui legi Dei, carne vero legi peccati.

XIX. Tertium argumentum: Apostolus disertis verbis distinguit carnem à mente, id est, vnam partem hominis ab altera. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae. Et, ego ipse mente serui legi Dei: carne autem legi peccati.

XX. Ita est, inquam. Sed mens illa intelligitur, spiritus, per quem anima renouatur: ut cuius facultates omnes per se, ex peccato corruptae dissentiebant à lege, deinceps ei acquiescant, & subiciantur. Non vero vllam partem oppositam per se carni in compositione hominis: sed oppositam carni in renouatione hominis, quae non simul, & semel perficitur: sed inchoata paulatim promouetur. Et vero fatetur Bellarminus intelligi mentem renouatam. Quid ergo? negat opponi toti homini. Egregium laudem! quasi nos ita opponeremus. Sed non est ita: opponimus, non toti homini, sed toti homini corrupto. Non ut duos homines faciamus, sed ut eundem hominem consideremus aliter, & aliter: nempe quatenus renouatum, & quatenus adhuc corruptum. Sic Apostolus, cum dixit, mentiri, qui negat se habere peccatum, de toto agit homine: & cum negat eum, qui natus est ex Deo, peccare, rursus agit de toto homine. Itaque totum hominem, toti opponit homini. Et nos ab eo didicimus.

XXI. Quartum argumentum: Quod hic Apostolus dixit, in carne sua esse malum, clarius ad Roman. 6. in corpore mortali, id esse malum: Et hoc ipso 7. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Per corpus autem mortale, certum non intelligi totum hominem, sed alteram tantum partem.

XXII. Sed priorem locum Bellarminus dicitur. Paulus dixit, Ne regnet igitur peccatum in mortali vestro corpore. Non dixit Apostolus (verba recito Pererij) ut non sit (Et hoc tamen Bellarminus ponit) vel ut non habitet peccatum in corpore nostro mortali. Et post: Tunc peccatum regnat in homine: cum in eo concupiscentia, non solum pulsatur, & delectationis motu titillat mentem (nota) sed cum eam ad sui assensum, & obedientiam pertrahit: efficiens, ut id quoque homo, secundum voluntatem rationem velit, quod secundum concupiscentiam improbe concupiscit. Ergo Paulus, inquam, per corpus mortale, non intelligit solam illam partem, quae anima, siue menti opponitur in naturali compositione hominis: sed vna cum ea parte, etiam alteram in qua voluntas: ideoque, & totum hominem. Quomodo statim post, Peccatum vobis non dominabitur.

XXIII. Obiter etiam attende, nominari disertè peccatum, pro quo diluitur substituit Iesuita, malum. Non improbe quidem, si non lateret sophisti-

ce, quae malum intelligat, non peccatum. At Paulus, Non regnet peccatum: ostendens non eo fieri, ut sit peccatum, quod regnet, sed esse peccatum, et si non regnet. Contra quam Papista velint.

XXIV. Nec vero difficilius alter est locus. Quia corpus mortis, non est aliud, quam corpus mortale. Itaque idem sensus, vtrinque, Imo hic facilius: quia certum, plenam fidelium redemptionem futuram post mortem corporis. Itaque, cum optant mortem, optant eadem opera, hanc redemptionem. Potuisset ergo Apostolus ita exclamare, etiam si peccatum nihil pertineret ad corpus. Tantum abest, ut sit hoc argumentum; non pertinere nisi ad corpus. Adde hanc exclamationem immediatè subiungi ijs verbis, quibus se Paulus, dixit, carne seruire legi peccati. Atqui non seruitur peccato, per solam carnem: sed per voluntatem, quae pertinet ad animam.

XXV. Quintum argumentum: Quia, quod dixit, Mente serui legi Dei, paulo ante dixit, Condelector legi, secundum interiorem hominem. Intelligimus autem, ex 4. 2. ad Corinthios, interiorem hominem esse corpus corruptibile: interiorem autem esse animam rationalem, Licet is, qui foris est, noster homo corrumpitur, is qui intus est, renouatur de die in diem.

XXVI. Exteriores hominem esse corpus corruptibile fatemur, dum ne solum, sed cum anima, id est, totum hominem, qua est naturalis, duntaxat. Et si enim anima non corrumpitur: tamen vnio cum corpore, paulatim vergens ad dissolutionem, id est, mortè merito dicitur corrumpi. Itaque negamus, hominem interiorem esse mentem; duntaxat quatenus opponitur corpori, sed quatenus opponitur hominis naturae corruptae. Id facile patet. Nam alioquin etiam in infideli quolibet esse hic homo interior: ac proinde quilibet infidelis delectaretur lege Dei. Quod est falsum vtrumque.

XXVII. Sextum argumentum: Quia, tamen si caro interdum accipiatur pro toto homine, tamen cum caro dicitur in malam partem, non usurpatur in Scripturis, nisi de impijs, quorum animus carni obedit. Gen. 6. Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro est. Ad Galat. 5. Opera carnis sunt fornicatio, & cetera Ioan. 3. Quod natum est ex carne, caro est. 1. ad Corinth. 15. Caro & sanguis, regnum Dei non possidebit. At iustificati, quia carnis desiderijs fortiter resistunt, non solum non dicuntur caro, sed etiam dicuntur in carne non esse, ut patet ex 8. ad Romanos. Quare, cum in toto capite septimo loquatur Apostolus de se, alijsque iustificatis, sine dubio, per carnem non intelligit totum hominem, sed tantum partem hominis deteriorem.

XXVIII. Impios significari, concedimus, & res ipsa docet. Sed nonnulli impios, hoc Bellarminus ardore disputationis incensus dixit, astutius, quam verius. Etenim si hoc esset, ergo carnales nulli essent renati. At Paulus 1. ad Corinth. 3. vocat illos carnales: imo & seipsum ad Roman. 7. Itaque melius Callianus c. 10. Collatio. 4. Caro significat nonnunquam homines peccatores, atque carnales, ut ibi, Non permanebit Spiritus meus in hominibus istis, eo quod sint caro. Arias item melius in Arcano sermone. c. 82. Caro, humana audacia corruptelaque: omnis spiritus puritatis, & legis diuinae integritati repugnans, atque ut vna complectamur definitione, hominem Adami veteris filium paternamque, nequitia heredem. Post, Caro, & sanguis, homo dicitur, vel humana prudentia, vel sapientia consilium, non illustratum diuino Spiritu. Eucherius in formulis, Caro, homo exterior.

XXIX. Et sanè, quo loco Paulus opera carnis describit, eodem carnem opponit spiritui. Et quidem illam concupiscentem contra hunc; hunc autè contra illam. Itaque ab omnibus Papistis sumitur pro illa, quam nominant, inferiore hominis parte, quae est in ipsis renatis. Non pertinet igitur ad solos impios. De illo ex 1. ad Corinthios audiamus Isidorum Pelusiotam Epistol. 477. Το τῆς σαρκὸς ὄνομα, διχῶς ὡς τὸ τῆς θεοῦ ἕνεκα γὰρ καὶ τῆς σαρκὸς αὐτῆς, καὶ τὸ φρονήμα, καὶ φρονήμα, καὶ τῆς σαρκὸς ἀποδείξει, τὸ πνεῦμα σαρκὸς καὶ ὁ σαρκὸς ἕξει, καὶ ὁ σαρκὸς μετὰ θεοῦ εἶπε ἵσχυρι. Ταῦτ' ἴσ' ὅτι σαρκὸς, καὶ αἷμα βασιλείου τοῦ θεοῦ κληρονομήσου ἠδυνάται. Carnis vocabulum bifariam in Scriptura usurpatur. Quandoque enim de natura intelligitur, quandoque autem de affectu ac labe. Prioris significationis exemplum hoc est, Spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere. Posterioris, Caro, & sanguis regnum Dei hereditate possidere non possunt. Sed est, ne fortasse hic effectus, est, ne haec habes tantum in impijs? Οὐκ ἔστι τὸ φρονήμα καὶ τὸ φρονήμα παιδαγωγία, ἡσυχία βαλδύρη, μακαρίαί τε τῆς σαρκὸς ἰσχυρίαι. Quocirca is qui labem, & corruptelam, atque affectum coercere studet, carnis igniculos, & incitamenta debilitat. Ergo, inquam, haec caro est etiam in fidelibus. Non significatur igitur solos infideles.

XXX. In Ioannis tertio, quis non videt ita verba exponenda, ut applicentur ipsi Nicodemo, cui de se ipso dicenti, Quomodo potest homo gigni, qui sit senex? Respondet Iesus, Amen, amen dico tibi, nisi quis fuerit genitus ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei. Quod genitum est ex carne, caro est. At profecto Nicodemus, non erat impius. Itaque bene Guillaudus, Quod est carne nascitur, nihil aliud est quam caro: sed omnes quotquot sunt è carnali Adamo prognati sunt. Ergo omnes, prima natiuitate carnales sunt.

XXXI. Septimum Bellarmini argumentum, ab auctoritate Augustini, passim ita exponitur haec loca, ac praesertim primo libro contra duas Epistolas Pelagianorum c. 10. & lib. 1. de Nuptijs & Concupiscent. cap. 6. Ibi homo, primitus Dei lege transgressa, aliam legem repugnantem sua menti habere cepit in membris, & inobediens sibi suum malum sensit, quando sibi retributam dignissime inobedientiam sua carnis inuenit.

XXXII. Respondeo, Augustinum recte in carne, id est, in membris corporis ostendere hanc ipsam corruptionem, quam vocabulo carnis Scriptura exprimit: nam & nos totum hominem corruptum significari dicimus, non tantum secundum animam, sed etiam secundum corpus. Vere igitur passus est homo rebellionem membrorum aduersus mentem: quia etiam tum cum mens regenerita vult boni, dissentit concupiscentia, cuius effecta apparent in membris. Sed hinc non sequitur, non pertinere istam corruptionem ad ipsam animam. Nam nec rebellio illa semper existit, sed tum duntaxat, cum mens est illustrata, imo cum mens mouetur ex vi illustrationis, quandoquidem alias eadem ipsa mens consentit carni, & vult eadem quae caro. Itaque non obstat Augustinus, quominus carnem intelligamus totum hominem constantem anima & corpore. dummodo quatenus non regeneritum.

XXXIII. Imo Augustinus hanc ipsam concupiscentiam animae imputat. De Gen. ad literam lib. 10. c. 12. Verisimile ac veracissime scriptum est, Caro concupiscit aduersus Spiritum, & Spiritus aduersus carnem: sed tamen carne sine anima concupiscere nihil posse puto, quod omnis doctus, & indoctus non dubitet. Ac per hoc ipsius concupiscentiae carnalis causa non est in anima sola, sed multo minus est in

est in carne sola. Ex utroque enim fit: ex anima scilicet, quod sine illa delectatio nulla sentitur: ex carne autem, quod sine illa carnalis delectatio non sentitur. Carnem itaque concupiscentem aduersus spiritum, dicit Apostolus carnalem proculdubio delectationem, quam de carne, & cum carne Spiritus habet aduersus delectationem quam solus habet. Et post paulo, His atque eiusmodi bonis desideriis, quibus sola anima concupiscit, cum aduersatur aliquid quod eandem animam secundum carnem delectat, tunc dicitur caro concupiscere aduersus Spiritum. & Spiritus aduersus carnem. Sic enim dicta est caro, in eo quod secundum ipsam facit anima, cum aut, Caro concupiscit: quemadmodum dictum est, Auris audit, & oculus videt. Quis enim nescit quod anima potius, & per aurem audiat, & per oculum videat? Et post, Quanto congruentius dicitur Caro concupiscere, quando anima non solum carni animalem vitam prabet, verum etiam secundum ipsam carnem aliquid concupiscit: quod in potestate non est, ne concupiscat, quamdiu inest peccatum in membris. Idem contra Iul. lib. 6. c. 5. Motibus igitur suis anima, quos habet secundum Spiritum, aduersatur alijs motibus suis, quos habet secundum carnem. Et rursum motibus suis, quos habet secundum carnem, aduersatur alijs motibus suis, quos habet secundum Spiritum: & ideo dicitur caro concupiscere aduersus Spiritum, & Spiritus aduersus carnem. Idem de Perfectione iustitiae ad ratiocin. 17. Non caro sine anima concupiscit, quamuis caro concupiscere dicatur, quia carnaliter anima concupiscit.

CAP. XIII.

Quomodo nihil sit condemnationis in fidelibus.

I. Tertium argumentum apud Bellarminum, est ex initio c. 8. ad Romanos, quo vsi sunt Tapperus, Rossensis, Soto, & Gregorius de Valentia. Pauli verba sunt, Nihil ergo damnationis est ijs, qui sunt in Christo Iesu.

II. Argumentum Rossensis ita conficit: Si nihil damnationis: nihil omnino reatus erit, quia nemo damnatus venit, nisi qui reus ante fuerit. Cum igitur ante baptismum verè fuissent damnationi obnoxij, & iam non sint, quia nihil omnino damnationis nunc habent, quis non videt eos omni carere reatu?

III. Sed Rossensis parum subtilis fuit, qui non aduerterit, etiam illi carere reatu, qui non caret peccato: nimirum, quando ei reatus, condonatus est per gratiam. Itaque concedimus ei nullum esse reatum, cui nihil sit condemnationis: sed negamus, cui nihil sit aut reatus, aut condemnationis, propterea necessario nihil esse peccati. Ratio euidentis, quia, & verè dixit Paulus, nihil esse condemnationis ijs, qui sunt in Christo: Et verè tamen, non tantum Iohannes, quicumque, se dicat non habere peccatum, eum mentiri: sed etiam Paulus in se regenerato agnoscit *μαρτυριαν ἀμαρτανών*.

IV. Bellarminus vehementior. Paulum significare, non tam nullam esse condemnationem iustificatis in Christo ob concupiscentiam: quam nihil esse in eis condemnationem dignum, siue nullam esse causam condemnationis.

V. Sed hanc tam audacem interpretationem, Iesuicico, nescio, qui iure ponit, non probat: non omisurus, credo, argumenta, si quæ ad manum habuisset. Itaque veritè se ad nostram impugnamdam, qui dicimus dupliciter sumi posse illud, nullam esse condemnationem, nempe, vel secundum legis iudiciū, vel secundum indultum gratiæ. Illo modo, omnino necesse est, vt non tantum nullum sit: sed et nullum vnquam fuerit peccatum. Hoc vero, & ex se supponit peccatum præcedens: imò sæpè etiam præsens, quamuis verum, omnino peccato contrariam esse gratiam. Sic enim & Petro condonabatur ipsum illud abnegationis peccatum tum cum fiebat: & Paulo adhuc spiranti minas, & cædes, Christi propitius fuit.

VI. Iam veto negamus Paulum agere de iudicio legis: sed de gratiæ indulto. Quod quis neget, qui cum sciat, tum tota Epistola disputare de Iustificatione non per opera: & hoc ipso textu de ijs, qui sunt in Christo Iesu, & de condemnato peccato in carne filij. Itaque sensus est longe alius a sensu Bellarminiano. Est quidem in fidelibus eam concupiscentiam, id malum, id peccatum: ac propterea aliquid dignum condemnatione: nullam tamen condemnationem. Nimirum, quia condemnatio fit ex præscripto legis: at vero, qui sunt in Christo Iesu, sunt sub gratia, per quam aboletur condemnatio, id est, aufertur peccati culpa, interea dum speratur ipsum peccatum auferendum in perfecta renouatione. Breuiter, assentimus Iustiniano, sic *ὁ ἄδικος ὁ ἁγίος* explicanti, Nulla ratione motus illi impuri, qui à natura deprauata ortum habent, vitio vertuntur, nullaque propterea imminet condemnatio. Id est, vt idem in Annotat. Quamquam reuera etiam in iustis insunt, non tamen ijs feruntur impensa, sed per Christi fidem condonantur.

VII. Hanc solutionem Bellarminus impugnat quatuor obiectionibus. Quarum prima docet esse inutilem, reliquæ fallam. Inutilem ergo. Quia si reatus dimittitur in baptismo: ergo nihil est in renatis, quod habeat verè peccati rationem. Probat consequentiam, quia renatus, tum Augustini testimonio, tum nostra confessione, est id, quod proprie dicitur peccatum. Augustinus enim, Hoc est, non habere peccatum, reum non esse peccati. Philipp. Melancthon docuit formale peccati esse reatum. Caluinus Institut. lib. 3. c. 3. legem. II. remisso reatu, manere ait in homine peccati materiam.

VIII. Respondeo, negari consequentiam: Esse etiam falsum, quod subiicitur, reatum esse id quod proprie peccatum dicitur: Est enim potius aliquid consequens peccatum, siue ipsius relatio peccantis ad legem. Non enim ipsum peccatum reum est vnquam, vt obseruauit Augustinus: sed propter peccatum is, qui admittit. Potest autem etiam in communi hominum vita à peccatore tolli reatus, etsi peccatum non auferatur. Nam ita fit quotidie, vt Principum indulgentia liberet à pœna: & liberando notet, vt loquuntur Iurisperiti. Quia non efficit indulgentia, vt qui occidit, non sit reuera homicida, sed vtne sit reus pœnæ, quam merentur homicidæ: imò eo ipso designat homicidam esse, quia remittat pœnam, aliàs non remitteret.

IX. Nec vero habuit ab Augustino, reatum proprie id esse, quod peccatum dicitur. Habuit quidem, hoc esse non habere peccatum, non reum esse peccati. Sed hoc verum est, quomodo solet sublato consequente tolli antecedens, vt tamen non sit idem antecedens & consequens. Quia enim per legem quicumque admittit peccatum, reus est peccati: Ergo qui non est reus peccati, ne peccatum quidem admittit. Sed reus aliquis negatur, vel iuxta legem, vel ex gratia. Si iuxta legem, omnino peccatum tollitur. At non per gratiam, nisi quatenus patitur remissionis natura, nimirum per non imputationem. Sicut Paulus dicit se id non facere, quod tamen faceret. Sensus est igitur Augustini, cum quis sit per gratiam, non reus peccati, id idem esse, ac si non haberet pecca-

tum: etsi alioquin habeat. Quomodo eadem impunitate gaudet homicida, post adeptum principis indultum, cum eo qui sicam ne attingit quidem vnquam.

X. Melancthonem falso Bellarminus citat. Non enim ille dixit in Locis commun. reatum esse formale peccati. Hoc ego apud eum non legi, sed tantum esse proprium, esse proprietatem peccati, Sapiencia humana, inquit, non agnoscit hoc, quod est proprium in ratione peccati. Et post, cum examinat definitionem peccati, & pro genere, Defectum, & Inclinationem: Differentiam, ait, Pugnans cum lege Dei, deinde, inquit, addita sunt propria, Damnata à Deo, offendens Deum, & faciens reos ira, & pœnarum. Hanc proprietatem Ecclesia præcipue inculcat. Sciunt autem omnes, quanta sit differentia inter formale, & proprietatem. Certè, risibile, est proprietas hominis, non tamen eius formalitas. Sed idem paulo antè, Nominis ratio in Scripturis manifesta est peccatum proprie significare quiddam reum ac damnatum à Deo, nisi fiat remissio. Hac generalis descriptio conuenit peccato originis, & actuali. Sed, quia tantum sit mentio relationis, scilicet reatus, quare mens etiam id propter quod homo reus est. Audin' disertè disparatam relationem, reatum, à formali, quid est?

XI. Caluini autem verba hæc sunt, Quod Deus Ecclesiam suam purgare ab omni peccato dicitur, quod eam liberationis gratiam per Baptismum pollicetur, & in electis suis implet, ad reatum potius referimus, quam ad materiam peccati. Ex his ego verbis non video, quomodo suum illud formale Bellarminus excudat. Nam ex sequentibus patet Caluinum materiam peccati, dixisse, id est, peccatum materiam reatus: siue, vt alij loquuntur, terminum à quo, quomodo, si filium quis abdicet, tollit relationem, id est, filiationem, sed non materiam filiationis, id est, ipsum filium. Itaque statim peccatum sæpius nominat, Præstat hoc quidem Deus, vt peccati regnum in ipsis aboletur, sed regnare tantum, non etiam habitare desinit. Imò hoc ipsum prolixè disputat. Quare omnino persuasum fuit Caluino, aliud esse peccatum, aliud reatum: hoc tamen illius consequens. Quare nihil habet præsidij Bellarminus.

XII. Secunda obiectio. Reatus est omnino inseparabilis ab eo, quod natura sua est dignum æterna damnatione. Nimirum, quia est relatio, cuius proximum fundamentum, est actus malus, siue iniquitas. Non possit autem relatio à fundamento proximo separari, quia ex ipso fundamento naturaliter, & necessario sequitur.

XIII. Respondeo, in relatione omni necessario duos esse terminos oppositos. Et relationem ita hos connectere, vt necessario mutetur ipsa, si non ij tantum mutantur, sed saltem alteruter. Hic, qui pater erat, desinit esse pater, si amittat filium. Sic maritus non est, cuius vxor defuncta. Bellarminus ergo inconsideratè omisit. At Baptista breuiator vidit esse necessarium. Itaque vim argumenti sic expressam voluit, Quamdiu proximum manet fundamentum huius relationis, nec variatur correlatum, sed suo modo est, tamdiu relatio manet. Atque ita verum efficit, quod Bellarminus falsum asseruerat.

XIV. Hoc posito, respondeo, manifestam esse obiectionis futilitatem, quia correlatiua non manent qualia erant prius. Etenim reatus, relatio est peccatoris ad legem, cuius fundamentum est ipsum peccatum. Itaque manente, tum peccato, tum lege, omnino reatus manet. Quæ causa nobis est afferendi etiam concupiscentiam per se esse peccatum veri nominis, quia tum comparatur legi, cui opponitur: ideoque non potest, non reatum inferre.

XV. Sed reatus non est relatio peccatoris ad gratiam: imò remissio potius, quæ ipsa habet idem fundamentum, nempe peccatum, quod necessario supponitur. Quid mirum ergo, si manente eodem peccato, mutatur relatio, quædoquidem mutatur terminorum alter? Mutari autem terminum, manifestum est, tum ex ipso Pauli loco, tum ex 6. capite, vbi disertè, Non estis sub lege, sed sub gratia. Et vero, Lex nullam admittit remissionem peccatorum. Quare, cum de remissione agitur, omnino cogitanda gratia est, aut ipsa neganda remissio. Est igitur manifesta ratio, secundum quam & peccatum manet peccatum, & tamen sine reatu.

XVI. Tertia obiectio. Etiam si concederetur posse reatum tolli, remanente concupiscentia digna morte, tamen certum esse ex Scripturis, Deum nunquam remittere reatum, dum manet eius fundamentum. Hoc probat. Quia iudicium Dei secundum veritatem est, ad Roman. 2. Item, Odio habet Deus omnes qui operantur iniquitatem, & perdit omnes, qui loquuntur mendacium. Psal. 5. Et, Odio est impius, & impietas eius. Sapien. 14. Ezech. 18. demonstrat Deus æquas esse vias suas, quia, manente iniquitate, puniat: remota autem, ignoscat. Si ergo remaneret concupiscentia digna morte, falso dictum esset, Nihil esse condemnationis.

XVII. Respondeo, esse falsissimum quod ponitur, Deum nunquam remittere reatum, dum manet eius fundamentum. Alioqui nullus locus esset gratiæ. Qui autem proferuntur loci, ij loquuntur de iudicio Dei, quod est secundum legem. De quo fideles rogant. Psal. 143. Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo vllus viuens. Et Psal. 6. Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me, miserere mei, Domine. Et 130. Si iniquitates obseruaueris, Domine, Domine, quis sustinebit? Verum apud te propitiatio est. Et vero, vt dixi, hoc Dei iudicium, nullam vllius delicti, siue presentis, siue præteriti, remissionem admittit.

XVIII. Quarta obiectio: Hæc Pauli sententia deducitur ex præcedentibus. Non dixerat autem Paulus, Deum non imputare concupiscentiam, aut condonare eius reatum: sed ostenderit motus concupiscentiæ, inuoluntarios, non esse peccata, nec posse homini imputari. Id enim significari per, Non quod volo bonum, hoc ago, & quæ sequuntur.

XIX. Respondeo, iam contra ostensum esse motus illos concupiscentiæ deferri à Paulo voluntarios, quatenus ij sunt ex natura corrupta: & inuoluntarios, tantum quatenus consideratur homo regeneratus. Item eam concupiscentiam, Paulo esse verè peccatum, & imputabile sua natura, propter seueritatem legis: remitti vero per gratiam.

CAP. XIV.

Quomodo, Non regnet peccatum in mortali corpore.

I. Hæc tres sunt loci ex Scriptura, quibus aduersarij maxime nituntur, quosque vrgent in primis, adeo vt Bellarminus solos tetigerit.

II. Peltanus. Paulus 6. ad Rom. scripsit, Non regnet peccatum in vestro mortali

hali corpore, ut obediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra, arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis uiuentes, & membra vestra arma iustitiae Deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Ex his ille verbis triplicem elicit consequentiam.

III. Prima est. Ergo malum, quod membris nostris hæret, tum demum renatis in noxam redit, cum per liberum voluntatis consensum, prauè illius inclinationi, aut impulsioni, mos geritur. Probat. Nam si quietem in membris nostris agens, vel animum tantum pulsans, peccatum existeret, frustra ne impulsibus illius cederemus, nos admoneret. Quis enim, nisi fatuus, Æthiopi diceret, caue, ne denigres? Aut sordibus omnibus ex parte iam aperto, vide ne contaminearis: Candidis ac nitidis apte hæc dicuntur, non nigris, aut immundis.

IV. Respondeo, non nocere peccatum, dici duplici sensu. Primo, eum supponitur, ne attingere quidem, sicut pestis non nocet ijs, quos non inuadit: fecundo, etiam si attingat. Et hoc modo rursus, duplici: vel ad vna, ut omnino nihil incommodi afferat, vel ad vna, videlicet non ad vna, letaliter. Primo secundoque modo, negamus consequentiam. Nam primo modo non posse Apostolum intelligi, perspicuum est: quia supponit id malum, quodcumque tandem sit, esse in fideli, non vero procul ab eo. De secundo, nihil etiam difficile. Nam si nihil omnino noceret, cur se Paulus miserum diceret? Cur se captiuatum? denique cur optaret liberari?

V. Restat ergo tertius modus. Itaque nos consequentiam concedimus: & negamus ipsi, concupiscentiam nocere vli regenito: hoc est ob stare, quominus sit in gratia Dei, habeatque spem certam salutis. Hoc nos ipsi prolixè docemus. Sed inde quis conficiat non esse peccatum? Nisi forte, qui pestem esse neget, quæ non occiderit. Cum igitur, & noceat secundum quid, & apta sit nocere letaliter, ideo iubet Paulus ne ei acquiescamus.

VI. Sed, inquit, Æthiopi nemo dicat, caue, ne denigres: nemo polluto, caue, ne contaminearis. Ita est, inquam. Sed hæc similia, quam sunt dissimilia, Deus bone! Aut quando Paulus dixit, Caue, ne peccatum contrahas? Quando, inquam supposuit eos, quos ita admonet, esse candidos, esse nitidos? Postest-ne quisquam illud, Ne dominetur in vestro mortali corpore peccatum: potest-ne, inquam, quisquam hoc interpretari, ac si dictum esset, Vos, qui mundi estis ab omni peccato, videte, ne illo polluamini? Et non potius, Vos, in quibus est peccatum ex corruptione naturæ, videte, ne vobis dominetur: id est, ne ei prorsus subijciamini. Itaque præsupponit Paulus, peccatum esse in fideli: ideoque huic elaborandum esse, ut quod inest, non etiam dominetur, sed subijciatur potius.

VII. Altera consequentia est huiusmodi. Si iustorum membra plena sunt semper iniustitia, & peccato: ergo non sunt commonefaciendi fideles, ne illa iniustitiae, & iniustitiae arma exhibeant. Ratio, quia simul in iisdem membris sedem obtinere non possunt, Christus, & Belial: lux, & tenebræ: seruitus iustitiæ, & iniustitiæ: Spiritus Domini bonus, & Spiritus Domini nequam. Est autem necessarium, si verè & perfecte regeneratorum membris aliquod adhuc mortiferum peccatum insidet.

VIII. Respondeo: Primo, quod ille membra semper plena dixit iniustitia, odiose dixit, & per calumniam: quasi qui concupiscentiam dicit esse peccatum, propterea nihil admittat iustitiæ in fidelibus. At nos contra Paulo subscribimus, qui in eodem homine, & iustitiam agnoscit, & iniustitiam eodem tempore. Non facio, inquit, bonum, en malum, quod volo, en bonum: facio malum, en malum, quod nolo, en bonum. Itaque vno verbo satisfaciæ distinguendo: Si membra plena intelligit malo, ita ut nullum insit bonum, dicimus esse calumniam manifestariam, quicum nihil sit nobis commune: sin autem plenum, quomodo non agnoscimus? solemus dicere id, in quo quid abundat, & quidem plus quam oporteat, agnoscimus: & hoc modo membra etiam fidelium, etiam Pauli, agnoscimus plena iniustitia.

IX. Nam quod negat in iisdem membris non posse sedem esse Christo & Belial, verum dicit, sed odiose: neque enim in eo sedet statim Belial, in quo est peccatum aliquod, sed tantum dominans. Cum enim resistitur peccato, etiam Diabolo suus thronus eripitur: imo ipse Diabolus fugatur: teste Iacobo, Subijcite vos Deo, resistite Diabolo: & fugiet a vobis. Sed quod ille post de perfecte regeneratis inducit, nugatorium est: Quia eiusmodi nulli vnquam fuerunt, aut sunt, aut erunt in mortali corpore: nostra autem nulla questio est de renatis, qui exuti corpore regnant in cælis, aut etiam iterum induti eo regnaturi sunt in æternum.

X. Tertiam consequentiam ita exprimit modestissimus Iesuita. Demum, si quod isti dicunt Spiritus Sancti oraculum, & non merum Sathanæ, & insanorum hominum commentum est, quomodo cum ratione constabit, quod Apostolus ait, per Baptismum nos factos esse viuentes? Nunquid simul, & semel viuens potest esse, & mortuus? diuino Spiritu vegetatus, ac Diaboli iugo, peccatique seruitute pressus.

XI. Imo illud Apostoli, optime cum ratione constat: etsi Iesuitæ clamores importunitate cæca Deum obtundant, & homines. Non enim mortuus est, quicumque habet peccatum, sed quicumque; feruit peccato. Fideles autem etiam habentes concupiscentiam, quantumuis peccatum, tamen neque peccato seruiunt, nec concupiscentiæ: & quia non seruiunt, resistunt, & quia resistunt, viuunt.

CAP. XV.

De Remissione peccatorum.

I. Scripturæ locis subiiciunt aliquot rationes. Quarum primam à peccatorum remissione, ex Bellarmino, Gregor. de Valentia, Soto, alijs, ita concipio: Quicquid veri nominis peccatum est, id per Christi gratiam in Baptismo reuera totum tollitur & deletur. At concupiscentia non tollitur. Ergo non est veri nominis peccatum.

II. Respondeo: auferri peccatum, vel quoad essentiam, ut ita dicam, eius, vel quoad culpam. Priori modo concedo, Concupiscentiam non tolli, quod assumitur in minori. Sed tum nego maiorem, hoc est, in Baptismo tolli peccatum. Altero modo, concedo maiorem, & dico, sic omnia peccata fidelium tolli in Baptismo, quanquam sua essentia remaneant verè peccata, ut sapius iam dictum.

III. Sed contra solutionem instant. Prima instantia hæc est apud Greg. de Valentia. Quia incredibile sit, eam tantummodo vim esse harum senten-

Tom. III.

tiarum. Esaiæ 33. Populus qui habitat in ea, auferetur iniquitas ab eo. Mich. 7. Reuertetur Dominus, & miserebitur nostri, & deponet iniquitates nostras, & projiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Itaiæ 1. Si fuerint peccata vestra ut coccinum, velut nix dealbabitur. & si fuerint quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Psal. 51. Asperges me, Domine, byssopo, & mundabor: Lauabis me, & super niuem dealabor. Itaiæ 27. Dimittetur iniquitas Iacob, & iste est omnis fructus, ut auferatur peccatum eius. Ad Roman. 6. Quicumque baptizati sumus, in Christo Iesu baptizati sumus, consepulti enim sumus cum ipso in mortem.

IV. Respondeo, nullam hic esse vim argumenti. Nam illud incredibile, significat, non rei ipsius naturam, sed Papisticam persuasionem, qui ita iam pridem inlaxerunt in animum, nullam esse remissionem peccatorum, nisi tollatur funditus ipsa peccati existentia. Quod argumentum, si esset argumentum, commune est omnibus hæreticis. Sic videbatur incredibile Iudeis, earum phrasium, quibus in Veteri Testamento Messias rex promittebatur, eam esse vim, ut esset filius fabri. Sic Pelagiani, omnium phrasium, quæ describebant libertatem arbitrij, eam esse vim negabant, ut nihil posset sine gratia. Sic alijs. Itaque tantum oportet nos moueri incredulitate Papistarum, quantum reliquorum hæreticorum.

V. Nos contra scimus, Tollere peccatum, phrasin esse sumptam de medio, quæ significabat etiam in quotidiano vsu hominum, condonare peccatum. Inde Pharao Mosi, Exod. 10. Sed nunc, inquit, dimittito peccatum mihi: Ita enim reddidit Vetus interpres, dimittito, pro Hebræo, tolle. **N** Atqui manifestum, cum homines mutuo condonant peccata, non ipsos re ipsa tollere funditus, sed tantum culpam, reatumve dimittere. Et in remissione hac, de qua agimus, apparet idiplum saltem in actualibus: quæ ut ait Augustinus, actu transferunt, vt non amplius essent: dimittatur autem reatus remanens. Quis ergo miretur id ipsum in originali fieri? id est, eandem esse vtrinque vim phræcos?

VI. Hæc propria phrasin apud Hebræos, quomodo apud Græcos à φησαι, apud Latinos dimittere, condonare. Reliquæ sunt figuratæ. Itaque omnes per istam interpretandæ. Quod, cui non fiat persuasum ex solo auditu? Nam & lauare, & dealbare, & byssopus, & projicere in mare, quis possit contendere esse propria? Tum autem lauare ipsa peccata, dealbare ipsa peccata, qui possunt: Lauari ergo à peccatis aliquem, rectum est. Porro, qui alibi peccata tollit, toties aduocant ad interpretationem Scripturæ, cur hic nullam volunt agnosceret? Sic enim solet in vsu communi excedi modus in loquendo, non, ut verba ponderentur, sed vt rei pondus attendatur. Itaque, non efficiunt hæc phrasin vllæ, peccatum funditus tolli, quoad existentiam, sed tantum quoad culpam: quæ sola auferitur in hac vita, vt ipsa existentia magis ac magis minuatur, donec tandem in altera funditus tollatur. Quo factum, vt confidentius, ipsa remissio dicatur ablatio, quia primus est ad ablationem gradus: quomodo, qui vulnerauit, occidisse dicitur, cum ex vulnere mors sequitur.

VII. Secunda instantia apud Peltanum. Catholici firmissimè, citra vllam omnino hæsitacionem, credunt, infantes Christo per Baptismi Sacramentum vere inritos, hinc excedentes, recta mox ad superos euolare. Atqui, si regenerationis lauacrum originis labem omnino non eluit, penitusque non expiat, sed solum obruit, ne in pœnam imputetur: profecto eiusmodi infantibus, expeditus ad cœleste regnum aditus non patebit. Probat consequentiam. Quia regnum illud cœleste nihil admittat omnino, nisi verè, perfectè, & integrè ab omnibus peccati sordibus emundatum, & veris rursus virtutibus, ac Spiritus Sancti donis intrinsecè ornatum, ac perpolitum.

VIII. Sed huic homini Catholici nunquam fuerunt bene cogniti. Certum est enim Catholicos credere, non tantum infantes, sed etiam omnes adultos, Christo vere inritos, hinc excedentes, recta ad superos euolare. Cur enim diuerticula quærent? Aut quæ prata qualiicumque præferant aulæ diuinæ? Et qui gemuerunt sub pondere huius corporis, qui se tam ardentè optauerunt dissolui, & esse cum Christo, quis credat diuertere nescio quo, ad annorum myriades, vt interea rursus peregrinentur à Christo? Non bene huic imaginationi conuenit, & Catholicæ fidei. Quare negatur consequentia, cui tantopere confidit Peltanus. Etsi enim in hac vita, sola culpa penitus auferatur, tamen, qui per eam culpæ remissionem insiti sunt Christo, recta eunt in cœlos.

IX. Et verum tamen, nihil vel leuiter inquinatum ingredi cœlos, quod Peltanus objicit. Ideoque necesse est etiam animam hanc plene esse purgatam à peccato, vt non tantum non impuretur: verum etiam ne insit. Quid ergo? Nempe, inquam, nulla hæc nostra questio: sed vtrum hæc plena purgatio fiat per baptismum, fiat per remissionem peccatorum in hac vita. Nos negamus. Quia, si fieret in hac vita, facta esset in Paulo, qui tamen in se etiam baptizato, agnouit peccatum habitare. Sed si non fiat in hac vita, non sequitur nunquam fieri. Nam eo ipso momento, quo exit à corpore anima, prærens est Deus ipsam purgare plene ab eo ipso peccato, cuius iam erat culpa remissa.

X. Et hoc si possunt, recognoscant ipsi Papistæ, ex hoc ipso suo argumento. Nam, quod dicunt regnum cœleste nihil admittere, non plene purgatum: nonne ita intelligunt, vt id quod admittitur, etiam solum sit ab omni concupiscentia mala, siue ita malam dicant, vt nos, siue aliter: nunc enim nihil interest Nam, credo, indignum est cœlesti illa beatitudine mala infirmitas. At hæc ipsi negant in Baptismo auferri, sed potius remanere: remanere, inquam, hanc infirmitatem, quæ à peccato, infirmitatem malam: Ergo, inquam, si nõ auferatur in baptismo, & auferatur tamen ante ingressum cœlorum: necesse est auferri post baptismum, & in momento, aut eas animas non ire recta in cœlum. Nos igitur similiter intelligant credere, de peccato, cuius iam sit culpa condonata.

XI. Quid? nonne ipse Peltanus agnoscit, nihil admitti in cœlum, nisi veris virtutibus ornatum: ac perpolitum? Totidem enim sunt eius verba. Atqui, inquam, has virtutes nemo habet à baptismo. Alioquin omnes infantes haberent, & fidem, & charitatem, vt reliquas taceam. At non habent. Rursus ergo, aut non eunt recta in cœlos, quod est falsum, aut vno momento mutantur post baptismum, vt eas accipiant, quas non habebant: & sic patentem aditum obtineant. Quare hæc instantia est nugatoria.

XII. Tertiam instantiam Bellarminus sufficit. Si concupiscentia est verum peccatum, & semper manet in homine quatumuis iustificato, sequitur, Christum non verè, sed imputatiuè tantum nos à peccatis redemisse, & libe-

asse: Effetque Diabolum Christo potentior: cum ille verè potuerit inquirere, Christus non potuerit verè mundare. Ideoque & falsa est Scripturæ testimonia. Io. 8. *Si vos Filii liberaverit, vere liberi eritis. Ad Rom. 5. Sicut per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per unius obedientiam iusti constituntur multi.* Ratio consequentiæ: Quia qui adhuc sunt in peccato, nec verè liberati dici possunt, nec verè iusti constituti, per obedientiam Christi, sicut verè iniusti constituti per inobedientiam Adami.

XIII. Respondeo: negati consequentiæ. Contra enim certum est, Christum nos verè liberasse, etiam si nondum plene. Et verò, quid prodest rixari, cum certum sit, plenam liberationem sperandam duntaxat in cælis? Vnde Paulus, etsi iam baptizatus, etsi renatus, tamen diserte, *Quis me liberabit?* Sunt ergo duo libertatis gradus, quantitate differentes, non verò genere. Itaque absurde negatur alteruter esse libertas, quantumvis posita in æqualitate. Quod si libertas vera est, etiam in corpore positus, cur quis neget potentior fuisse Christo Diabolum? Atqui si fuisset potentior, obstinisset, ne nobis Christus hæc ipsa libertatis exordia dedisset.

XIV. Denique ut paucis concludam, si quis diceret potentior fuisse Diabolum Christo, utpote, qui hominem reapse morti subiecerit, quem Christus nondum liberavit, siue, ut odiose loquuntur Papistæ, liberare potuerit. Quid respondeant Sophistæ? Nam æquè constat, mortem adhuc non tantum esse, sed etiam dominari nobis: Quid illi quidem sint responsuri, ipsi viderint. At nos facile: etsi mors nondum sit sublata, tamen potentior longe Christum esse: tum, quia tandem ea sit funditus tollenda, tum, quia iam nunc eius sit aculeus contractus, imo potuerit iam nunc ipsa mors aboleri, si sic Christus voluisset.

XV. Ratio consequentiæ vehementer fallit, cum ponit fideles esse in peccato. Atqui longe aliud est esse in peccato aliquem, aliud esse in aliquo peccato. Quomodo longe aliud Gabaonitas in Iudæis esse: & Iudæos in Gabaonitis. Si fuissent in Gabaonitis Iudæi, fuissent in eorum ditione, quomodo cum erant in Ægypto, aut Babylone. At, quia erant Gabaonitæ in Iudæis, Iudæorum serui erant. Itidem, qui sunt in peccato, serui sunt peccati: At in quibus peccatum est, non continuo eius sunt serui: sed ei potius imperant: nimirum ab eo liberati. Itaque nihil obstat, quominus in quibus est peccatum, verè sint iusti constituti per obedientiam Christi, verè etiam liberati.

XVI. Quartam instantiam dabit Pelanus, Existimandum non est, peccatum hoc naturæ, id est, concupiscentiam, maioris malitiæ, maiorisve tenacitatis aut adhesionis esse peccato personæ: imo, potius hoc esse illo multo peius, curatque difficilius: cum sit magis voluntarium, & magis proprium, Atqui omnia peccata personæ per gratiam vere abolentur. Ergo hoc peccatum concupiscentiæ perfecte expiatur in baptismo.

XVII. Respondeo, Pelanum nihil nisi nugas agere. Primo enim, quod non tollatur concupiscentia, causa nulla est maior minorve eius malitia, tenacitasve, aut adhesio. Quia Dei potentia nihil potest obistere: alioquin ne in æterna quidem vita non maneret tenacissima concupiscentia. Quod absurdum esse concedunt omnes. Causa ergo vera est Dei voluntas, quæ ita disponit, dispensatque hominis salutem, ut non subito fiat translatio ab uno extremo ad aliud, sed paulatim progressus per media. Quod si esset aliter, ergo nemo renatorum moreretur: non est enim dubium, & non maioris esse tenacitatis mortem, quam peccatum: & ut esset, tamen non posse magis resistere Diuinæ voluntati. Nos igitur, quomodo scimus nondum voluisse mortem abolitam, sed postquam abolendam, nulla alia de causa, nisi quia sic velit, ad eundem modum dicimus, non quidem non potuisse, absit, sed certe noluisse Deum plenam in hac vita liberationem esse à peccato.

XVIII. Deinde, ne illud quidem damus, peccatum personale, id est, actuale maioris esse tenacitatis, quam naturale. Contra enim experiuntur fideles: qui, etsi magno labore liberentur ab actualibus, liberantur tamen interdum, etsi non omnibus, saltem quibusdam. Sic enim se Paulus olim fuisse, ideoque non amplius esse, professus est, blasphemum, & persecutorem: Sic Petrus, semel, bis, terque sola voce territus, ut abnegaret magistrum: denique tantæ fuit constantiæ, ut ne præsentis quidem mortis dirisumque terrores metueret. At naturali peccato, id est, concupiscentia, quantumvis contenderit, carere nemo potuit. Ipse Paulus sibi dicebat inesse *σκόλοπιον*, à quo ne continuatis quidem precibus potuerit absolui. Et sane in humano corpore morbi hæreditarij pernicietas longe maior, quam alterius cuiusquam.

XIX. Ne illud quidem concesserim, esse personale peccatum magis voluntarium, quam concupiscentiam, Fateor illud esse deliberatum, hanc non esse. Sed magis voluntarium, non fateor. Quia deliberatum, id est, quod est à voluntate, tanquam efficiente causa, ideoque præcedente non ratione tantum, sed etiam re: itaque non tantum distinguitur, sed etiam se paratur à voluntate. At hæc concupiscentia, non est à prævia voluntate: sed est in ipsa voluntate, tanquam hærens qualitas. Itaque est intrinseca: non vero extrinseca, ut reliqua peccata: ac proinde, aut magis, aut certe non minus voluntaria.

CAP. XVI.

De Naturali, & Voluntario.

SECUNDAM tertiamque rationem à natura ducunt, & voluntate. Illam Pererius ita concipit, & Sorus: Quod est homini naturale, non potest rationem habere mali vel boni moralis, vel peccati. Sed concupiscentia est naturalis homini. Ergo concupiscentia non est peccatum. Probat minorem. Quia, etiam si nulla præcessisset culpa vel gratia, ex principijs naturæ existeret in homine: adeo ut, si quis homo crearetur ex nihilo, in puris naturalibus, is proculdubio similiter haberet ac sentiret concupiscentiæ motus, rationi minime obsequentes, ut nos sentimus.

II. At Bellarminus multo aliter: Si homo non nasceretur ex Adamo, & tamen haberet concupiscentiam, quam nunc habet; non posset in eo concupiscentia vocari peccatum. Igitur concupiscentia, non est ex se & natura sua proprie peccatum. Probat antecedens, primo ex 12. c. 3. contra Iulian. ubi concedit Augustinus, hominem non posse reprehendi, neque esse reum vel

peccatorem propter concupiscentiam, si cum eo concupiscentia, quam habet, non propagetur ex Adamo, sed creetur à Diabolo. Secundo, quia tunc concupiscentia esset omnino naturalis. Probat autem consequentiæ, quia si concupiscentia non esset peccatum, si naturalis esset: ergo non est peccatum ex se & sua natura. Quod enim ita peccatum est, semper peccatum est, & vndeunque tandem oriatur, siue ab homine, siue à Diabolo, semper facit reum.

III. Respondeo, ut alias, dupliciter dici hominis naturam, vel à prima creatione, vel à subsequuta corruptione. Tum nego, quæ sunt homini naturalia ex corruptione, nulla esse peccata. Alioquin necesse esset nullos esse natura filios iræ: quod tamen de omnibus testatur Paulus. Quæ verò sunt naturalia à creatione, concedo nulla esse peccata. Sed nego hanc, de qua disputamus, concupiscentiam esse vlli homini à creatione. Et probò, tum ex Paulo ad Roman. 5. *Per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi.* Tum ex illo ipso Augustino, quo Bellarminus teste vitur. Qui enim concedit non fore hominem reprehendendum, si naturalis esset concupiscentia, & tamen reprehendendum disputat; hunc profecto necesse est ponere, concupiscentiam non esse à natura. Sed & verba diserte. *Natura humana, secundum Catholicam fidem, bona instituta, sed vitiosa peccato, meritoque damnata est.*

IV. Itaque constanter negamus, quod ad probandam minorem profecerunt. Et dicimus esse meram petitionem principij: eo duntaxat dignam qui sola fretus *adversaria* disputans, voluntatem habet pro summa ratione. Illud equidem concedimus, habuisse hominem ab ipsa sui creatione, concupiscenti facultatem. Quis enim neget? Nisi quis forte ut stipiti, sic voluntatem homini neget? Sed hanc intentam ad malum: imò hanc intentionem ad malum, quam fatentur omnes esse in homine post peccatum, etiam regenito, hanc, inquam, à prima natura inesse homini, dici non potest absque graui blasphemia: & accedente ad Manichæos, Paternianos, Venustianos: qui non vitiatam bonam esse volebant naturam, sed suo initio malam.

V. At homo, inquiunt, constitutus est ex diversissimis partibus, & ratione & sensu: appetitu rationali: & sensitivo: nec minus naturale est ei concupiscere secundum sensum delectabilia, quam esurire, sitire, ægotare. Ita est, inquam: sed nos, ut sæpe monuimus, de corporis sensibus mere corporeis, nulli disputamus: sed de animæ passionibus, & ijs quidem intentis ad malum. Et dicimus huic animæ non esse naturale ex creatione inclinare in vlla desiderabilia, si eadem prohibita: naturale potius fuisse ab ijs auerti: sed ita ut mutare se potuerit. Ecclesiast. 7. *Fecit Deus hominem rectum: ipsi autem conquieserunt cogitationes multas.*

VI. Atque ita responsum esto Pererio & Soro. At Bellarmini acumen quis non miretur? Qui cum videret multi esse laboris, probare homini, si non nasceretur ex Adamo, futuram eandem concupiscentiam naturalem, nobiscum: maluit hypotheticè ponere: *Si, inquit, non nasceretur, & tamen haberet concupiscentiam.* Quam vix, exiguò flexu infinitum declinauit laborem? Sed hoc astu: nihil non in promptu sit efficere. Ego similiter: Si Antipodes non essent in altero horizonte, & haberent tamen ætatem ijsdem mensibus Decembris, Ianuarij, Februarij, non habituros nobiscum mensem communem. Et boues, si nascerentur ex Aquilis, eadem tamen mole corporis, non volaturos. Et quid non? Sed malo ad rem magis, Homo, etsi natus ex Adamo, haberet hanc concupiscentiam: ergo videtur esset sine peccato. Ita enim Augustinus diserte, *Si non remansisset, sine peccato hic viveremus.*

VII. Sed tueri se tamen exemplo Augustini. At hoc, inquam, ingens mendacium est. Non enim de natiuitate hominis agit, sed de prima origine. Arguatur enim Iulianus, *Si Diabolus crearet* (id est, ex stylo Augustini, creasset) *homines, nulla sua culpa mali essent: & ideo nec iam mali.* Hic Augustinus: *Solemus, inquit, nos aduersus Manichæos ista dicere. Quid hoc est? Nihil sanè difficile. Quis enim nescit plerumque disputari ex hypothesi aduersarij, quantumvis non improbara tantum, sed etiam impossibili? Si igitur à sua creatione homo sic esset malus: ergo non esset reprehendendus. At hoc absurdum: ergo illud. Et hinc quisquam concludat Augustino persuasum, si homines non nascerentur ex Adamo, habituros tamen hanc eandem concupiscentiam? Imo si quis huiusmodi hypotheses ita disputanti tribuat, iniuriam faciat, & imposturam redoleat.*

VIII. Et verò, argumentum est non de concupiscentia peculiariter: sed de vniuersa corruptione peccati. *Si Diabolus, inquit, crearet homines, nulla culpa sua mali essent: & ideo iam nec mali essent, quia esse quisquam nisi quod natus est, non potest: nec ab eo insitum est aliquid amplius flagitare, quam potest.* Audin? nulla sua culpa malus est? An id de sola concupiscentia verum? Audin? rursus: Nisi quod natus est? Annon axioma vniuersale, & latius patens, quam vt solam concupiscentiam complectatur? Ergo nos etiam possemus concludere: Si homo à sua creatione factus esset scortator, periurus, blasphemus, fur, latro, reliqua, tum nulla sua culpa scortator esset, aut periurus, aut cætera. Et possemus non tantum laudante Iuliano: sed etiam consentiente Augustino. Quid ergo? An vereamur, ne nouus aliquis Bellarminus, reos nos agat, quasi affirmantes, posse in homines, si non nascerentur ex Adamo, cadere scortationem, periurium, blasphemiam, furtum: & si hoc parum est etiam non esse scortationem, periurium, blasphemiam, peccata per se. Certè docuit iam pridem experientia, ne ipsam quidem sinceritatem posse esse *αυτιπρῶτον*. Sed Sycephantis tamen suum certum est opprobrium: sinceritati sua certissima laus.

IX. Et ut concludam paucis. Improbum est rei cuiusquam naturam ex ea hypothesi metiri, quæ neque est, neque fuit, neque futura est. Profecto si Deus hominem ita condidisset, vt cornutus esset instar bouis: nulla deformitas esset, imò hæc formositas esset. Accedat ergo Bellarminus, & neget, si cuius fronti adnascantur cornua (& reperti nonnulli sunt, non ita pridem) nullam illam deformitatem esse. Quod si non audeat ne agrè ferat nos, qui sciamus ita creatum hominem vt non haberet carnem concupiscentem aduersus spiritum, certissime tenere, & nullatenus dubitare, hanc carnis concupiscentiam, esse vitium naturæ: & quia id vitium est in moribus: esse etiam peccatum veri nominis.

X. Tertiam rationem à voluntate vrgent, Pererius, Pelanus, Roffensis. Constat id verè & maximæ personalis noxæ vim assequi non posse, quod nulla ex parte voluntarium est. At concupiscentia nulla ex parte voluntaria est.

Erg

DE SANCTIFICATIONE.

Secunda. Magna est istorum stultitia, qui putant peccatum hominem, posse de nouo à Deo diligi nulla mutatione in iusti meritum facta, ex peccato in iustitiam, qua peccatum prioriter obicitur. Tertia. Cum Christus non effecerit, vt peccatum & iniquitatem hominis Deus odio non habeat, efficere passionem suam putandus non est, vt peccatorem, quatenus iniquitate obstrictus est, non odio prosequatur. Sapient. 14. Similiter odio sunt Deo, impius & impietas eius.

X. Respondeo neglectis conuictis, In prima, negari consequentiam. Nam Christus vere venit, vt tollat peccata mundi, tum in hac vita, per remissionem culpæ, tum in altera, per ipsius peccati perfectam abolitionem & extirpationem. Venit etiam vt dissolueret opera Diaboli: tum illis ipsis modis, tum etiam reali sanctificatione in hac vita, etsi tantum inchoata: at perficienda tandem. Nec verum, suscipi patrocinium iniquitatum à Christo, cum eos amabiles effecit, qui propter peccata digni sunt odio. Est enim longum interval- lum inter iniquitatem & peccatorem. Iniquitas nunquam potest Deo probari, vilo pretextu. Sed qui peccator est, potest Deo conciliari. Et hoc factum per Christum. Itaque nihil hic Gregorius, nisi verba effudit furiosa, cum non esset apud se, præ odio nostri.

XI. In secunda, magna est, non nostra stultitia, sed Gregorij calumnia, nullam mutationem fieri ex peccato in iustitiam, cum Deo reconciliatur peccator. Nos contra & scimus, & docemus. Quamquam illud, *De nouo diligere Deo*, quid sit nesciamus, qui credimus amorem Dei aut nullum esse, aut ab æterno, ac proinde nunquam de nouo, nec postulum persuaderi, qui ita est ab æterno, posse per singula momenta infectum reddi, vt restauratione noua opus habeat.

XII. Inertia rursus eadem cæcitas. Fatemur non effecisse Christum, vt iniquitatem Deus odio non habeat, sed non effecisse, vt peccatorem nullum non oderit, hoc à Christianitate alienissimum est. At non, inquit, quatenus iniquitate obstrictus est. Nugæ, inquam. Nam hoc dicitur, vel quasi Deus eum amaret propter ipsam iniquitatem, quod nemo nostrum dixit. Vel vt sensus sit, à Deo peccatorem nullum amari, consideratum vt peccatorem, quod falsissimum est. Nam idem amor Dei in peccatorem est misericordia: at hæc supponit peccatum. Itaque Deus, qui miseretur peccatoris, amat peccatorem, tanquam peccatorem: etsi non propter peccatum. Non enim potest tanquam iustum. Esset enim inanis implicatio contradictionis.

XIII. Sexta ratio Tapperi, huic quidem vicina, sed non omnino tamen eadem. In renatis nihil odit Deus: Nullum igitur in eis est peccatum.

XIV. Respondeo distinguendo, nihil odisse in fidelibus, vel vt nullam fidelium partem oderit. Vel vt nihil, quod sit in iis, ne quidem vt accidens. Priori modo, concedo nullam fidelium partem, odisse, non tantum, inquam, illum spiritum quo facti sunt fideles, & qui est ab ipso Dei munere, sed ne carnalem quidem mentem, aut ipsam carnem, etsi vtramque adhuc peccato obnoxiam. Si enim odisset, non liberaret: at liberat nunc quidem ex parte, olim etiam perfecte liberaturus. At peccatum, nulla est fidelis, imo nulla est hominis pars. Itaque non habet hoc privilegium commune.

XV. Altero sensu, negatur antecedens. Nam te vera Deus odit semper peccatum, etiam id quod est in fidelibus. Si enim non odisset, non aboleret, imo non castigaret, imo non dimitteret. At dimittit semper, castigat aliquando, abolet paulatim, ergo odit. Et dimittit, castigat, abolet, non in fidelibus, sed in ipsis fidelibus, in ipsis illis, quos amat. Ergo, cum nihil oderit in fidelibus, tamen odit peccatum in illis. Nec tamen vilo modo odit fideles, quomodo ne in humanis quidem pater vilo modo odit filium, cuius odit vitia.

XVI. Caluinus respondens negabat consequentiam. *Vt hoc*, inquit, *illis concedam*, nimirum nihil Deum odisse in fidelibus: *an propterea sequitur nihil esse odio dignum? ac non potius ideo nihil odit, quia quod iure potest odisse, ignoscit?*

XVII. Tapperus negat hanc responsionem satisfacere. Iudicium enim Dei esse in veritate, & ex iudicio amare, quod amabile est, odisse autem, quod dignum odio.

XVIII. Sed nos negamus, quemquam hominem amari ex iudicio: iudicium enim non potest consistere cum remissione peccatorum, absque qua tamen nullum omnino hominem amauit Deus præter eum, propter quem ceteros amauit. Est ergo hic amor, vt dixi, ex misericordia. Itaque Tapperi oppositio nullius est momenti, & Caluini solutio bona.

XIX. Septima ratio est Bellarmini: Si concupiscentia est peccatum, ergo, vel quatenus sumitur pro primis concupiscentiæ motibus, quibus mens resistit. Vel pro pronitate ad actum. At neutro modo. Ergo non est peccatum. Probat assumpti primam partem, id est, primos motus non esse peccata. Quia si in pueris, in amentibus, in dormientibus non sunt peccata, ergo neque in viris sapientibus, vigilantibus. Testibus Augustino 16. Confessionum 30. Prospero 3, de Vita contemplat. 6. Ambrosio de Officiis 1. cap. 21. Ratio, quia ne in horum quidem sunt potestate, sed & Augustinus 1. de Ciuitate Dei cap. 25. *Quanto magis concupiscentialis inobedientia, absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis?*

XX. Alteram vero partem probat, quia si illi actus non sunt peccatum, ergo multo minus ipsa pronitas. Ratio consequentiæ: Quia nos peccatum esse dicamus propterea quod repugnet legi Dei. At si actus eius non pugnet, ne ipsa quidem pugnabit.

XXI. Respondeo, primo concupiscentiæ motibus, mentem non resistere, quatenus mens sumitur pro naturali facultate animæ, sed tantum quatenus pro donis gratiæ, quibus mens illustratur. Hoc posito, dico concupiscentiam, vtroque modo esse peccatum, ideoque negari assumptum. In argumento priori, dico pueros esse separandos ab amentibus, & dormientibus. In illis enim vere eos motus esse peccata, quia Scriptura pronuncie t signata cogitationum cordis non esse nisi mala ab ineunte ætate. Et vero Ambrosius non dixit hos motus in infantibus carere omni peccato, tantum innocios dixit esse: *illa commotiones in pueris innoxia sunt, quæ plus habent gratiæ, quam amaritudinis*. Vnde non video ego quidem quid luci Bellarmino accedat. Non enim disputat Ambrosius de natura peccati, sed de officio in cohibendis motibus. Vt crediderim vafre non nisi indicatum locum.

XXII. In dormientibus aliud iudicium est, cum non concupiscentia mouet, sed natura sola mouetur. Et ita docet Prosper, cuius iterum indi-

cavit Bellarminus locum, non etiam recitauit: *Ille corporis fluxus, qui fit in dormientibus sine culpa, interdum vigilantibus contingit ex culpa. Aliud est enim quod in dormiente fit, aliud quod vigilantibus fit. Ibi naturaliter plerumque humoris expellitur, hic turpiter concupiscentia publicatur. Sed hæc concupiscentia illis vigilantibus hunc elicit fluxum, quibus per facta colloquia sortidum commouerit appetitum. Quorum ergo disputantibus de Concupiscentia, obiciuntur motus, qui non sunt concupiscentiæ?*

XXIII. Et tamen Augustinus in Confessionibus nullo verbo docet non esse peccata. Imo vero grauius exaggerat, tanquam peccata. Sed nimirum orta non simpliciter à natura, vt dicebat Prosper, sed à præcedente consuetudine, & quidem non subsistentes in primis motibus, sed progredientes ad consensum vsque. *Adhuc viuunt in memoria mea*, inquit, *talium rerum imagines, quas ibi consuetudo mea fixit: & occurrunt mihi, vigilantibus quidem carentes viribus, in somnis autem non solum vsque ad delectationem, sed etiam vsque ad consensum factumque simillimum*. Et hos quidem motus, ita procedentes ex præcedente consuetudine, nulla esse peccata, non facile mihi persuaserim.

XXIV. De amentibus, nihil Bellarminus docet, sed latere voluit inter pueros & dormientes, vt, cum de his dictum esset, aliquis de omnibus speraret se visum iri demonstrationem dedisset. Sed de his puto similiter iudicari posse, ac de dormientibus. Nempe actus esse vel mere à furore, vel ex præcedente vitiositate. Hoc modo, non carere peccato, illo vero, non esse actus concupiscentiæ, sed morbi.

XXV. Refutato hoc priore dilemmatis membro, alterum non est difficile. Nam si actus in infantibus non sunt sine peccato, ergo nulla inde consequentia efficiet, Concupiscentiæ motus non esse peccata. Si autem dormientium & furiosorum motus, non sint concupiscentiæ, rursus absurda erit consequentia, res comparans diuersi generis. Nam quod à nobis causam dicit assignari peccati, repugnantiam legi, verum est quidem, sed pro natura concupiscentiæ, quæ hanc repugnantiam necessario ponit in inobedientia. At si nulla sit voluntas, nulla est inobedientia, si nulla concupiscentia, nulla etiam voluntas. Itaque motus illi dormientium, non repugnant secundum inobedientiam. Quare rationem peccati habere non possunt. Quomodo cum Leo occidit hominem, est id quidem aliquo modo repugnans legi, quæ prohibet hominem occidi, at non secundum rebellionem. Quia rebellio nulla sine voluntate. At hæc nulla in Leone destituta omni rationi, ac proinde non capaci eius legis. Cuiusmodi quicquam de concupiscentia dicere, est impotenter abuti vocabulis.

CAP. XVIII.

Vtrum Concupiscentia sit peccatum originale.

I. **S**uper rationes duæ Bellarmino, quibus probet, non quidem non esse peccatum Concupiscentiam, sed non esse peccatum originale, quod nostri asserunt, ego quomodo verum putem, dixi: nempe, vt non sit totum peccatum originale, quo continetur etiam mentis corruptio, quæ præcedit voluntatem, sed pars saltem, quæ sit in inclinatione voluntatis. Videamus ergo, quid afferat Bellarminus.

II. Prior ratio: Si baptismus non liberet hominem à concupiscentia, ergo vel concupiscentia non est peccatum originis, vel Baptismus non liberat ab originis peccato. At Baptismus liberat ab originis peccato. Et non liberat à concupiscentia. Ergo concupiscentia non est peccatum originis.

III. Respondeo: Liberari dupliciter dicitur, vel liberari à culpa, vel liberari ab ipso peccato, & concupiscentia. Baptismus autem liberare à concupiscentia, eodem modo, quo liberat à peccato originali, videlicet primum à culpa, deinde à dominio. Non autem liberare ab ipsa existentia aut concupiscentiæ, aut peccati originis. Itaque aut falsum assumitur, non liberare à concupiscentia: nempe, quoad culpam & dominium, aut falso ponitur, liberare ab originali, quoad existentiam.

IV. Instat Bellarminus: Si concupiscentia esset peccatum originis, ergo esset non propter dominium, sed propter repugnantiam cum ratione. Ratio, quia originale est in infantibus, in quibus tamen non est dominium, sed accedit postea ex consensu voluntatis.

V. Respondeo, fateri nos peccatum originis non esse peccatum propter dominium, alioquin non foret peccatum, cum auferretur id dominium, quod nos tamen contra asserimus. Sed primo Bellarminus negamus proposuisse nostram integram solutionem, sed partem duntaxat illam, quæ est de dominio, alteram omisisse, de culpa. Deinde, etsi non propter dominium originale sit peccatum, tamen habet semper dominium, in non regnitum. Etiam in infantem, quamuis non adsit eius rationis, aut voluntatis. Est autem liberatio non exigua, hæc quæ hominem eximit eius tyrannidi. Itaque argumenti vis hoc ipso restricta manet.

VI. Aliam instantiam profert Baptista breuiator: Concupiscentia dominans in multis fidelibus prauè viuentibus praualeat. Igitur, vel nunquam fuit illis originale peccatum ablatum per baptismum, vel multiplicata in vno, & eodem homine erunt originalia.

VII. Respondeo: Negari in fideli vilo dominari peccatum originale, nisi fidelis nomine tam insolenter abutatur, vt solam externam professionem significet, quod nos nunquam dabimus. Concedimus in lucta illa, quam esse perpetuam scimus, non raro grauius deici fidelem, sed subitici tamen peccato negamus, quia sine Spiritu nullus fidelis est, Spiritus autem semper concupiscit contra carnem. Nec tantum concupiscit, sed etiam praualeat, vt exitus ostendit in penitentia. Vnde Paulus confidenter negabat se velle malum quod ageret, aut non velle bonum quod non ageret.

VIII. Altera ratio sequitur: Concupiscentia est effectus, & pœna peccati originalis. Ergo non est peccatum ipsum originale. Probat consequentiam. Quia, etsi vnum idemque possit esse & peccatum, & pœna peccati, tamen id sit intelligendum per comparisonem ad diuersa. Probat autem antecedens, ex 3. ad Roman. *Per vnum hominem peccatum in mundum intravit* & pœ

per peccatum mors, & ita in omnes homines peccatum pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Vnde haberi dicit mortem esse poenam & effectum peccati originalis. At hæc, inquit, pars est humanæ corruptionis, & altera est concupiscentia, cum ignorantia, aliisque eiusdem nostræ naturæ inflictiis vitiis. Quare eandem rationem videri mortis & concupiscentiæ. Sicut ergo mors est poena & effectum peccati originalis, ita & concupiscentia. Probat iterum ex Augustino, cap. 3. 5. contra Julian. Concupiscentia poena peccati est, quia reddita est meritis inobedientis. Item primi Retractat. 5. hominem nasci implicatum reatu Adæ: & ob id poenæ obnoxium, & explicatur hæc poena, concupiscentia, vocata peccatum per tropum. Rursus 14. de Trinitate cap. 17. & de Continentia 6. peccatum originale comparari febribus, concupiscentiam languori remanenti febribus sanatis.

IX. Respondeo negari antecedens, nisi forte cum Catharino, Pighio, Salmerone, insanire malimus, asserentibus ipsum illud Adami peccatum actuale primum, vnum numero, nostrum esse originale, quod tamen Bellarminus refutauit. Nam alioquin si demus, quod ille etiam disputauit, esse cuique suum originale peccatum, non potest suum antecedens Bellarmino indulgeri. Imo impugnatur eodem argumento, quo ille suam consequentiam confirmatam voluit. Quia idem peccatum non potest esse sui ipsius poena, sed alterius. At concupiscentia est vel peccatum ipsum originale, vt multi, vel vt ego, sentio, pars illius. Ergo esset poena sui ipsius. Quod absurdum. Itaque Paulus 1. ad Roman. cum poenam indicat gentium Deum non agnoscentium, traditas dicit concupiscentiis suorum cordium, non traditas illis concupiscentias, sed ipsas traditas concupiscentiis, id est, suæ corruptioni permittas, vt non tantum inessent, sed prorsus dominarentur.

X. Quæ duo profert argumenta ad probationem antecedentis, ex iis posterius saltem retinuit Baptistæ breuiator, itaque videtur alterum non probasse, & certe est inuita natum Dialectica, si vllum aliud. Ego cogo in formam, vt inutilitas appareat. Si eadem ratio est mortis & concupiscentiæ, Ergo vt illa, ita hæc poena est peccati originalis. Consequentia non probatur, probatur antecedens: Partium totius eadem ratio est: at mors & concupiscentia, sunt partes eiusdem totius, nempe corruptionis: Ergo vtriusque eadem ratio.

XI. Respondeo primo, vt consequentia prima sit certa, supponendum esse, eandem esse rationem, respectu eiusdem. Potest enim diuersarum rerum esse varia comparatio, proinde & ratio. Et sic, si compares concupiscentiam, & mortem cum peccato Adami primo, potest vtriusque eadem ratio esse, nempe, quæ effecti ad causam. Sed in omnibus propterea non erit necesse eandem esse rationem. Patet, quia mors est poena non tantum peccati originalis, sed etiam omnium actualium: concupiscentiam saltem dabit aduersarius non esse poenam actualium. Nam si esset poena, esset etiam eorundem effectus. At hæc causa est potius. Itaque secundo, nego, relate ad peccatum originis eandem esse rationem mortis & concupiscentiæ, quia est illa illius poena tantum non etiam pars. At hæc est eius pars.

XII. Partium eandem esse rationem non possum absolute concedere. Sunt enim aliæ integrantes, vt membra integri, quæ numero tantum differunt, & quantitate, qualia frustra sunt eiusdem lapidis aut ligni, aliæ integrantes, vt species generis, quæ non numero, sed definitione potius differunt. Si integrantes Bellarminus dicit, primo non est semper verum omnium eandem esse rationem. Nam hominis integrantes partes sunt corpus & anima, quarum tamen longe diuersissima ratio est. Deinde negabitur assumptio, id est, peccatum & concupiscentiam esse partes integrantes corruptionis humanæ, oportet enim definitione, ac proinde specie non conuenire, quod est absurdissimum.

XIII. Quod si integrantes malit, fatebimur sane hæcenus conuenire concupiscentiæ & morti, vt sint corruptionis partes. Sed partium huiusmodi necesse esse, vt sit eadem ratio, nos profecto negamus, & assumamus esse non tantum φηλόλογον, sed etiam φιλόσοφον. Nam singularum specierum sua est definitio, ac proinde sua natura. Et ne procul abeamus, hoc modo corruptionis partes sunt mors & peccatum, siue originale, siue actuale. Prodeat Bellarminus, & si possit, doceat, eandem esse vtriusque rationem. Imo doceat, si eadem ratio est, esse ergo peccatum originale, poenam peccati actualis, itidem vt mortem. Quare nihil ni si prodigiose Pauli nomine abutitur sophista.

XIV. Ad Augustinum venio. At hic profecto nunquam docuit concupiscentiam esse poenam originalis, sed dixit esse poenam peccati admitti ab Adamo, quæ ratio est originalis. Recito locum ex 5. contra Iulianum, quem solum notatu dignum iudicauit breuiator, cæteris, puto, diffusus, Lex in membris repugnans legi mentis non ideo ipsa iuste agit, quia eius qui egit iniuste, poena sit iusta: Et sicut cæcitas cordis, quam solus remouet illum inator Deus, & peccatum est, quo in Deum non creditur, & poena peccati, quo superbium cor digna animaduersione punitur, & causa peccati, cum mali aliquid cæci cordis errore committitur, ita concupiscentia carnis, aduersus quam bonus concupiscit Spiritus, & peccatum est, quia inest illi inobediencia contra dominatum mentis, & poena peccati est, quia reddita est meritis inobedientis, & causa peccati est, defensione consentientis, vel contagione nascens. Audin? Eius poenam qui egit iniuste? Non ergo infantis, qui, teste Paulo, nihil dum egit bene vel male. Audin? poenam redditam meritis inobedientis, & causam peccati, contagione, vel consensu? At contagio peccati, ipsum originale. Non igitur poena peccati originalis, alias frustranea Augustini distinctio.

XV. Hominem esse implicatum reatu Adæ, non erat vt probaretur, sed concupiscentiam esse poenam in singulis sui originalis peccati, quod Augustinus. opus neq; in retractationibus dixit, neque alibi. Non dixit etiam vocari peccatum per tropum, sed quia à peccato sit, quod equidem potuit sine tropo, quomodo Cain homo vocatus est, qui retinuit naturam patris. Comparati infirmitati remanenti post febrem sanatam, nō est ab surdum, sed in solis fidelibus, quorum febris est sanata, id est, culpa dimissa. Sed hoc si est verum, non efficit tamen, vt non sit pars peccati originalis: Nam & ipsa infirmitas pars est febris in corpore, nec remaneret ex febre, si non esset pars febris.

C A P. XIX.

De Patribus.

I. Syperest auctoritas Patrum, quorum testimonia suæ causæ fauere Bellarminus præiudicat, ex quibusdam Caluini verbis, quasi coacti id confiteri. Quod ego tamen videre non possum. Ita enim lego in 3. Institut. cap. 3. §. 10. Neque opus est multum inuestigando laborare, quid hic Veteres sentiant, quando vnus Augustinus sufficere ad id potest, qui fideliter magnaue diligentia omnium sententias collegit. Ex illo igitur sumant Lectores, si quid de sensu antiquitatis habere certi volunt. Porro inter illos & nos, hoc discriminis videri potest interesse (Bellarminus mutauit in, Hoc discrimen est) quod ipse quidem quum fideles concedat, quamdiu in corpore mortali habitant, sic illegatos teneri concupiscentiis, vt non possint non concupiscere, eum tamen morbum, peccatum vocare non audeat, sed ad illum designandum infirmitatis nomine contentus, tunc demum fieri peccatum docet, vbi vel opus, vel consensus, ad conceptionem vel apprehensionem accedit: hoc est, quando prima appetitioni cedit voluntas. Nos autem illud ipsum pro peccato habemus, quo aliqua omnino cupiditate contra legem Dei homo instillatur: imo ipsam prauitatem, quæ eiusmodi cupiditates nobis generat, asserimus esse peccatum.

II. Hæc quidem Caluini verba sunt, sed ex iis quomodo conficiatur, contra nos sentire Augustinum, videre non possum: Bellarminus etiam non docet. Atqui Caluinus nullum agnoscit in re ipsa discrimen, sed tantum in loquendi modo, nimirum ex varia peccati notione, quanquam statim negat adeo rigidum fuisse in ea quantacunque differentia, vt non interdum etiam discrete peccatum dicat. Quod omnino verum. Id enim & nos ante probauimus, & Caluinus indicat, Neque tamen, inquit, semper à peccati nomine abstinet, sicuti cum dicit, Hoc peccati nomine appellat Paulus, vnde oriuntur cuncta peccata, id est, ex carnali concupiscentia. Ex Homil. 6. de verbis Apostoli. Denique adeo verum, vt cogantur ipsi Papistæ, ad peccati varias notiones confugere. Abutitur ergo Bellarminus Caluini verbis.

III. Testium ordinem orditur à Methodio apud Epiphanium in Origene. Recito Græce, Ἐπειδὴ αὐτὸ ἐμπιπλοῦσι τῆς ἐλευθερίας πολεμικῆς λογισμῶν, ἐπιθυμίας ἡμεῖς ἀποτε ἀπὸς ἐμπιπλοῦντες τῆς ἀσεβείας, αὐτὴ μετὰ τὴν ἀδελφάν ἔδρασε πολεμικῶν, ἐφ' ἣν τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἀρχὴ τῆς ψυχῆς ἀδελφῶν ἀποσώσων, μετὰ τὸ δῶκεν αὐτῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτῶν ἐπιθυμίας ἡμεῖς ἀποτε ἀπὸς ἐμπιπλοῦντες τῆς ἀσεβείας, αὐτὴ μετὰ τὴν ἀδελφάν ἔδρασε πολεμικῶν, ἐφ' ἣν τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἀρχὴ τῆς ψυχῆς ἀδελφῶν ἀποσώσων, μετὰ τὸ δῶκεν αὐτῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτῶν ἐπιθυμίας ἡμεῖς ἀποτε ἀπὸς ἐμπιπλοῦντες τῆς ἀσεβείας, αὐτὴ μετὰ τὴν ἀδελφάν ἔδρασε πολεμικῶν. Hæc Methodij, quæ non videntur mendo carere. Nam constructionem quis expedit? Comarius verit, vt potuit, Nunc vero quandoquidem scpe bestiales incidunt cogitationes concupiscentiæ ac curiositate alias aliter nos implentes, murescunt veluti densa est populosaque turba, dixit, Quod enim non volo, hoc facio, vsque ad animam. Confidenter itaque ipsas depellere oportet, male hæc distrahuntur, oportuit enim, donec constanter ab anima exigantur. Sed voluit nimirum corruptum sanare aliquo modo. Non tamen potuit: ita vt nihil omnino ad faciendum ea quæ ab ipsis insurrantur, nutemus. Quo enim admittamur in regnum caelorum per omnes voluptates ac tristitias probati, si non immutari fuerimus, sed vbiq; veluti aurum incorruptum per ignem examinatis, à propria virtute non discesserimus: contingit hoc & à multis mens nostra infestetur. Et post paulo, Ὁρᾶς γὰρ ὡς λογισμῶν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀμαρτανίας ἐπιθυμίας ἡμεῖς ἀποτε ἀπὸς ἐμπιπλοῦντες τῆς ἀσεβείας, αὐτὴ μετὰ τὴν ἀδελφάν ἔδρασε πολεμικῶν, ἐφ' ἣν τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἀρχὴ τῆς ψυχῆς ἀδελφῶν ἀποσώσων, μετὰ τὸ δῶκεν αὐτῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτῶν ἐπιθυμίας ἡμεῖς ἀποτε ἀπὸς ἐμπιπλοῦντες τῆς ἀσεβείας, αὐτὴ μετὰ τὴν ἀδελφάν ἔδρασε πολεμικῶν. Vides enim quod cogitationes propter in habitans in nobis peccatum, forissecus nobis instant, veluti canes rabiosi, aut feri, aut audentes latrones contra nos semper instigati à tyranno ac principe iniquitatis, probantes nos an resistere ipsis possimus, & aciem à contra instruere. Age igitur, o anima, fortiter resiste, ne forte remittens captiuis.

IV. Hæc sunt Methodij, in quibus quia nusquam negatur concupiscentia esse peccatum, argumentis agendum Bellarminus putauit, vt quod ille non dixit, dixisse persuadeat. Primo, Concupiscentia nobis relicta est ad agonem, vt per eam probemur tanquam aurum in fornace. Constat autem aurum in fornace nullo modo inquinari, sed purgari. Secundo, addit motus concupiscentiæ forissecus contra nos instare, ex quo intelligimus eos nobis imputari non posse, cum nostri non sint. Tertio, hortatur ad resistendum illis, ne forte ob negligentiam capiamur, quasi dicat nos capi non posse, ac per hoc, nec peccare, nisi velimus.

V. Respondeo, Bellarminum non attendisse, imo potius dissimulasse totius disputationis ingenium. Manifestum enim est agere Methodium de Concupiscentia in genere, nulla habita ratione baptismi, erat enim aduersus Origenem disputatio de natura carnis, non vero carnis baptizatae. Si ergo negauit Methodius concupiscentiam esse peccatum, certe negauit etiam ante baptismum. Quod Papistæ nunquam admiserint. Itaque male Bellarminus, pro eius verbis, substituit, Concupiscentiam relictam esse, quæ non sunt à mente auctoris, debuit, inesse, potius.

VI. Ad primum, nego concupiscentiam appellari fornacem, sed ἡδονὰς καὶ λύπας: Tum quam ridiculum est, non inquinari aurum in igne, ergo concupiscentiam non esse peccatum? Ego vero, quid hoc sit monstri, videre non possum. Quis enim nescit non esse omnino idem auro ignem, quod nobis concupiscentiam? Et, vt cætera omittam, quis nescit per accidens concupiscentiam purgare? Imo nunquam purgare ipsam, sed purgari eos qui ipsi non accedant, id est, non consentiant? Vnde Methodio phrasim, τῆς ψυχῆς ἀποσώσων, quam Comarius corrupit, diserta ad hanc rem, & contra Bellarmini sophisma. Nam, si homo concupiscentiæ ratione dicitur purgari, cum abigit ab animæ concupiscentias instantes muscarum instar. Ergo primo in ratione purgandi, non respondent igni concupiscentiæ, sed foribus. Ignis enim non amouetur ab auro, vt purgetur, sed sordes amouetur per ignem. Deinde, ergo concupiscentia, cum sit id, quod abactum oportet, est etiam id, quod non abactum inquinat. Et neget quis peccatum?

VII. Ad secundum, concupiscentiæ motus contra nos forissecus instare, nego dixisse Methodium, vt significaret eos esse nobis non intrinsecos. Quod tamen et si maxime dixisset, non debebat Bellarminus admittere, qui

qui eodem motu naturales esse concedit. Quomodo extrinsecus, si natura- les? Sed nimirum Methodius dixit...

VIII. Ad tertium. Resistendum est, ne capiamur, ergo capi non posse nisi velimus. Concedatur. Sed capi non posse, ergo non peccare, quo iure?

IX. Methodio Basilium subiicit, ex eoque duos locos. Libro, inquit, de Virginitate, Naturalis appetitus ad gustatam, aut scortationem corpus titil- lat...

X. Verum, unde quæso habet Bellarminus? ab natura ne, an ab institutio- ne hunc disputandi morem, vt nihil agat sincere? Primo enim à Basilio, ne verbum quidem habet de hac quæstione...

XI. Enimvero Basilij locus est plenior, quam vt oportuerit sic detrunca- tum. Docet, non à corpore tantum animam sollicitari, vt voluit Bellarminus, sed etiam ab anima corpus pollui.

XII. Alterum ex eodem locum, non sine causa, cauit sophista, ne de- scriberet, facilius illi impostura à suis verbis, quam à Basilij, quem audi-...

XIII. Basilium omnes carnis affectus esse dicebat naturales, in quibus Bellarminus. At Basilius, habet naturales impetus, sed à natura non à natura...

XIV. Basilium Chrysomus excipit. Ad populum Antiochenum, Homil. 19. Nisi consuetudinem vincamus, quomodo concupiscentiam vincemus, cuius...

XV. Nihil est difficile, si obseruetur vocis homonymia, quam ipsi ab ini- tio controuersia notauimus: quam & Bellarminus agnoscit, cap. 15. huius ipsius libr. 5. de Amissione gratiæ.

XVI. At nos disputamus de concupiscentia, quatenus vitium est, hanc nos etiam peccatum pronuntiamus. Quid Chrysoströmus? Id ipsum. Separat enim Concupiscere, & male concupiscere.

XVII. Additur autor operis imperfecti in Marth. Homil. 12. illud, Non concupisces, præceptum esse carni, Non mandat, inquit, carni, quia mandat. Quis enim sapiens illi ponit præceptum, quod est vult, non potest obaudire? Sed animam alloquitur, & anima mandat.

XVIII. Respondeo, nos etiam agnoscere hoc præceptum datum esse animæ, non corpori, & concupiscentiam animæ esse non corporis. Sed hunc autorem non probamus assignantem homini vni, vt duas naturas, ita duas voluntates, Sicut duas, inquit, in nobis habemus naturas, anima, scilicet & carnis, sic duas habemus voluntates, vnam animæ, alteram carnis.

primere? Nemo certe Theologus iussit vt, omnes autem iubent auersari. Quare non agit Basilius de motibus concupiscentiæ aduersantibus legi Dei; sed de donis ita naturalibus, vt non sint à peccati corruptione. Nihil ergo illud ad hanc controuersiam, hoc saltem loco.

XIV. Basilium Chrysomus excipit. Ad populum Antiochenum, Homil. 19. Nisi consuetudinem vincamus, quomodo concupiscentiam vincemus, cuius...

XV. Nihil est difficile, si obseruetur vocis homonymia, quam ipsi ab ini- tio controuersia notauimus: quam & Bellarminus agnoscit, cap. 15. huius ipsius libr. 5. de Amissione gratiæ. Vt sit interdictum potentia seu vis appe- tendi, ab ipsa hominis prima natura, alias autem vitium, quo prouit sunt ho- mines ad concupiscendum sensibilia contra ordinem rationis. His omni- bus ergo locis Chrysoströmus per concupiscentiam illam intelligit, quæ prior est, & à natura. Itaque optime ille negat esse peccatum, nos etiam negaui- mus, alioquin conferretur causa peccati in Deum, quod quis pius non hor- reat?

XVI. At nos disputamus de concupiscentia, quatenus vitium est, hanc nos etiam peccatum pronuntiamus. Quid Chrysoströmus? Id ipsum. Separat enim Concupiscere, & male concupiscere. Illud naturæ tribuit. Quid est ergo male concupiscere? Nonne vitium? at hoc non à natura, sci- licet prima, sed à peccato. Hoc ergo vitiose concupiscere, id est, quod nos simpliciter dicimus concupiscere. Quod ipsum & nos tribuimus voluntati, cuius inclinatio dicitur concupiscentia, est autem mala inclinatio, ideoque non potest non esse ipse concupiscentia non mala. Ac proinde peccatum, sic enim vocatur malum voluntatis. Quis ergo neget à nobis esse Chryso- strömum.

XVII. Additur autor operis imperfecti in Marth. Homil. 12. illud, Non concupisces, præceptum esse carni, Non mandat, inquit, carni, quia mandat. Quis enim sapiens illi ponit præceptum, quod est vult, non potest obaudire? Sed animam alloquitur, & anima mandat.

XVIII. Respondeo, nos etiam agnoscere hoc præceptum datum esse animæ, non corpori, & concupiscentiam animæ esse non corporis. Sed hunc autorem non probamus assignantem homini vni, vt duas naturas, ita duas voluntates, Sicut duas, inquit, in nobis habemus naturas, anima, scilicet & carnis, sic duas habemus voluntates, vnam animæ, alteram carnis. Quod tolerari certe non potest, propter immanem, vt patet, quæ si permittitur, nihil iam certi fiet reliquum. Æque enim dixerit alius habere nos duas rationes. Duas, inquit, voluntates, duas iras. Atqui paulo ante Basilium audiuimus, iram nu- merantem in propriis passionibus animæ, quæ deferantur ab ea in corpus. Vtri accedit Bellarminus? Sed mirum non renunciet huic, qui statim, Et natura quidem carnis ab his omnibus non potest se separare: nam necesse habet & irasci, & concupiscere, etsi non vult. Atqui Bellarminus in rebus necessariis nullam agnoscit voluntatem. Sed ille cum eo transiget, vt volet. Nos in corpore vo- luntatem nullam agnoscimus, neque in corpore constituimus vitium illud, cui concupiscentiæ nomen datur in Scripturis.

XIX. Cyrillus Alexandrinus in Ioan. lib. 4. cap. 51. Voluptas quadam ante omne peccatum præcurrit, & feruens cupiditas ad delicta solet illucere, quæ ante peccati actum insidet, & mentis consensum arripit, persuadens facile hac via veniendum nobis esse quo gliscimus, quod verum Christi discipulus ostendit dicens, Nemo qui tentatur, dicat à Deo tentari.

XX. Respondeo à Cyrillo nominari peccatum actuale, id doceo, primo ex ipsis verbis: nam cum initio præcedere dixit omne peccatum, tum statim, insidere ante peccati actum: Deinde ex Jacobo, cuius verba citat, de quibus actum paulo ante. Quare Cyrillus nihil ad rem. Non enim sequitur, si præ- cedat concupiscentia omne peccatum actuale, siue actum peccati, ideo nul- lum esse peccatum. Contra potius ille peccatum esse innuit, Hac de causa ius- sit Deus illam corporis particulam in qua per quam voluptatis fontes scaturiunt, ferro circuncidi, vt hoc anigmate perdiscamus, nullo nos pacto mundos unquam futuros, nisi diuini verbi actum in corde, quasi acutam bipennem retinentes, om- nem turpem ex animo cupiditatem eiiciamus. Nota, nullo nos vnquam modo mundos futuros, nota turpem cupiditatem, nota ex animo eiiciendam. Nam hæc totidem sunt Papistis inflata vulnera. Qui mundos dicunt baptizatos etiam non eiecta hac voluptate. Qui negant turpem esse cupiditatem, sed tantum malam. Qui negant animi esse, sed corporis. Qui denique negant eiici posse, vt pote naturalem, sed tantum compesci, vt rebellem.

XXI. Hi erant omnes Græci. Pergit ad Latinos. Primumque auto- rem sermonis de ablutione pedum, Cypriano adscripti, Sic abluisti quos paren- talis labes infecerat, vt nec actualis, nec originalis post ablutionem illam vlla sui vestigia derelinquat.

XXII. Respondeo per maculam, intelligi reatum, quem nos asserimus tolli funditus in omnibus fidelibus per remissionem peccatorum, cuius Sa- cramentum est Baptismus. Indicat ipse idem auctor statim, Ita tamen, in- quit, vt actualibus aliquando recrudescantibus iam non impudentur origina- lia, nec propter illa damnationi obnoxii sit, cui semel illa sint in baptismo indul- ta. Quid hoc aduersum nos?

XXIII. Sanctus Hilarius in Psal. 118. & vers. 27. aperte distinguit concu- piscentiam à peccato, eamque non peccatum, sed viam ad peccatum appellat, Promptum, inquit, fuerat dicere, Iniquitatem amoue à me: Sed licet infirmitatis sue conscius, cum memineris in corpore suo viam inesse peccandi, tamen per timo- rem Dei à peractione peccati omni alienus est. Viam igitur peccati, quod ad pec- catum pergere promptum est, amoueri à se deprecatur, id est, omnia corporalis voluptatum desideria auferr, nec tentationem aliquam concupiscentiæ, aut i- gnorantiæ, quæ tanquam per viam ad peccatum itur, ingruat.

XXIV. Respondeo, hic etiam peccatum intelligi actuale. Constat tum ex via ad peccandum: nam ea in peccato originali nulla est, quae immediate haeret homini, tum ex iis verbis, *Cum meminerit in corpore suo viam esse peccandi, tamen per timorem Dei à peractione peccati omnis alienus est.* En tibi manifesto oppositam viam peccandi, & peractionem peccati. Est autem hæc nisi peccatum actuale. Itaque hinc bene concludat, Concupiscentiam non esse actuale peccatum. Sed non esse vilo modo peccatum, perperam.

XXV. Ambrosius de Officiis libr. 1. cap. 21. *Non mediocre est mitigare iracundiam, non inferius quam omnino non commoueri.* Hoc nimirum nostrum est, natura illud. Illa denique commotiones in pueris innoxia sunt, quæ plus habent gratia quam amaritudinis. In Psal. 4. *Si irascimini nolite peccare, sed vincite ratione iracundiam.* Apud August. lib. 2. contra Iulian. *Beata mors, qua nos peccato eripit, ut reformet Deo. Numquid natura sine iustificatur à peccato aliquis? Non utique, quoniam qui peccato moritur, in peccato manet, ille autem iustificatur à peccato, cui per Baptismum peccata remittuntur omnia.*

XXVI. Ego vero subinde cogor mirari, ubi locorum habuerit animum Bellarminus, quia tam *απεργό, vta* collegerit. In primo loco, quid habet? An illud? Hoc nostrum est, natura illud? An hoc potius Commotiones in pueris innoxia sunt? Atqui vtrumque perinde inutile est. Quid enim natura dixit esse? quid voluntatis? Naturæ quidem non commoueri ira: Voluntatis autem mitigare iram. Concludat, si possit Sophista. Si non commoueri ira naturale sit: Ergo commoueri ira, non esse peccatum. Si mitigare iram nostram, hoc est, sit voluntatis. Ergo iram non esse peccatum. Expecto audaciam. Ego, ne si dixisset quidem, naturæ esse commoueri ira, crederem non esse peccatum, qui sciam aliquod esse peccatum naturæ. Nunc autem non hoc dixit, sed oppositum, & concedam, quod ille Sophista postulat? Si autem voluntatis est iram mitigare: Ergo necessario concludam, esse igitur peccatum.

XXVII. Sed commotiones in pueris innoxia sunt? Quomodo ergo innoxia? An sine peccato? sine vlla ratione peccati? Absurdum, quia Bellarminus ipse concedit in non baptizatis esse peccata. At Hilarius generaliter de pueris agit. Non ergo de ratione peccati. Quare illud innoxium, non est eo referendum, sed ad illud, *Plus habent gratia, quam amaritudinis,* quod ipsum statim explicatur, *Et si cito pueri inter se mouentur, facile sedantur, & maiori suauitate in se recurrunt.* Hoc vero etiam verum, tamen certum, motus illos esse peccati foribus infectos.

XXVIII. Sed illud, *Nolite peccare, sed ratione vincite iracundiam.* Deus bone, quam importune, quam profertur absurde! Ergo-ne peccatum non erit, aut illud mandatum ad iracundiam non pertinet. Ergo-ne peccatum non erit, quia iubemur ratione vincere iracundiam? Quis expectasset à Iesuita, huiusmodi argumentorum monstra? Imo erit. Quia si vincere iubemur: Ergo & pugnare. Si pugnare ratione, ergo rationi opposita est. Et erit rationi opposita, & non peccatum?

XXXIX. Sed ex postremo loco, *Errant igitur, inquit, qui concupiscentia peccatum negant tolli posse de medio nisi per mortem.* Itane, inquam? Atqui Ambrosius remitti dixit non tolli. Remitti autem ad culpam pertinet, tolli ad existentiam. Verum est, naturæ sine, id est, per mortem, neminem iustificari à peccato, sed à iustificatis per remissionem tolli peccatum per mortem, si non est verum, cur exclamauit, *Beata mors, qua nos peccato eripit, ut reformet Deo?* Ergo verum tolli per mortem, remitti per Baptismum. Sed non verum, funditus tolli per Baptismum, ne existat.

XXX. Hieronymi quæ recitantur ex Epistol. ad Oceanum, *Quomodo iustificati sumus, & sanctificati, si peccatum aliquod in nobis relinquitur?* mira sum à me non potuisse legi. Itaque sibi Bellarminus habeat. At contra asserentem, esse aliqua peccata, quæ Christus non potuerit purgare sanguine suo: *Et tam profundus scelerum pristinum in herere corporibus atque animis cicatrices, ut medicina illius attenuari non queant.* Legi omnia nobis in baptismo condonata esse crimina. Hæc, inquam, legi, vera, solida, Christiana: quæque à nobis prolixè doceantur. At nihil in nobis remanere peccatorum, nõ legi. An illud fortasse annuit, *Baptismus nouum hominem facit, & ex toto nouum creat, nihilque in eo veteris hominis referuatur?* Sed hoc non puto, & *padus*, nec molitum vlla commoda interpretatiõe, admissum iri, ab eo qui agnoscat concupiscentiam vitium esse, ideoque esse ex veteri homine, & tamen remanere.

XXXI. Prosperi ex 3. de Vita contemplat. 4. verba recognosco, *Quodlibet peccatum perpetrare non possum, nisi mala delectationi consentiam, sed agnosce vicissim, Bellarmine, & agi de actualibus, illa enim perpetrantur, ac proinde non propterea non esse concupiscentiam peccatum, & hanc appellari malam.*

XXXII. Gregorius Epistol. 39. lib. 9. disputat peccata omnia in baptismo radicitus extirpari in baptismo, *Sunt qui dicunt, inquit, peccata in baptismo superficie tenus dimitti. Quid est hæc prædicatione infidelis, in qua ipsum fidei sacramentum festinant soluere, in quo principaliter ad celestis munditia mysterium anima ligatur, ut absoluti radicitus à peccatis omnibus soli illi inhaereat, de quo Psalmista ait. Mihi autem adhaerere Deo bonum est.* Et post, *Totus mundus dici non potest, cui de peccato aliquid remansit. Sed nemo resistit voci veritatis, qua ait, qui lotus est, mundus est totus, nihil ergo ei de peccati sui contagione remanet, quem totum fatetur mundum ipse qui redemit.*

XXXIII. Respondeo, totum radicitus extirpari non dixisse Gregorium, sed dimitti. Nam illud falsum, ipsis consentibus Papistis, qui concupiscentiam & remanere dicunt, & esse fomitem, id est, radicem peccati. At quæ radicitus extirpantur, eorum ne radices quidem oportet remanere. Condonantur autem vere radicitus, quia & peccata, & peccatorum ipsorum radix vere remittitur, sublata culpa. Vt merito post Augustinum, eos sit detestatus Gregorius, qui peccata dicerent superficie tenus dimitti. Est enim vere abominandum dogma. Illa duriora videri possint, non esse mundum, cui aliquid de peccato remansit, nihil de peccati contagione remanere ei qui fit mundus. Et si non molliantur commoda modificatione, tolerari non possunt. Commodiore autem nullam possumus cogitare, quam si suppleamus, non dimissum, tum enim verus sensus.

XXXIV. Bernardus Sermone de sex Tribulationibus, *Peccatum in foribus est, nisi ipse aperias, non intrabit, appetitus in corde prurit, sed nisi sponte cesset, nihil nocebit, consensum cohibe, ne præualeant hæc, & immaculatus eris.* Idem Sermon, quinquagesimo sexto in Cantica, *Cura concupiscentia totis resistere viribus, ut non pertrahat in consensum, & omnis deinceps malignitatis ma-*

china euanescit. Nec est omnino quod sponsum prohibeat intrare præter solum parietem corporis.

XXXV. Prior locus non est difficilis, quia absque dubio peccatum intelligit actuale. Nam alioquin internam esse concupiscentiæ corruptionem eodem ipse sermone profitetur, *Vnde tribulatio, nisi dum resistitur contuminationi, concupiscentia repugnat? Quid vero in homine purum ab hac macula, immune ab hoc contagio poterit inueniri? Ab intus manat, de corde exit pestiferum virus, ac deinceps corpus occupat vniuersum, mentem desiderii afficit, membra illecebris inficit.* Audin' & virus pestiferum, & maculam, & ab intus manantem, & inficientem omnia? Itaque cum dicit peccatum in foribus, necesse est peccati nomine auctum intelligere, ac proinde non negari prurium esse etiam peccatum.

XXXVI. Sed alter locus adhuc clarior. Nam primo conceptis verbis concupiscentiam appellat peccatum separans à Deo, neque id tantum in infidelibus, sed etiam in fidelibus. Attendo loquentem, *Vnicuique nostrum, qui desideramus aduentum ipsius (& hi nonne sunt fideles) puto illum nihilominus post parietem stare, dum corpus hoc nostrum, quod certe peccati est, abscondat inter nos faciem eius, & presentiam intercludat.* Denique quamdiu sumus in hoc corpore, inquit, peregrinamur à Domino. Non quia in corpore, sed quia in corpore hoc, quod vtiq; de peccato est, & sine peccato non est. Et ut scias quoniam obstant non corpora, sed peccata, audi Scripturam, *Peccata nostra, inquit, separant inter nos & Deum. Et vtiq; unus mihi tantum obstat paries corporis, solumq; obicem patiar id quod est in carne peccatum, & non multa intersunt maceria vitiorum.* Vereor enim, ne etiam præter illud quod in natura est, quamplurima de propria iniquitate adiecerim. Nullo opus est commentario, cum sint omnia plana.

XXXVII. Deum porro separari ab homine docet interdum vno, interdum & pluribus parietibus, *Primus, inquit, concupiscentia, secundus, consensus, tertius, actus, quartus, consuetudo, quintus, conceptus.* Hos omnes peccati nomine comprehendit: nam dixit peccatis Deum separari ab homine, non corpore. Iam qui his omnibus parietibus separatur, huius statum esse deploratum, *Nonne, inquit, si ita exieris, millies ante à rugientibus preparatis ad escam, poteris deuorari, quam poruenire ad sponsum, non vno siquidem iam, sed tanta à te parietum numerositate interclusum?* Quare hortatur ut ne concupiscentia primo parietem, addatur secundus consensus. Et inde verba à Bellarmino recitata. Itaque ista, *Omnis deinceps malignitas fabrica euanescent, non significant Bernardo, quomodo Bellarmino nihil omnino futurum peccati, sed reliquis trib. parietibus, qui sunt post consensum, nullum futurum locum.* Ea; est vis voculæ illius *deinceps*, ut *deinceps malignitatis fabrica*, significet ordinem enumerationum parietum, asseratq; cum qui concupiscentiæ denegat assensum, non denentur ad actum peccati, aut inde ad consuetudinem, multo minus ad contemptum. Itaque Bernardo Bellarminus abutitur.

CAP. XX.

De Augustino.

I. Augustinum præ aliis Bellarminus ostentauit, quasi certi sibi triumphum autorem. Itaque induxit non sine pompa, enumeratis singulis tomis, numeraturus etiam singulos libros, si singulos libros habuisset propitios. Nos neglecta *μικροφίλοπνία* capita argumentationum seligemus, ad quæ referantur loci, quoscumque collegit.

II. Primum hoc esto, eorum locorum in quibus negatur Concupiscentia esse peccatum. De bono coniugali, cap. 11. *Opus nuptiarum ab omni crimine defendit Apostolus, dicendo: Et si acceperis uxorem non peccasti.* In Psal. 50. *Opus hoc castum in coniuge non habet culpam.*

III. Sed Augustino, opus nuptiarum non est concupiscentia, imo distinguitur manifeste à concupiscentia ei in hærente Lib. 1. de Nuptiis & Concupiscentia. *Cap. 3. Copulatio maris & feminae generandi causa, bonum est naturale nuptiarum. Et paulo post, Quod dixi ad naturam pertinere nuptiarum, ut mas & femina generandi societate iungantur, & ita inuicem non fraudent, sicut omnis societas fraudulenter socium naturaliter pati non vult, hoc tam evidens bonum cum fideles habent, quia infideliter vtuntur, in malum peccatumq; conuertunt.* Eodem modo ergo, & illam concupiscentiam carnis, qua caro concupiscit aduersus Spiritum, in usum iustitia conuertuntur fidelium nuptia. Audis, & bonum nuptiarum & concupiscentiam?

IV. Sed deinceps disertius, ubi damnatur, non bonum coniugij, sed concupiscentia, cap. 5. *Quæ cum ita sint, profecto errant, qui, cum vituperatur libido carnalis, damnari nuptias opinantur, quasi morbus iste de connubio sit, non de peccato. Nonne illi coniuges primi, quorum nuptias benedixit Deus, dicens, Crescite & multiplicamini, nudi erant & non confundebantur? Cur ergo ex illis membris confusio post peccatum, nisi quia extitit illic indecens motus, quem, nisi homines peccassent, procul dubio nuptia non haberent? Cap. 7. Quia nec isto adiuncto malo perire potuit nuptiarum bonum, putant imprudentes, hoc non esse malum, sed pertinere ad illud bonum. Discernitur autem non solum ratione subtili, verum etiam vulgatissimo iudicio naturali. Et post, Nuptia, quia etiam de illo malo aliquid boni faciunt, gloriantur, quia vero sine illo fieri non potest, erubescunt. Item, Ille concupiscentia malo vtitur homo, non vincitur, quando eam inordinatis atq; indecoris motibus astuantem frenat & cohibet, neq; nisi propagationi consulens, relaxat atq; adhibet. Non defenbam omnia, quod nimis foret prolixum, & tædij plenum, tantum subiicio ex duodecimo, Non est igitur hæc libido, nuptiarum bonum, sed obscenitas peccantium, necessitas generantium, lasciuarum ardor, nuptiarum pudor.*

V. Ita confecta res est. Non habet culpam opus nuptiarum, sed opus naturale, hoc est, quatenus à natura. At concupiscentia non est hoc opus, sed accedit ad hoc opus, & accedit de peccato. Non est ergo legitima argumentatio ab opere nuptiarum, ad concupiscentiam. Et vero, si legitima est, cur concupiscentia reprehenderetur, aut saltem vituperaretur?

VI. Secundum argumentationis caput, inde est, quod qui concupiscentiæ non consentit, dicitur non peccare. De Genesi contra Manich. lib. 2. c. 14. *Aliquando ratio utiliter etiam commotam cupiditatem reseruat, atq; compefcit. Quod cum fit, non labimur in peccatum, sed cum aliquantula luctatione coronamur.* De Ciuitate Dei, lib. 1. cap. 25. *Ille concupiscentialis inobedientia, quanto magis absq; culpa est in corpore non consentientis, si absq; culpa est in corpore dormientis?*

VII. Re-

VII. Respondeo, argumentum consequentiam esse absurdam. Non peccat, qui non consentit concupiscentiæ. Ergo concupiscentia non est peccatum. Cur non ego similiter? Non agit malum, qui non consentit: Ergo concupiscentia non est malum? At ne ipsi quidem Papiſtæ auſint negare eſſe malum. Imo cur non dicam: Qui non consentit adulterio, non peccat, & eſt sine culpa: Ergo adulterium non est peccatum? At si dicam, omnes exsibilent. Et merito. Nam contra potius: Concupiscentiam oportet esse malam, oportet esse peccatum, quia qui ei consentit, habet culpam, & peccat. Non potest enim peccare, nisi qui in peccatum consentit.

VIII. Tertium caput, ex primi contra duas Pelagianorum Epist. cap. 10. Nulla ergo damnatio est eis, qui sunt in Christo Iesu. Non enim damnatur, nisi qui concupiscentiæ carnis consentit ad malam.

IX. Ita est, inquam: Sed nego sequi, concupiscentiam non esse peccatum. Ratio enim, cur non damnentur, qui non consentiunt concupiscentiæ, ea est, quia concupiscentiæ culpa est condonata in baptismo. Itaque dum deinceps ei non consentiatur, non nocebit. Sed profecto, si ei consentiatur, erit damnatio, nimirum, quia consentus est in peccatum. Quod est absurdum, si concupiscentia nullum peccatum est. Quid: nonne etiam nulla damnatio est adulterio, propter adulterium post penitentiam, si deinceps non consentiat adulterio: Et tamen adulterium reuera peccatum est.

X. Quartum caput negat illam petitionem, *Dimitte nobis debita nostra*, pertinere ad motus concupiscentiæ involuntarios. Epist. 200. ad Afellicum, *Quamvis insin, dum sumus in corpore mortis huius, desideria peccati, si nulli eorum adhiberemus consensum, non esset vna diceremus, Pater noster, qui es in caelis, dimitte nobis debita nostra.* Quod iterum repetitur in Psal. 118. conc. 3.

XI. Sed hæc mera est petitiõ: Augustinus docet concupiscentiæ culpam dimissam esse in baptismo, itaque censet eius remissionem non postulari quotidie: Nec eius tantum, sed nec eorum, quæ secundum eam egerimus ante baptismum. Recito, ex ea 3. concione, *Sed adhuc querendum est, quæ petamus dimitti nobis, quando dicimus Deo, Dimitte nobis debita nostra, utrum, quæ nos operamur, quando peccati desiderii obedimus, an ipsa desideria nobis dimitti volumus, quæ nos non operamur, sed quod habitat in nobis peccatum. Quantum ego quidem sapere possum, languoris illius est infirmitatis, unde illicita desideria commouentur, quod peccatum appellat Apostolus, vniuersus reatus Sacramento baptismatis est solutus, cum omnibus quæ illi obediens fecimus, diximus, cogitauimus, nec deinceps nobis languor iste obesset, quæ vniuersus inisset, si desideria illius illicitis nullis unquam obedientiam præberemus.* Plana res est. Existimat non postulari remissionem concupiscentiæ, quia iam sit remissa. Non ergo, quia non sit peccatum per se, sed quia per accidens careat culpa.

XII. Quintum, quia distinguatur infirmitas à peccato. 14. de Trinit. 17. *Quæ admodum aliud est carere febris, aliud ab infirmitate, quæ febris facta est, reualeſcere, item, aliud est infixum telum de corpore demere, aliud vulnus quod eo factum est, secunda curatione sanare, ita prima curatio est, causam remouere languoris, quod per omnium sit indulgentiam peccatorum, secunda, ipsum sanare languorem, quod fit paulatim proficiendo in renouatione huius imaginis.* De Continentia cap. 7. Tractat. 41. in Joannem, & Sermon. 6. de Verbis Apostoli.

XIII. Respondeo, plurimis locis solere Augustinum hæc comparatio-

ne, morbi & infirmitatis, representare quid in homine regens agat gratia quid natura relinquat. Sed nego morbum & infirmitatem opponi, tanquam diuersa genera, sed tanquam diuersos gradus. Est enim infirmitas morbus non enim sanitas, sed morbus vrgens ad sanitatem. Omnino ad eundem modum: Concupiscentia in renatis ablata culpa, quæ est mortifera, & vis summa peccati, remanet quidem peccatum, sed non mortiferum, & vrgens ad salutem. Hæc ergo ratione infirmitas, sed simul etiam peccatum per se.

XIV. Præterea infirmitatis ex morbo, varij sunt gradus, prout magis & magis distat à morbo, acceditque ad sanitatem. Quo autem minus à sanitate distat, hoc magis morbus dicitur, & eo agnoscitur, quod & similia symptomata efficiat, & gemitus eliciat similes. Quid ergo de hæc infirmitate dicimus? Certe res ipsa docet adhuc longum esse ab ea ad sanitatem interuallum. Nam & symptomata morbi subinde ostendit. Fateturque Augustinus ab hæc euenire non rara peccata. Tum vero Paulus asserit, & produci in se genus omne cupiditatum, & velle se bonum quod non faciat, nolle malum quod faciat, quæ quidem si non sint peccati symptomata, quid sunt igitur? Sed vni tu scire, qualia sint, quantaque symptomata? *Carnem, inquit, seruis legi peccati.* Sed nihil vehementius hoc planctu, *Ego carnalis sum, venditus sub peccatum.* Vin' & eiulatum, & talem eiulatum, qualis esse maior non possit? *Me miserum! quis eripiet me ex isto corpore mortis?*

XV. Verum est igitur: Concupiscentiam, quæ in fidei residua est, esse infirmitatem aliquam. Sed qualis illa est in ægrotò corpore, quod luctatum cum paroxysmo morbi, spem in meliorem deuenit sanitatis. Nam quemadmodum hæc infirmitas talis est, ut adhuc sit re ipsa morbus: Sic languor ille, non alius, quam qui peccati nomine significandus sit. Vna tantum ratione non peccatum, quod certa sit spes salutis. Quare argumentum nõ bene concluditur à Bellarmino. Infirmitas est à morbo: Ergo non est morbus. Languor est à peccato, ergo non est peccatum.

XVI. Sextum superest, à causa propter quam appellari dicat peccatum. Primi Retract. 15. *Hoc peccatum, de quo sic est loquutus Apostolus, ideo peccatum vocatur, quia à peccato factum est, & poena peccati est.* Libri 1. contra duas Epistolas Pelegianor. 13. *Sed hæc etiam si vocetur peccatum, non utique, quia peccatum est, sed quia à peccato facta est, sic vocatur, sicut Scriptura, manus cuiusque dicitur, quod manus eam fecerit.* Lib. 1. de Nupt. & Concupisc. cap. 23. additur alia ratio. *Quia causa sit peccati, sicut frigus dicitur pigrum, quia facit homines pigros.*

XVII. Respondeo, ut ante, peccatum esse proprie coniunctum cum reatu, itaque per se omne peccatum reum efficere cum in quo sit. Secundum hæc proprietatem negare Augustinum concupiscentiam esse peccatum, cum eius remissus est reatus. Sed absolute esse peccatum non negare, ut diximus. Habes diferte de Nupt. & Concupisc. lib. 1. cap. 25. *Ex hac concupiscentia, qua licet in regeneratis iam non deputetur in peccatum, tamen natura non accidit nisi de peccato.* Et 25. *Dimitti concupiscentiam carnis in baptismo, non ut non sit, sed ut in peccatum non imputetur.* Quamvis autem reatu suo iam soluto, manet tamen donec sanetur omnis infirmitas nostra. Et 26. *In eis ergo qui regenerantur in Christo, cum remissionem accipiunt prorsus omnium peccatorum, utique necesse est, ut reatus etiam huius, licet adhuc manens concupiscentia remittatur, ut in peccatum, sicut dixi, non imputetur.*

FINIS LIBRI DECIMI.

LIBER VNDECIMVS.

De

LEGIS IMPLETIONE.

Caput Primum.

STATUS QUESTIONIS DE TOTIVS LEGIS OBSERVATIONE.

HACTENVS de Concupiscentia, quæ prima est Sanctificationis imperfectio. Sequitur altera in actibus, quæ sumitur à peccatis actualibus. de qua hæc verba sunt Confusionis Gallicæ, Art. 11. *Dicimus præterea hanc peruersitatem semper edere fructus aliquos malitia, & rebellionis, adeo ut etiã qui Sanctitate excellunt, quamvis ei resistant, multis tamen infirmitatibus, & delictis sint contaminati quamdiu in hoc mundo versantur.*

II. Quæ verba hoc efficiunt: In hoc rerum, naturæque humanæ statu, vno verbo, in hac vita, qualiscunque illa sit, siue breuis, siue longa, ipsos regeneratos, quantumvis progressos, habere secum reliquias suæ corruptionis, hoc est, peccatum inhabitans, et si non regnans, neque illud otiosum, sed ita agens, ut subinde erumpat in opera non bona, qua hinc, qua hæc. Adeoque nullum tam esse attentum Sanctificationi, tui sese obligatum sentit, cuiusque habet in se iniuria, imo etiã progressus, ut non crebro dormitet: Et, exempli gratia, qui diligenter cauet cædes, non sit negligenter in scortatione, aut qui & cædes vitæ, & scorta, nullum, aut furum committat, aut mendacium admittat, & sic deinceps, quotcunque esse possunt peccatorum species. Nec raro etiam, qui longo tempore ab vno vitio abstinuit, in id ipsum labatur tandem.

III. Vnde conficimus: Legem Dei, quæ regula sit humanæ iustitiæ perfectissima, non esse accommodatam viribus humanis, quales ex vires sunt in hoc statu corruptionis. Nam, si de viribus loquaris naturalibus, qualis natura fuit à creatione, tum sane non negemus aptam fuisse humani ingenij viribus, non tantum integris, quantum ad facultates omnes mere naturales spectat, sed etiam quantum ad dona supernaturalia, ad beatum statum necessaria. Sed peccatum ingressum in mundum, eo ipso quod imaginem di-

uitam cœdauit, infregit illas etiam vires, adeo ut quod semper debet, quodque oliuiter poterat, nunc non possit præstare, ut alias disputatum est.

IV. Jam peccato superueniens gratia restaurationis, illam ipsam imaginem restituit, restituit etiam vires amissas, ita ut regenerati, primo velint, deinde etiam possint legi subiici, eamque præstare. Ita temperat tamen Deus hanc restaurationem, ut eius perfectionem præmittat futuram in altera demum vita, ubi erit ipse omnia in omnibus, quando autem peregrinabimur ab eo, semper ab ea perfectione absumus, & gemamus adhuc sub peccatorum pondere.

V. Hoc posito, pronuntiamus, Legis Dei obseruationem, qualis esse debet, ut inde iustus dicatur aliquis, esse hominibus omnibus non *uxoris* tantum, sed etiam *uxoris* impossibilem, neque dari posse vllum vnamquam, præter vnicum D. N. I. C. aut in præteritum, aut in futurum, qui ad eam perfectionem peruenerit, ut non sæpe peccaret, & opere, & cogitatione.

VI. Papiſtæ tantam deiectionem non ferentes, contra disputant. Et Cochlaeus quidem ad artic. 18. Confessionis Augustanæ, non probat damnari eos, qui hominem, propriis naturæ viribus, doceant posse præcepta Dei facere, quoad substantiam actus. Videri enim hominis naturam, & mentem nimis deprimere, atque à naturali bonitate, quæ habet à Deo, deicere. Imo ipsum Deum optimum maximum, summam bonitatem, clementiamque, & misericordiam priuare, dum imputant ei, quod imposuerit præcepta factu impossibilia, quod sit tyrannicum. Sed hæc pars à nobis tractata est iam pridem.

VII. Nec videtur hæc opinio Cochlaei obtinuisse apud Papiſtas. Alij enim continent se intra gratiæ terminos. Et Salmero diferte monet in iustis duplices inueniri vires, præstandæque legis facultates, alias naturales, ex virtute nudi liberi arbitrij, esseque has infirmas, ac imbecillas ad præcepta diuinæ legis obseruanda, imo ab iis, si quod præceptum posset seruari, non placiturum tamen Deo, quia non seruaretur ad mentem legislatoris. Alias vires

naturæ,